

Actuariële en bedrijfstechnische nota van kracht per 1 januari 2017

Stichting Pensioenfonds Atradius Nederland

Amsterdam, 1 oktober 2017

A.M. van der Hall
Voorzitter

M. Van Harten
Vice-Voorzitter

NHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	5
2.	BELANGHEBBENDEN	6
3.	ORGANISATIE VAN HET PENSIOENFONDS.....	7
3.1.	Missie, visie, kernwaarden en strategische doelstellingen	7
3.2.	Organisatie.....	8
3.3.	Diversiteitsbeleid.....	11
3.4.	Uitbestedingsbeleid.....	12
3.5.	Beheersmaatregelen en interne controle.....	14
3.6.	Communicatiebeleid.....	16
3.7.	Verantwoording	16
4.	RISICOHOUDING EN HAALBAARHEIDSTOETS	17
4.1.	Risicohouding.....	17
4.2.	Haalbaarheidstoets	18
5.	HOOFDLIJNEN UITVOERINGSOVEREENKOMST EN PENSIOENREGELING ...	21
5.1.	Hoofdpijnen uitvoeringsovereenkomst.....	21
5.2.	Deelnemerschap.....	22
5.3.	Pensioenregeling.....	22
5.4.	Toeslagenbeleid - voorwaardelijke toeslagen	23
5.5.	Toeslagenbeleid – onvoorwaardelijke toeslagen	25
5.6.	Kortingenbeleid	26

6.	HERVERZEKERINGSBELEID	27
7.	RISICOMANAGEMENTBELEID.....	28
7.1.	Risico categorieën.....	28
7.2.	Mate van beheersing van risico's.....	30
8.	VOORZIENINGEN EN RESERVES.....	34
8.1.	Technische voorzieningen.....	34
8.2.	Vaststelling beleidsdekkingsgraad	35
8.3.	Eigen vermogen.....	35
8.4.	Vereist Eigen Vermogen	35
8.5.	Herstelplan.....	43
9.	BELEGGINGSBELEID.....	44
9.1.	Doelstelling en beleidskader	44
9.2.	Het strategisch beleggingsbeleid.....	44
9.3.	Risicobudget.....	45
9.4.	Dynamisch beleggingsbeleid	45
9.5.	Buitengewone omstandigheden.....	46
9.6.	Risicobudgetbeleid	47
9.7.	Opzet vermogensbeheer	50
9.8.	Risicometing en risicobeheersing.....	50
9.9.	Resultaatsevaluatie	51
9.10.	Waarderingsgrondslag.....	51

10. PREMIEBELEID.....	52
10.1. Kostendeekkende premie	52
10.2. Feitelijke pensioenpremie en overige kosten	53
10.3. Bijstorten door Werkgever	53
10.4. Voorbehoud Werkgever	54
11. FINANCIËLE STURINGSMIDDELEN	55
11.1. Premiebeleid	55
11.2. Beleggingsbeleid.....	55
11.3. Toeslagenbeleid	55
11.4. Herverzekeringsbeleid	56
11.5. Korten pensioenaanspraken en- rechten.....	56
BIJLAGE 1 – TECHNISCHE UITWERKING (AANVANGS-)HAALBAARHEIDSTOETS .	57
BIJLAGE 2 - VERKLARING INZAKE BELEGGINGSBEGINSELEN	59
BIJLAGE 3 - FINANCIËEL CRISISPLAN.....	68
BIJLAGE 4 - ACTUARIËLE GRONDSLAGEN -	86

1. INLEIDING

Stichting Pensioenfonds Atradius Nederland ("**het Pensioenfonds**") is een ondernemingspensioenfonds als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet. Het Pensioenfonds voert de pensioenregeling uit van Atradius N.V. en de door het bestuur van het Pensioenfonds, op verzoek van de raad van bestuur van Atradius N.V., aangewezen aangesloten ondernemingen ("**Werkgever**").

Deze Actuariële en Bedrijfstechnische Nota ("**ABTN**") is geschreven in het kader van artikel 145 van de Pensioenwet en het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. De ABTN geeft een omschrijving van de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de Pensioenwet en het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. De ABTN vormt de grondslag voor het te voeren beleid en is het uitgangspunt voor het preventieve toezicht door de toezichthouder. Deze ABTN is vastgesteld op 20 september 2017 en geldt met ingang van 1 januari 2017. Deze ABTN vervangt alle voorgaande ABTN's van het Pensioenfonds.

Het bestuur is te allen tijde bevoegd de ABTN te wijzigen. In de ABTN worden dezelfde begrippen gehanteerd als in de statuten en het pensioenreglement van het Pensioenfonds, tenzij anders wordt aangegeven.

2. BELANGHEBBENDEN

Het Pensioenfonds heeft kort samengevat als doel het uitkeren van pensioen aan (toekomstige) pensioengerechtigden en het toekennen van uitkeringen aan de nabestaanden bij overlijden. Verder heeft het Pensioenfonds in de uitvoeringsovereenkomst met de Werkgever afspraken gemaakt over de financiering van de pensioenovereenkomst. Het bestuur heeft daarmee in de zin van deze ABTN de volgende belanghebbenden:

1. **De actieve deelnemers**
De werknemer van 18 jaar en ouder, die door de Werkgever is aangemeld bij het Pensioenfonds met het verzoek de geldende pensioenregeling die het Pensioenfonds uitvoert voor de Werkgever, voor de werknemer uit te voeren.
2. **De gewezen deelnemers**
De voormalige deelnemer, niet zijnde een pensioengerechtigde, die bij het einde van de arbeidsovereenkomst op grond van het pensioenreglement pensioenaanspraken jegens het Pensioenfonds heeft behouden.
3. **De pensioengerechtigden**
De personen voor wie op grond van het pensioenreglement van het Pensioenfonds het pensioen geheel of gedeeltelijk is ingegaan.
4. **De overige aanspraakgerechtigden**
De overige aanspraakgerechtigden zijn degenen die op grond van het pensioenreglement van het Pensioenfonds begunstigd zijn voor een nog niet ingegaan pensioen.
5. **De Werkgever.**
Atradius N.V. gevestigd te Amsterdam en de door het bestuur op verzoek van de Raad van Bestuur van Atradius N.V. als gelieerde onderneming aangewezen ondernemingen.

3. ORGANISATIE VAN HET PENSIOENFONDS

3.1. Missie, visie, kernwaarden en strategische doelstellingen

Missie

Het Pensioenfonds heeft als missie het op een zorgvuldige en evenwichtige wijze uitvoeren van de uitkeringsovereenkomst zoals overeengekomen tussen de werkgever en de werknemers. Het bestuur van het Pensioenfonds heeft de uitkeringsovereenkomst getoetst op financiële haalbaarheid en uitvoerbaarheid en neemt bij de uitvoering de eigen verantwoordelijkheid in acht.

Visie

Het Pensioenfonds geeft uitvoering aan de tussen werkgever en werknemer overeengekomen uitkeringsovereenkomst, zoals vastgelegd in de pensioenregeling van het Pensioenfonds en benoemd in de CAO van de werkgever. Het bestuur is verantwoordelijk voor een beheerste en integere bedrijfsvoering en hecht waarde aan een goede samenwerking en communicatie met alle belanghebbenden.

Het Pensioenfonds is sinds 1 januari 2009 gesloten voor nieuwe deelnemers. In dit verband beoogt het bestuur van het Pensioenfonds uiteindelijk een overdracht van de verplichtingen en middelen van het Pensioenfonds die recht doet aan de belangen van alle betrokkenen. De visie van het bestuur met betrekking tot het gesloten karakter van het Pensioenfonds is dat een overdracht van de rechten en verplichtingen op enige termijn onvermijdelijk is. Het Pensioenfonds zal het moment van deze overdracht zelf bepalen. Bij een uiteindelijke overdracht zullen de belangen van alle betrokkenen leidend zijn. Het bestuur van het Pensioenfonds wil daarin transparant zijn: uitlegbaarheid van het gevoerde en te voeren beleid is altijd een voorwaarde.

Kernwaarden

Betrouwbaarheid, evenwichtigheid en transparantie.

Strategie

Om de door het bestuur van het Pensioenfonds geformuleerde missie en visie te kunnen realiseren, is gekozen voor de volgende strategische uitgangspunten:

- Het Pensioenfonds streeft naar het uitkeren van minimaal de nominale pensioenaanspraken. Daarnaast streeft het Pensioenfonds naar het verlenen van toeslagen over de pensioenaanspraken voor zover de financiële positie van het Pensioenfonds dit toekomstbestendig toelaat. Hiermee wordt beoogd de koopkracht van deelnemers zo goed als mogelijk in stand te houden. Het beoogde niveau van toeslagverlening op lange termijn bedraagt gemiddeld minimaal 50% van de maximale maatstaf voor de betreffende deelnemers per jaar.
- Het bestuur wil de uitvoering van de pensioenregeling (pensioenadministratie, financiële administratie en vermogensbeheer) zodanig inrichten dat er sprake is van een goede prijs/kwaliteit verhouding in combinatie met voor het bestuur acceptabele risico's.
- Het bestuur wil op de hoogte zijn van de belangen van de stakeholders en de communicatie van het Pensioenfonds hierop afstemmen.
- Het bestuur wil een betrouwbare partner zijn door:
 - Beheerste en integere bedrijfsvoering aan de bestuurstafel.
 - Integer te handelen binnen alle fondsorganen, en samen te werken met gerenommeerde partijen.
 - De werkzaamheden van uitbestedingspartijen regelmatig te monitoren en te evalueren.
 - Evenwichtige belangenafweging nadrukkelijk en beargumenteerd onderdeel te laten zijn van de besluitvorming.
 - Open en eerlijk te communiceren richting deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.
 - Diversiteit in de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan.

Onderdeel van de strategie van het Pensioenfonds is dat het bestuur zich oriënteert op de mogelijkheden om de uitvoering van de pensioenregeling op enig moment in de toekomst over te dragen aan een andere pensioenuitvoerder. Bij het beoordelen van de mogelijkheden hiertoe staat een toekomstbestendige uitvoering van de pensioenregeling centraal.

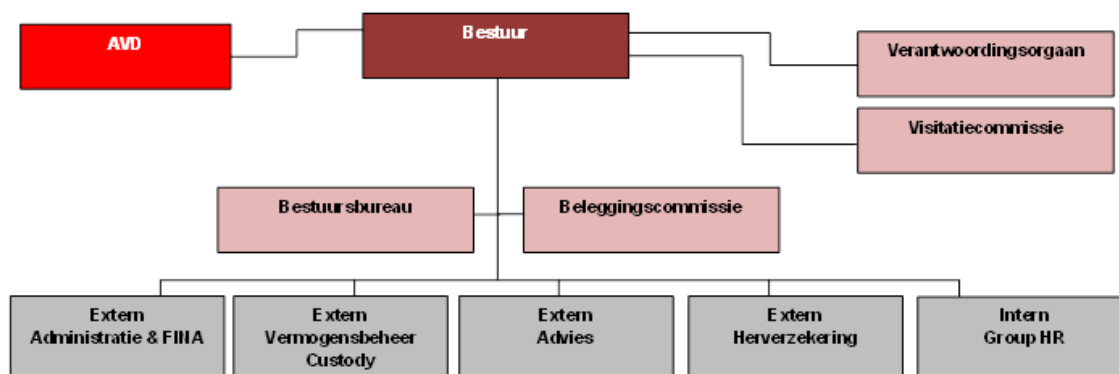
De strategie van het Pensioenfonds is uitgewerkt in diverse fondsdocumenten, die jaarlijks worden herzien. Waaronder:

- de ABTN;
- het beleggingsplan;
- het communicatieplan.

De wijze waarop de missie, visie, kernwaarden en strategische doelstellingen zijn verankerd in de organisatie van het Pensioenfonds wordt verder in deze ABTN uitgewerkt.

3.2. Organisatie

De organisatie van het Pensioenfonds kan als volgt schematisch worden weergegeven:

Als gevolg van het per 1 juli 2014 van kracht worden van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen (“**WVBP**”) en de daarmee samenhangende Code Pensioenfondsen, heeft het Pensioenfonds het paritaire bestuursmodel in lijn gebracht met de WVBP. De WVBP bevat een integrale herziening van de Governance en medezeggenschap van het Pensioenfonds. De statuten van het Pensioenfonds zijn voor het laatst gewijzigd op 3 oktober 2016.

Bestuur

Het Pensioenfonds wordt bestuurd door een paritair bestuur als bedoeld in artikel 110 van de Pensioenwet welke bestaat uit zes leden. Bestuursleden worden benoemd door het bestuur op bindende voordracht van de belanghebbenden.

De Werkgever doet een bindende voordracht voor drie bestuursleden, de vertegenwoordigers van de deelnemers in actieve dienst (“**deelnemers**”) in het verantwoordingsorgaan (“**VO**”) doen een bindende voordracht voor twee bestuursleden, en de vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden in het VO doen een bindende voordracht voor één bestuurslid. Het bestuur heeft de optie om één of twee onafhankelijke leden aan het bestuur toe te voegen. Eén van de bestuursleden namens de Werkgever wordt door de Werkgever aangewezen als voorzitter. Daarnaast kan het bestuur een plaatsvervangend voorzitter aanwijzen. Bestuursleden worden benoemd voor een periode van vier jaar. Aftredende bestuursleden zijn onmiddellijk opnieuw benoembaar.

Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden

De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van het bestuur zijn vastgelegd in de statuten van het Pensioenfonds. Het bestuur heeft de volgende taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden:

- Het bestuur is de beheerder van het Pensioenfonds en stelt zich ten doel dat er voldoende middelen zijn om de verplichtingen na te komen die voortkomen uit de tussen de Werkgever en werknemers aangegane pensioenovereenkomst.
- Het bestuur neemt bij de dagelijkse uitvoering de Code Pensioenfondsen in acht.
- Het bestuur heeft de (eind)verantwoordelijkheid voor de zaken die verband houden met het beheer van het Pensioenfonds en het uitvoeren van de pensioenregeling.

Hieronder vallen onder meer:

- het vaststellen en handhaven van de statuten, het pensioenreglement en de ABTN van het Pensioenfonds dat in overeenstemming is met de afspraken tussen de Werkgever en werknemers en de wetgeving;
- het vaststellen en voeren van een prudent beleggingsbeleid;
- het aanpassen en/of wijzigen van het bestuursmodel van het Pensioenfonds;
- het doen van pensioenuitkeringen aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden;
- het op evenwichtige wijze behartigen van de belangen van de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de Werkgever;
- het vaststellen en/of wijzigen van de uitvoeringsovereenkomst in samenspraak met de Werkgever;
- het aangaan van contractuele verplichtingen met derden met betrekking tot uitvoering;
- voorlichting geven aan belanghebbenden over de pensioenregeling;
- het vaststellen van de premie;
- het vaststellen van de afkoopsom van pensioenen die kunnen worden afgekocht wegens een gering bedrag;
- het periodiek evalueren van het functioneren van het bestuur als geheel en de individuele bestuursleden; en
- het zorgdragen voor een adequate procedure voor klachten en geschillen.

Het bestuur komt minimaal eens in de twee maanden in vergadering bijeen. Als de situatie daar om vraagt kan de voorzitter zelf, of op verzoek van een of meerdere bestuursleden, vergaderingen van het bestuur bijeenroepen. Het beleid en de beleidsvoornemens van het bestuur worden vastgelegd in de notulen van de bestuursvergaderingen.

Daarnaast belegt het bestuur ieder kwartaal een vergadering met het VO. Tijdens deze vergaderingen worden aangelegenheden aan de orde gesteld waarover het bestuur of het VO overleg wenselijk achten.

Geschiktheid

Bij het bevorderen van de geschiktheid van de individuele bestuursleden en het bestuur als geheel handelt het bestuur in overeenstemming met de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur die op 14 februari 2014 door de Pensioenfederatie is gepubliceerd.

Het Pensioenfonds beschikt over een geschiktheidsplan, waarin het beleid ten aanzien van geschiktheidsbevordering is vastgelegd. In het plan is vastgelegd over welke kennis, competenties en professioneel gedrag (aspirant) bestuursleden moeten beschikken. Doel is dat de bestuursleden over voldoende kennis, inzicht en oordeelsvorming beschikken om hun taken te volbrengen.

Als de aanwezige geschiktheid afwijkt van de gewenste geschiktheid c.q. wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn, wordt per bestuurslid in een opleidingsplan vastgelegd welke stappen worden ondernomen om te komen tot de gewenste geschiktheid. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van het individueel of collectief volgen van een pensioenopleiding. Het geschiktheidsplan en de voortgang van het opleidingsplan worden periodiek geëvalueerd. Naast het voldoen aan de "minimumeisen" van deskundigheid stelt het Pensioenfonds periodiek vast op welke aandachtsgebieden aanvullende deskundigheid c.q. geschiktheid gewenst is.

Bij een vacature voor een te benoemen bestuurslid wordt een door het bestuur opgestelde profielschets gehanteerd. Het bestuur kan een voor benoeming voorgedragen kandidaat slechts voor benoeming afwijzen indien het bestuur van oordeel is dat de betrokkene niet aan de profielschets voldoet.

De geschiktheid van de bestuursleden en andere personen die het beleid van het Pensioenfonds bepalen of mede bepalen, dient naar het oordeel van De Nederlandsche Bank (“**DNB**”) voldoende te zijn met het oog op de belangen van de bij het Pensioenfonds betrokken (gewezen) deelnemers, de Werkgever en pensioengerechtigden. Voorafgaand aan de benoeming wordt een bestuurslid door DNB getoetst op betrouwbaarheid en geschiktheid.

Algemene vergadering van deelnemers

Het Pensioenfonds kent een algemene vergadering van deelnemers. Het bestuur roept een algemene vergadering van deelnemers bijeen voor de verkiezing van een door de deelnemers te benoemen lid van het VO, evenals voor het geval belangrijke zaken aan de orde zijn welke in het bijzonder de aanspraken van de deelnemers betreffen. In de statuten van het Pensioenfonds is voorts bepaald dat het bestuur een algemene vergadering van deelnemers belegt, ten einde goedkeuring te verkrijgen voor het uitvoeren van een wijziging in de statuten- of het pensioenreglement, waardoor wijziging wordt gebracht in rechten en/of verplichtingen van deelnemers ten nadelen van deze deelnemers, tenzij de wijziging voortvloeit uit een wetswijziging, binnen het domein valt van de Werkgever en haar CAO partners, of reeds was voorzien in het pensioenreglement in die zin dat het pensioenreglement voorzag in een wijzigingsbevoegdheid van het bestuur.

Verantwoordingsorgaan (VO)

Het VO bestaat uit zes leden. De Werkgever benoemt twee leden. De deelnemers en de pensioengerechtigden benoemen de overige vier leden. De deelnemers en de pensioengerechtigden zijn evenredig vertegenwoordigd in het VO. Indien er sprake is van een vacature wordt aan de hand van hun onderlinge getalsverhouding per 31 december voorafgaande vastgesteld of een vertegenwoordiger van de deelnemers of een vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden wordt benoemd.

De vertegenwoordigers van de Werkgever worden benoemd door de Werkgever. De vertegenwoordigers van de deelnemers worden benoemd door de algemene vergadering van deelnemers.

De vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden worden gekozen door de pensioengerechtigden. De leden van het VO worden benoemd voor een periode van vier jaar. Aftredende leden zijn onmiddellijk opnieuw benoem-/verkiezbaar. Een kandidaat lid van het VO dient te voldoen aan de criteria die zijn vastgelegd in de competentievisie van het VO, dat onderdeel is van het deskundigheidsplan van het Pensioenfonds.

Het bestuur legt verantwoording af aan het VO over het gevoerde beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd en over de naleving van de Code Pensioenfondsen.

Het VO is bevoegd jaarlijks een algemeen oordeel te geven over:

- het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere relevante informatie, waaronder de bevindingen van de visitatiecommissie;
- het door het bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar; en
- beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben.

Beleggingscommissie (“BC”)

Het bestuur wordt voor wat betreft het beleggingsbeleid ondersteund en geadviseerd door een BC.

De BC:

- bestaat uit drie bestuursleden en wordt bijgestaan door een secretaris en twee externe adviseurs, te weten een onafhankelijk deskundige op het gebied van vermogensbeheer en een vertegenwoordiger van de Vermogensbeheerder;
- rapporteert aan het bestuur over de status en de ontwikkelingen van de pensioenbeleggingen;
- bewaakt en ziet toe op een juiste implementatie en uitvoering van het beleggingsbeleid en de organisatie van het beleggingsproces;
- adviseert over en geeft nadere invulling aan de Strategische Asset Allocatie en bijbehorend risicobudget, waaronder de bandbreedtes van de Strategische Asset Allocatie;

- beoordeelt de verplichtingenstructuur en incorporeert deze in de beleggingsstructuur;
- stuurt de Vermogensbeheerder aan en houdt toezicht op diens activiteiten;
- stelt concepten op voor de beleggingsrichtlijnen en de verklaring inzake beleggingsbeginselen, als bedoeld in artikel 145 van de Pensioenwet;
- blijft op de hoogte van de relevante ontwikkelingen op beleggingsgebied en de mogelijke gevolgen voor het Pensioenfonds.

De BC vergadert eens in de twee maanden of vaker indien de voorzitter of één van de andere leden van de BC dit nodig acht.

Visitatiecommissie ("VC")

Teneinde te voorzien in een adequaat intern toezicht op het functioneren van (het bestuur van) het Pensioenfonds heeft het bestuur een VC. Sinds 1 juli 2014 oefent de VC het intern toezicht uit door jaarlijkse visitatie. De VC bestaat uit drie onafhankelijke deskundigen. De leden van de VC worden benoemd (en ontslagen) door het bestuur op bindende voordracht van het VO. De leden van de VC zijn maximaal acht jaar betrokken bij het Pensioenfonds.

De VC beoordeelt de werking van de beleids- en bestuursprocessen binnen het Pensioenfonds, de wijze waarop het Pensioenfonds wordt aangestuurd en de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn. De VC rapporteert aan het bestuur. Het bestuur bespreekt de rapportage van de VC en de eventuele maatregelen die worden genomen naar aanleiding van de aanbevelingen van de VC met het VO. In het jaarverslag worden de bevindingen van de VC vermeld.

Interne en externe partijen

Het bestuur laat zich naast genoemde organen bijstaan en adviseren door diverse afdelingen van de Werkgever, de externe administrateur, externe adviseurs, de externe accountant en de externe actuaris.

Klachtenregeling

Het Pensioenfonds kent een klachten- en geschillenregeling. Hierin is opgenomen op welke wijze (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden een klacht over de toepassing van het pensioenreglement of de statuten van het Pensioenfonds kenbaar kunnen maken bij het bestuur en op welke wijze het bestuur de klacht behandelt.

3.3. Diversiteitsbeleid

Het bestuur bevordert diversiteit in de organen van het Pensioenfonds en heeft daartoe het volgende beleid vastgesteld:

- Het bestuur streeft naar diversiteit van kennis, opleiding, achtergrond en persoonlijkheid van de individuele leden. De profielschetsen voor de individuele bestuursleden en de competentievisie van het verantwoordingsorgaan voorzien in de borging van dit aspect van diversiteit.
- Het bestuur streeft naar diversiteit in leeftijd van de individuele leden. In dit licht is het streven om bij benoeming of verkiezing in het bestuur of het verantwoordingsorgaan ten minste één persoon in de leeftijdscategorie < 45 jaar te hebben.
- Het bestuur streeft naar een evenwichtige verdeling van vrouwen en mannen in de organen van het Pensioenfonds.

Ten aanzien van alle hierboven genoemde beleidsuitgangspunten geldt voor het bestuur dat gehandeld dient te worden met inachtneming van de betrouwbaarheids- en geschiktheidsvereisten van de toezichthouder. In het algemeen gelden er beperkingen ten aanzien van de beschikbaarheid van geschikte kandidaten binnen de Atradius organisatie. Dit betekent dat – als dat noodzakelijk is – afgeweken kan worden van de geformuleerde streefpunten ten aanzien van diversiteit.

Het bestuur toetst een voor benoeming voorgedragen kandidaat bestuurslid aan de profielschets voor het betreffende bestuurslid. Het bestuur kan een voor benoeming voorgedragen kandidaat bestuurslid slechts voor benoeming afwijzen, indien het bestuur van oordeel is dat de betrokkene niet aan de profielschets voldoet.

Het bestuur en het verantwoordingsorgaan toetsten een voor benoeming of verkiezing voorgedragen kandidaat lid voor het verantwoordingsorgaan aan de competentievisie van het verantwoordingsorgaan.

Jaarlijks beoordeelt het bestuur in hoeverre de gestelde doelen zijn gehaald. Driejaarlijks evalueert het bestuur het diversiteitsbeleid.

3.4. Uitbestedingsbeleid

Het Pensioenfonds heeft delen van de bedrijfsprocessen uitbesteed aan andere partijen. Aan uitbesteding zijn een aantal risico's verbonden. Het bestuur heeft daarom beleid vastgesteld, zoals vastgelegd in het document 'Uitbestedingsbeleid van het Pensioenfonds', met betrekking tot de beheersing van risico's die samenhangen met uitbesteding van (delen van) de bedrijfsprocessen. In dit beleid zijn tevens het selectieproces, de selectie criteria en de uitbestedingscyclus opgenomen. Het doel van het uitbestedingsbeleid is het waarborgen van de kwaliteit van de dienstverlening en het beheersen van de bijbehorende risico's en kosten.

De belangen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en andere belanghebbenden mogen geen gevaar lopen doordat het Pensioenfonds delen van haar bedrijfsprocessen heeft uitbesteed aan andere partijen. Het uitbestedingsbeleid helpt het bestuur van het Pensioenfonds om 'in control' te blijven over de uitbesteding. Het bestuur blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de beheersing van het gevoerde beleid, ook voor het gedeelte van de bedrijfsprocessen dat is uitbesteed.

Uitbesteding

Het Pensioenfonds heeft taken ter coördinatie en uitvoering met betrekking tot de pensioenadministratie en de financiële administratie en verslaglegging uitbesteed aan Aon Hewitt ("**Aon Hewitt**"). Het Pensioenfonds heeft het vermogensbeheer uitbesteed aan BNP Paribas Asset Management Nederland N.V. ("**Vermogensbeheerder**"). Het Pensioenfonds maakt voor de bewaarneming van haar beleggingsportefeuille gebruik van de diensten van BNP Paribas Securities Services SA ("**Custodian**"). Het bestuur laat zich daarnaast adviseren door een onafhankelijk deskundige op het gebied van vermogensbeheer. Verder zijn taken met betrekking tot onder meer coördinatie en secretariaat gedelegeerd aan de afdeling Group Human Resources.

Activiteiten externe partijen

Pensioenadministratie

Aon Hewitt verricht de pensioenadministratie in opdracht van het Pensioenfonds op grond van de overeenkomst inzake administratieve dienstverlening tussen het Pensioenfonds en Aon Hewitt. In de administratieovereenkomst en de SLA tussen het Pensioenfonds en Aon Hewitt zijn onder meer afspraken vastgelegd ten aanzien van de aanlevering van de gegevens door het Pensioenfonds en door Aon Hewitt, en ten aanzien van de verwerkingstijd en/of doorlooptijd van relevante gegevens en documenten. Tot de werkzaamheden van de pensioenadministratie wordt voornamelijk gerekend:

- het administreren van de voor de uitvoering relevante gegevens van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden;
- het vervaardigen van Uniform Pensioen Overzichten en het aanleveren van de relevante gegevens aan Stichting Pensioenregister;
- het verzorgen van de operationele communicatie met (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden;
- het berekenen van de verzekerde bedragen;
- het berekenen en boeken in rekening-courant van premies, risicopremies en koopsommen;
- het berekenen en uitbetalen van overdrachtswaarden;
- de uitbetaling van pensioenbedragen en het verrichten van de wettelijk voorgeschreven inhoudingen;
- het aanleveren van de gegevens voor het bepalen van de technische voorzieningen en het uitvoeren van de actuariële analyse.

Financiële administratie

De financiële administratie en financiële verslaglegging wordt uitgevoerd door Aon Hewitt. Bij het uitvoeren van de financiële administratie zorgt Aon Hewitt voor de volgende onderdelen:

- het verwerken van de financiële gegevens uit de deelnemer- en uitkeringenadministratie;
- het verwerken van gegevens van de Vermogensbeheerder;
- het verwerken van de bankmutaties op de huishoudbankrekening;
- het betalen van uitgaande waardeoverdrachten en het bewaken van de tijdige ontvangst van inkomende waardeoverdrachten.

Ten aanzien van de financiële verslaglegging verricht Aon Hewitt de volgende werkzaamheden:

- het opstellen van de jaarrekening, bestaande uit de balans en de rekening van baten en lasten over de onderdelen, waarvoor Aon Hewitt de administratie verricht;
- het beschrijven van de juridische en politieke ontwikkelingen op pensioengebied;
- het opstellen van het te publiceren jaarverslag voor het Pensioenfonds conform de geldende wettelijke voorschriften;
- het coördineren en afstemmen van de planning met alle betrokken partijen ter waarborging van tijdige oplevering van zowel het jaarverslag als de verslagstaten;
- het opstellen en toezenden van de verslagstaten aan De Nederlandsche Bank.

De verantwoordelijkheden en activiteiten betreffende het voeren van de financiële administratie en de financiële verslaglegging zijn vastgelegd in de administratieovereenkomst inzake administratieve dienstverlening tussen het Pensioenfonds en Aon Hewitt.

Vermogensbeheer

Het Pensioenfonds heeft het vermogensbeheer uitbesteed aan de Vermogensbeheerder. Het bestuur bepaalt het beleggingsbeleid. De diensten verricht door de Vermogensbeheerder omvatten onder meer het coördineren van, monitoren van en rapporteren over het vermogensbeheer van de beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds. Hieronder vallen onder andere het beheer van de beleggingsportefeuille, beleidsvoorbereiding (en initiëren van eventuele uitvoering daarvan), performance- en risicometing en voorbereiding van de rapportage aan toezichthouders met betrekking tot de beleggingsportefeuille. Daarnaast coördineert en implementeert de Vermogensbeheerder de Asset Liability Management studie (“**ALM**”) en de periodieke update van de ALM in samenspraak met de BC en de externe actuaris. De activiteiten en diensten van de Vermogensbeheerder zijn vastgelegd in een Investment Management Agreement tussen de Vermogensbeheerder en het Pensioenfonds waarin ook de beleggingsrichtlijnen zijn opgenomen. Voor een verdere toelichting op het beleggingsbeleid wordt verwezen naar hoofdstuk 9.

Activiteiten interne partijen

Atradius Group Human Resources

Atradius Human Resources verricht de volgende werkzaamheden:

- voorlichting en communicatie over pensioen-gerelateerde documenten en ontwikkelingen aan de deelnemers via intranet en andere vormen van communicatie;
- deelnemersadministratie: bestaande uit de verzameling en distributie van volledige en juiste personeelsgegevens;
- ondersteunt het bestuur, in samenspraak met Atradius Legal & Compliance en de adviseurs van het Pensioenfonds, met Pension Fund Governance gerelateerde onderwerpen;
- levert de secretaris van het bestuur die in die rol onder meer een coördinerende taak voor het Pensioenfonds vervult; de secretaris van het bestuur:
 - is aanspreekpunt voor vragen van belanghebbenden;
 - beheert de financiële administratie van de huishoudbankrekening;
 - stuurt externe partijen aan.

3.5. Beheersmaatregelen en interne controle

Risicomanagement

Het inschatten en beheersen van risico's is voor het bestuur van het Pensioenfonds een vast aandachtspunt bij het bespreken van de agendapunten tijdens de bestuursvergadering. In het kader van risicobeheersing heeft het bestuur een processchema risicomanagement opgesteld. Daarnaast is een Risk Register opgesteld waarin alle door het bestuur gepercipieerde risico's zijn vastgelegd.

Per risico is een risicospecificatie gemaakt met daarin een beschrijving van het risico, een inschatting van de kans en de impact van het risico, de mitigerende maatregel(en) per risico en de kans en impact na het nemen van de mitigerende maatregelen.

Daarnaast heeft het bestuur een overzicht gemaakt van alle processen die door het Pensioenfonds zelf worden uitgevoerd en is per proces een procesbeschrijving opgesteld. Deze beschrijvingen hebben diverse doelen:

- a) het verbeteren van inzicht in de processen en de daaraan verbonden risico's voor het bestuur en de overige betrokkenen;
- b) om ten aanzien van de risico's mitigerende maatregelen vast te stellen; en
- c) om aan de hand van de procesbeschrijving na te gaan of alle in de procesbeschrijving genoemde checks en balances hebben plaatsgevonden.

De risicospecificaties en procesbeschrijvingen worden periodiek opnieuw bekeken en waar nodig worden deze aangepast en goedgekeurd door het bestuur. In de vergaderingen van de BC is Risk Management een vast aandachtspunt bij het bespreken van de agendapunten en bij het doen van voorstellen aan het bestuur bijvoorbeeld om aanpassingen te maken in de beleggingsportefeuille.

Controlemechanismen

De voornaamste controlemechanismen van het Pensioenfonds op de in- en externe processen zijn:

- Het bestuur heeft een externe accountant aangesteld, die jaarlijks het jaarverslag, de jaarrekening en de verslagstaten controleert en verslag doet van zijn werkzaamheden in de vorm van een accountantsverklaring en een verslag met bevindingen en aanbevelingen aan het bestuur. De accountant wordt jaarlijks uitgenodigd om zijn bevindingen toe te lichten in een bestuursvergadering.
- Het bestuur heeft een Vermogensbeheerder aangesteld die zorgdraagt voor het coördineren, monitoren en rapporteren over de beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds.
- Ter controle wordt elke kwartaal door de Custodian van het Pensioenfonds een compliance rapport opgesteld, waaruit kan worden opgemaakt of de beleggingsportefeuille overeenkomt met de in de Investment Management Agreement aangegeven portefeuille.
- Het bestuur laat zich daarnaast adviseren door een onafhankelijk deskundige op het gebied van vermogensbeheer.
- Het bestuur heeft een certificerend actuaris aangesteld, die jaarlijks een actuariel verslag voor het bestuur opstelt met bevindingen en aanbevelingen en een actuariële verklaring afgeeft. De certificerend actuaris wordt jaarlijks uitgenodigd om zijn bevindingen toe te lichten in een bestuursvergadering.
- Bij betalingen namens het Pensioenfonds wordt het vier-ogen-principe gehanteerd. Voor opdracht tot betalingen is de goedkeuring nodig van twee bestuursleden (één lid namens de Werkgever en één lid namens de werknemers/pensioengerechtigden).
- De Vermogensbeheerder en de Custodian verstrekken jaarlijks een ISAE 3402 type II rapport met een verklaring van een onafhankelijke accountant. In dit rapport doen de onafhankelijke accountants van de externe uitvoerders verslag van de uitvoeringsprocessen en de toepassing daarvan gedurende de verslagperiode. Aon Hewitt verstrekt jaarlijks een "Report on Controls a a Service Organization Relevant to User Entities' Internal Control Over Financial Reporting" (SOC 1) Het bestuur beoordeelt de ISAE 3402 type II rapporten en het SOC 1 rapport en bespreekt deze met de externe uitvoerders, indien daartoe aanleiding is.

- De administratieve systemen zijn beveiligd door fysieke en logische toegangsbeveiliging met een back-up. De administratieve systemen van de externe uitvoerders vallen binnen de scope van het ISAE 3402 type II rapport met een verklaring van een onafhankelijke accountant.
- De voornaamste gegevens over de deelnemers worden elektronisch aangeleverd door de Werkgever (salarisadministratie). Voor overige gegevens van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden wordt gebruik gemaakt van GBA-informatie.
- De uitvoering van de pensioenuitkeringen wordt bewaakt via het aansluiten van bestanden, de maandelijkse controle van de uitkeringsborderellen, de GBA-informatie, de wekelijkse afstemming (stand primo, mutaties, eindstand) en diverse signaalrapporten.
- Periodiek informeert Aon Hewitt het bestuur over de status van de administratieve verwerking, waaronder de informatievoorziening aan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Hierover zijn tussen Aon Hewitt en het Pensioenfonds afspraken vastgelegd in de administratieovereenkomst en een SLA. Knelpunten, klachten en voorstellen tot afhandeling vormen een onderdeel van de periodieke service level rapportage.

Integriteit

Het Pensioenfonds heeft een integriteitsbeleid. Het doel van het integriteitsbeleid van het Pensioenfonds is het verschaffen van inzicht aan interne- en externe partijen over de onderkenning van integriteitsrisico's, de genomen beheersmaatregelen, en de controle op de beheersmaatregelen. In het beleid is onder andere beschreven hoe wordt omgegaan met het risico op belangenverstremming, het risico op benadeling van derden en het risico op fraude. Daarnaast wordt in het integriteitsbeleid aandacht besteed aan de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme en de Sanctiewet.

Het bestuur bespreekt jaarlijks de reeds bekende integriteitsrisico's en beoordeelt of deze risico's nog steeds van toepassing zijn en of de mitigerende maatregelen voor deze risico's moeten worden aangepast. Op dat moment wordt ook geïnventariseerd of er nieuwe integriteitsrisico's zijn bijgekomen.

Gedragscode

Ter voorkoming van belangenconflicten en van misbruik en oneigenlijk gebruik van de bij het Pensioenfonds aanwezige informatie, heeft het bestuur op grond van artikel 20 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen een gedragscode opgesteld. Deze gedragscode geldt onder meer voor bestuursleden, leden van het VO, leden van de VC en alle interne en externe partijen die betrokken zijn bij het Pensioenfonds.

Incidentenregeling

Het Pensioenfonds heeft een incidentenregeling opgesteld. De incidentenregeling houdt in dat het Pensioenfonds procedures en maatregelen heeft ten aanzien van de afhandeling en vastlegging van incidenten.

Klokkenluidersregeling

Het Pensioenfonds heeft een klokkenluidersregeling opgesteld om betrokkenen de mogelijkheid te geven om onregelmatigheden en misstanden te melden. Met deze regeling geeft het Pensioenfonds uitvoering aan de Wet op financieel toezicht, de Pensioenwet en de Code Pensioenfondsen. Deze regeling bevat waarborgen voor de bescherming van de persoon, die te goeder trouw melding maakt van (potentiële) misstanden.

3.6. Communicatiebeleid

Doel van het communicatiebeleid is om alle belanghebbenden op tijd en adequaat te informeren. Het bestuur hecht waarde aan een goede communicatie richting alle belanghebbenden en heeft daartoe een communicatieplan opgesteld, welke in lijn is met de Code Pensioenfondsen.

Informatieplicht

Aon Hewitt voert de pensioenadministratie uit in opdracht van het Pensioenfonds. In de overeenkomst tussen het Pensioenfonds en Aon Hewitt zijn afspraken vastgelegd ten aanzien van wettelijk voorgeschreven informatieverstrekking door het Pensioenfonds.

Zo verstrekt Aon Hewitt namens het Pensioenfonds jaarlijks het Uniforme Pensioenoverzicht (“**UPO**”) aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en zorgt Aon Hewitt voor de aanlevering van gegevens uit de pensioenadministratie ten behoeve van de website www.mijnpensioenoverzicht.nl van de Stichting Pensioenregister. Via deze website hebben (gewezen) deelnemers die nog niet met pensioen zijn een online inzage in de actuele stand van de opgebouwde en te bereiken pensioenrechten van onder meer het Pensioenfonds.

Informatievoorziening

Naast de wettelijk voorgeschreven informatieverstrekking communiceert het bestuur met belanghebbenden over de ontwikkelingen van het Pensioenfonds door middel van:

- het uitbrengen van nieuwsbrieven aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden;
- korte nieuwsberichten op het intranet van de Werkgever aan de werknemers;
- de jaarlijkse Pensioen3daagse voor werknemers;
- de algemene vergadering van deelnemers;
- de website www.mijnpensioenoverzicht.nl waarop (gewezen) deelnemers online inzage hebben in de actuele stand van de opgebouwde en te bereiken pensioenrechten; en
- indien de situatie dat vraagt het houden van een enquête onder (gewezen) deelnemers en/of pensioengerechtigden.

Het bestuur streeft ernaar om in begrijpelijk Nederlands (B1 taalniveau) te communiceren. Nieuwsbrieven worden vooraf voorgelegd aan een lezerspanel. Daarnaast streeft het bestuur ernaar om relevante informatie in het Engels te verstrekken aan deelnemers die de Nederlandse taal niet machtig zijn.

3.7. Verantwoording

Het bestuur overlegt aan DNB per kwartaal en jaarlijks binnen zes maanden na afloop van het boekjaar de staten die DNB nodig heeft voor de juiste uitoefening van haar taak. Het bestuur legt gedurende het jaar periodiek verantwoording af aan DNB over de (beleids-)dekkingsgraad. Verder wordt jaarlijks verantwoording afgelegd aan het VO en de VC.

4. RISICHOUDING EN HAALBAARHEIDSTOETS

4.1. Risicohouding

Het vaststellen van de risicohouding van het Pensioenfonds gebeurt door het bestuur:

- in overleg met de vertegenwoordigers van Werkgever en werknemers (sociale partners);
- in overleg met het verantwoordingsorgaan.

De risicohouding bestaat uit drie onderdelen, namelijk een kwalitatieve beschrijving, een kwantitatieve beschrijving voor de lange termijn middels de ondergrenzen van de haalbaarheidstoets en een kwantitatieve beschrijving voor de korte termijn middels de hoogte en eventuele bandbreedte van het Vereist Eigen Vermogen (“**VEV**”). De wetgever heeft toegelicht, dat de vaststelling van de risicohouding ‘in samenspraak’ moet gebeuren.

De gezamenlijke risicohouding vormt de basis voor:

- De aanvaarding door het bestuur van het Pensioenfonds van de uitvoeringsopdracht van sociale partners;
- Het vaststellen en het toetsen van het beleid, bijvoorbeeld het strategisch beleggingsbeleid en/of risicomangement;
- De verantwoording achteraf van het bestuur over het gevoerde beleid aan belanghebbenden.

Om de risicohouding van het Pensioenfonds te kunnen vaststellen, heeft het bestuur onderzoek gedaan naar de risicobereidheid van deelnemers en naar de risicohouding van het bestuur. Op basis van de hieruit volgende resultaten en conclusies voor het Pensioenfonds, is in samenspraak met sociale partners en de organen van het Pensioenfonds in september 2015 onderstaande risicohouding vastgesteld.

Kwalitatieve beschrijving

- Om toekomstbestendig toeslagen te kunnen toekennen zijn partijen bereid risico te lopen. Hierbij wordt een beperkte kans op een dekkingstekort en eventuele kleine korting van rechten geaccepteerd. De strategie van het bestuur is om in beperkte mate risico's te accepteren als daar een redelijke kans op rendement tegenover staat. Het bestuur vermijdt hierbij risico's die de stabiliteit en soliditeit van het Pensioenfonds bedreigen en/of de vertrouwensrelatie met de belanghebbenden kunnen schaden.
- Het risico van afname van de dekkingsgraad en kleine kortingen wordt geaccepteerd. Hierbij is het uitgangspunt van het Pensioenfonds om niet onder een dekkingsgraad van 91%¹ te willen komen, aangezien het Pensioenfonds in een dergelijke situatie niet in staat is zonder bijstortingen van de werkgever te kunnen herstellen naar het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (“**MVEV**” = 4,2%) binnen een hersteltermijn van 5 jaar.
- Uitgangspunt van het Pensioenfonds is om gezien de opbouw van de populatie van het pensioenfonds naar verwachting niet vaker dan eens in de 60 jaar in de situatie van een dekkingsgraad van onder de 991% te komen. Dit komt overeen met een kans van 1,67%. Het strategische beleggingsbeleid met een VEV van maximaal 120% voldoet aan deze norm.
- Het ambitieniveau van toeslagverlening is vertaald in de mate waarin het pensioen jaarlijks kan worden aangepast ten opzichte van de maatstaf (2,25% voor actieven en 2,00% voor inactieven). Het beoogd niveau van toeslagverlening op lange termijn bedraagt gemiddeld minimaal 50% van de maatstaf per jaar. Dit is de aanpassing van het pensioen inclusief eventueel toegepaste kortingen.

¹ De 91% kritische dekkingsgraad zoals benoemd in de risicohouding is gebaseerd op de ALM-studie van 2015 uitgaande van een renteafdekking van 50% op basis van de DNB UFR curve.

- Het risico van lagere toeslagverlening bij tegenvallende economische omstandigheden wordt door partijen geaccepteerd. Het minimaal toelaatbare niveau van toeslagverlening op lange termijn bij een slechtweerscenario bedraagt gemiddeld genomen 0% van de maatstaf per jaar zodat de nominale pensioenen nog kunnen worden uitgekeerd. De feitelijke pensioenpremies dienen op jaarbasis minimaal zuiver kostendekkend te zijn.

Kwantitatieve beschrijving lange termijn

- Het risico op de lange termijn wordt uitgedrukt in de door het Pensioenfonds vastgestelde ondergrenzen van de haalbaarheidstoets. Hiervoor geldt vanuit zowel de feitelijke financiële positie als vanuit de evenwichtssituatie een ondergrens van de mediaan van het pensioenresultaat van 80%. De maximale relatieve afwijking van het pensioenresultaat in het slechtweerscenario is gelijk aan 30%.

Kwantitatieve beschrijving korte termijn

- Het risico op de korte termijn wordt uitgedrukt in de wettelijk vereiste solvabiliteitsbuffer. Deze bedraagt voor het beleggingsprofiel van het Pensioenfonds met een renteafdekking binnen een bandbreedte van 50% tot 80% op basis van de UFR tussen de 111% en 120% vereiste dekkinggraad.

Met de risicohouding en de jaarlijkse haalbaarheidstoets (zie paragraaf 4.2) wordt een concreet kader gecreëerd voor de invulling van het strategisch beleggingsbeleid van het Pensioenfonds. Het bestuur heeft geconcludeerd dat het in deze ABTN beschreven strategische beleggingsbeleid van het Pensioenfonds past binnen de kaders van de in samenspraak vastgestelde risicohouding. Naar de mening van het bestuur is er op basis van bovenstaande voor het Pensioenfonds sprake van de juiste balans tussen ambities, benodigd risico en gewenste zekerheid.

4.2. Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets geeft inzicht in het te verwachten pensioenresultaat op fondsniveau en de risico's die daarbij spelen, gegeven de financiële opzet van het Pensioenfonds.

Bij de invulling van de haalbaarheidstoets worden door het bestuur van het Pensioenfonds kwantitatieve ondergrenzen bepaald die passen binnen de risicohouding van het pensioenfonds. Ook de richtniveaus en bandbreedtes die per beleggings- en risicocategorie in het beleggingsbeleid moeten worden opgenomen op basis van de prudent person regel, moeten aansluiten bij de risicohouding van het Pensioenfonds, zowel voor de korte als voor de lange termijn. De toets wordt uitgevoerd conform artikel 22 van het Besluit financieel toetsingskader en de nadere uitwerking in artikel 30 van de Regeling Pensioenwet. Het Pensioenfonds heeft per 1 januari 2015 een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. Ieder jaar wordt de haalbaarheidstoets opnieuw uitgevoerd. De technische uitwerking van de haalbaarheidstoets is opgenomen in [bijlage 1](#).

4.2.1 Aanvangshaalbaarheidstoets

Het Pensioenfonds heeft vanuit de feitelijke financiële positie van het Pensioenfonds per 1 januari 2015 een aanvangshaalbaarheidstoets laten uitvoeren teneinde te laten zien dat het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau in voldoende mate aansluit bij de door het Pensioenfonds gewekte verwachtingen over het pensioenresultaat, rekening houdend met de gekozen ondergrens.

De aanvangshaalbaarheidstoets wijkt af van de jaarlijkse haalbaarheidstoets, doordat in de aanvangshaalbaarheidstoets naast het monitoren van het pensioenresultaat ook het premiebeleid en de herstelcapaciteit van het Pensioenfonds zijn getoetst.

Hiermee wordt inzichtelijk dat:

- het premiebeleid over de gehele berekeningshorizon voldoende realistisch en haalbaar is;
- dat het Pensioenfonds voldoende herstelcapaciteit heeft om naar verwachting vanuit de situatie dat aan de vereisten voor het MVEV wordt voldaan, binnen de looptijd van het herstelplan aan de vereisten voor het vereist eigen vermogen te voldoen; en
- dat het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweersscenario niet teveel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau.

Bij een nieuwe pensioenregeling of een significante wijziging van het pensioencontract (bijvoorbeeld een significante herziening van het beleggingsbeleid of de risicohouding), dient een Pensioenfonds één maand na de besluitvorming bij DNB een nieuwe aanvangshaalbaarheidstoets in te dienen. De herziening wordt dan meegenomen in de doorrekening van de haalbaarheidstoets en een eventuele impact komt dan tot uiting in de uitkomsten van de nieuwe aanvangshaalbaarheidstoets.

4.2.2 Jaarlijkse haalbaarheidstoets

Met de jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt gemonitord in hoeverre het verwachte pensioenresultaat nog steeds aansluit bij de door het Pensioenfonds gewekte verwachtingen over het pensioenresultaat. Jaarlijks wordt vanuit de feitelijk financiële positie van het Pensioenfonds getoetst of het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau boven de door het Pensioenfonds gekozen ondergrens voor dit pensioenresultaat blijft en of het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweersscenario niet teveel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau.

De uitkomsten van de (aanvangs-)haalbaarheidstoets dienen aan te sluiten bij de risicohouding van het Pensioenfonds en de uitvoeringsopdracht van de sociale partners. Indien dit niet het geval is, dient het bestuur in overleg te treden met de sociale partners om te bepalen of en in hoeverre de risicohouding van het Pensioenfonds moet worden herzien of dat dit in overleg wordt geaccepteerd. Tevens wordt het verantwoordingsorgaan van het Pensioenfonds hierover geïnformeerd en (voor zover van toepassing) betrokken in het overleg.

4.2.3 Maatregelen ingeval onvoldoende jaarlijkse haalbaarheidstoets

Indien bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat niet wordt voldaan aan een van de volgende criteria uit de aanvangshaalbaarheidstoets:

- het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau blijft boven de door het Pensioenfonds gekozen ondergrens voor dit pensioenresultaat; en/of
- het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweersscenario wijkt niet teveel af van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau, waarbij het Pensioenfonds hiervoor de maximale afwijking heeft vastgesteld,

dan treedt het Pensioenfonds in overleg met de sociale partners om te bezien of, en zo ja welke, maatregelen genomen moeten worden. Tevens wordt het verantwoordingsorgaan van het Pensioenfonds hierover geïnformeerd en (voor zover van toepassing) betrokken in het overleg.

4.2.4 Procedures voor de uitvoering, vaststelling en verantwoording van de haalbaarheidstoets

Uitvoering

Jaarlijks zal het bestuur uiterlijk voor 1 juli de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitvoeren. Het bestuur zal de sociale partners en het verantwoordingsorgaan van het Pensioenfonds over de uitkomst van de jaarlijkse haalbaarheidstoets informeren, en indien nodig in overleg treden om de ondergrenzen en risicohouding te evalueren. Ingeval bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat niet wordt voldaan aan een van de criteria, dan wordt gehandeld conform het bepaalde in paragraaf 3.2.3.

Vaststelling

Voor de vaststelling van de aanvangshaalbaarheidstoets en de jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt verwezen naar hetgeen in paragraaf 4.2.1 en 4.2.2 is opgenomen.

Verantwoording

De uitkomsten van de (jaarlijkse) haalbaarheidstoets en een toelichting daarop worden gedeeld met het verantwoordingsorgaan van het Pensioenfonds. In het jaarlijks oordeel en de daaruit voortvloeiende rapportage voor het jaarverslag van het Pensioenfonds zal het verantwoordingsorgaan zijn oordeel over deze uitkomsten meenemen.

4.2.5 Uitkomsten van de (aanvangs-)haalbaarheidstoets

De uitgangspunten voor de (aanvangs-)haalbaarheidstoets zijn voorgeschreven door DNB en gelden voor alle pensioenfondsen. Het pensioenresultaat is in de (aanvangs-)haalbaarheidstoets gedefinieerd als de pensioenuitkomsten, zoals die volgen uit het beleid van het Pensioenfonds ten opzichte van de pensioenuitkomsten, zoals die zouden gelden als er nooit sprake zou zijn van kortingen en er altijd conform de prijsindex zou worden geïndexeerd. Het ijkpunt is dus een pensioenuitkomst die de prijsontwikkeling volledig bijhoudt.

Onderstaand zijn de uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets 2015 en de haalbaarheidstoets 2017 van het Pensioenfonds opgenomen. Hieruit volgt dat is voldaan aan de gestelde eisen voor de (aanvangs-)haalbaarheidstoets zoals deze zijn benoemd in paragraaf 4.2.1 en 4.2.2.

Aanvangshaalbaarheidstoets 2015

Toetsing pensioenresultaat van het Pensioenfonds	Ondergrens	Resultaat	Toets
Vanuit feitelijke financiële positie			
Mediaan	80%	98%	✓
5e percentiel	56%	75%	✓
% afwijking	30%	23%	✓
Vanuit evenwichtssituatie			
Mediaan	80%	101%	✓
5e percentiel	56%	78%	✓

Toetsing premiebeleid en herstelcapaciteit van het Pensioenfonds	Toets
Premiebeleid	
Over gehele horizon realistisch en haalbaar	✓
Herstelcapaciteit	
Voldoende om vanuit de situatie dat aan de vereisten voor het Minimum Vereist Eigen Vermogen wordt voldaan, binnen de looptijd van het herstelplan aan de vereisten voor het Vereist Eigen Vermogen te voldoen.	✓

Haalbaarheidstoets 2017

Toetsing pensioenresultaat van het Pensioenfonds	Ondergrens	Resultaat	Toets
Vanuit feitelijke financiële positie			
Mediaan	80%	99%	✓
5e percentiel	56%	79%	✓
% afwijking	30%	21%	✓

5. HOOFDLIJNEN UITVOERINGSOVEREENKOMST EN PENSIOENREGELING

5.1. Hoofdlijnen uitvoeringsovereenkomst

In de uitvoeringsovereenkomst zijn de afspraken tussen het Pensioenfonds en de Werkgever vastgelegd. De belangrijkste kenmerken van de huidige uitvoeringsovereenkomst zijn:

- Het bestuur stelt het percentage van de pensioenpremie jaarlijks vast, rekening houdend met de gedempte kostendekkende premie zoals door de actuaris vastgesteld voor dat betreffende jaar op grond van de berekeningsmethodiek zoals opgenomen in hoofdstuk 10 van deze ABTN. Deze pensioenpremie zal in enig jaar nimmer lager zijn dan de zuivere kostendekkende premie zoals door de actuaris vastgesteld voor dat betreffende jaar.
- De Werkgever vergoedt alle kosten van het beheer en administratie en eventuele overige kosten van het Pensioenfonds.
- Het Pensioenfonds verleent geen korting op de kostendekkende premie en verricht geen terug stortingen aan de Werkgever.
- Indien in enig jaar blijkt dat de feitelijke dekkingsgraad van het Pensioenfonds minder bedraagt dan het MVEV, kan de Werkgever gehouden zijn het vermogen aan te vullen tot de dekkingsgraad van 105,0% uiterlijk binnen de 5-jaars hersteltermijn die de Pensioenwet daaraan stelt.
- Het Pensioenfonds kan als omschreven bij of krachtens de Pensioenwet verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten uitsluitend verminderen indien:
 - a) het Pensioenfonds gezien de beleidsdekkingsgraad niet voldoet aan de bij of krachtens artikel 131 van de Pensioenwet gestelde eisen ten aanzien van het MVEV of de bij of krachtens artikel 132 van de Pensioenwet gestelde eisen ten aanzien van het Vereist Eigen Vermogen;
 - b) het Pensioenfonds niet in staat is binnen een redelijke termijn te voldoen aan artikel 131 of 132 van de Pensioenwet zonder dat de belangen van deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, overige aanspraakgerechtigden of de Werkgever onevenredig worden geschaad; en
 - c) alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet in het herstelplan, bedoeld in artikel 138 of 139 van de Pensioenwet.
- De Werkgever heeft het recht zijn bijdragen aan het Pensioenfonds te verminderen of te beëindigen in geval van een ingrijpende wijziging van omstandigheden.
- De Werkgever is verplicht het Pensioenfonds op diens verzoek of ongevraagd te informeren over alle ontwikkelingen binnen de Werkgever die van invloed kunnen zijn op de pensioenregeling en de daaruit voortvloeiende huidige en toekomstige pensioenverplichtingen van het Pensioenfonds.
- De Werkgever is verplicht het Pensioenfonds binnen een door het Pensioenfonds aan te geven termijn alle gegevens en informatie te verstrekken, die het Pensioenfonds redelijkerwijs nodig heeft om de pensioenregeling op correcte wijze te kunnen uitvoeren en een goede administratie te voeren.
- Het Pensioenfonds stelt het pensioenreglement op en kan dit wijzigen in overeenstemming met de bepalingen uit de statuten en het pensioenreglement. Indien het Pensioenfonds voornemens is het pensioenreglement te wijzigen wordt de Werkgever vooraf in de gelegenheid gesteld te toetsen of de voorgenomen wijziging in overeenstemming is met de pensioenovereenkomst, de uitvoeringsovereenkomst en de pensioenwetgeving.

Indien de Werkgever voornemens is de pensioenovereenkomst te wijzigen stelt de Werkgever het Pensioenfonds tijdig in de gelegenheid de voorgenomen wijziging(en) te toetsen aan de pensioenwetgeving en op uitvoerbaarheid en of dit past binnen de opdrachtaanvaarding door het Pensioenfonds.
- Het Pensioenfonds streeft ernaar om de pensioenen te verhogen met een toeslag zoals opgenomen in paragraaf 5.4 en 5.5 van deze ABTN.
- De Werkgever en het Pensioenfonds hebben zich over en weer verbonden om elkaar de medewerking te verlenen die nodig is voor de vervulling van de aan het Pensioenfonds bij de statuten, het pensioenreglement en de uitvoeringsovereenkomst opgedragen taak.
- De uitvoeringsovereenkomst is van kracht met ingang van 1 januari 2008 en is aangegaan voor een periode van 10 jaar. Na afloop van deze periode wordt de uitvoeringsovereenkomst jaarlijks stilzwijgend verlengd, indien zij niet tenminste zes maanden vóór afloop schriftelijk aan de

wederpartij is opgezegd. De uitvoeringsovereenkomst is herzien per 1 januari 2015, mede naar aanleiding van diverse wetwijzigingen die met ingang van 1 januari 2015 van kracht zijn.

5.2. Deelnemerschap

Het Pensioenfonds voert de pensioenregeling uit voor een ieder die een arbeidsovereenkomst volgens Nederlands recht heeft met de Werkgever, of de op verzoek van de Raad van Bestuur van Atradius N.V. als gelieerde onderneming aangewezen onderneming(en), voor zover de Werkgever de betreffende werknemer heeft aangemeld bij het Pensioenfonds met het verzoek de geldende pensioenregeling die het Pensioenfonds uitvoert voor de Werkgever, voor de betreffende werknemer uit te voeren. Opname als deelnemer in het Pensioenfonds vindt plaats op de eerste dag van de maand, waarin de werknemer aan de gestelde voorwaarden voldoet. Het deelnemerschap eindigt door het ingaan van het volledige ouderdomspensioen, door het overlijden van de deelnemers of door beëindiging van de arbeidsovereenkomst met de Werkgever voor de pensioendatum, anders dan door het overlijden van de deelnemer (met uitzondering van arbeidsongeschiktheid).

De Werkgever heeft aangegeven dat zij met ingang van 1 januari 2009 met nieuwe werknemers een andere pensioenregeling zal overeenkomen, die niet door het Pensioenfonds zal worden uitgevoerd. Het Pensioenfonds is daardoor met ingang van 1 januari 2009 een gesloten Pensioenfonds geworden.

5.3. Pensioenregeling

De pensioenregeling is vastgelegd in het pensioenreglement van het Pensioenfonds. De belangrijkste kenmerken van de huidige pensioenregeling zijn:

- De pensioenregeling is een middelloonregeling met toeslagverlening. Deelnemers bouwen ieder dienstjaar een deel van het pensioen op. Jaarlijks wordt het voorheen opgebouwde pensioen aangepast (toeslag verleend), voor zover er voldoende financiële middelen zijn.
- De pensioenrichtdatum is de eerste van de maand volgend op de maand waarin de (gewezen) deelnemer de leeftijd van 67 jaar bereikt.
- Aan alle deelnemers worden de volgende pensioenaanspraken verleend: ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en een arbeidsongeschiktheidspensioen.
- De pensioengrondslag is een bedrag gelijk aan het jaarsalaris van de deelnemer met een maximum van EUR 103.317 (2017) verminderd met de franchise en vermenigvuldigd met de deeltijdfactor.
- Het ouderdomspensioen wordt ieder dienstjaar voor een deel opgebouwd. In enig dienstjaar bedraagt de opbouw 1,875% van de pensioengrondslag in het betreffende jaar.
- Het jaarlijkse partnerpensioen voor de dienstjaren ná 2001 bedraagt 70% van het (bereikbare) ouderdomspensioen voor de betreffende dienstjaren vastgesteld aan de hand van de (toen) geldende pensioenregeling(en) (onbepaald partner systeem). Vóór 2001 gold het zogenaamde bepaald partner systeem, dat wil zeggen dat partnerpensioen alleen werd opgebouwd, voor zover de partner van de deelnemer was aangemeld bij het Pensioenfonds onder de toen geldende pensioenregeling, en in dat geval alleen gedurende de periode waarvoor de partner was aangemeld. Het jaarlijkse partnerpensioen voor de dienstjaren vóór 1 januari 2001 is gelijk aan een percentage van het berekende ouderdomspensioen vastgesteld aan de hand van de toen geldende pensioenregeling(en) (indien geen partner of partner gedurende bepaalde periode: naar rato).
- Het jaarlijkse wezenpensioen bedraagt 14% van het (bereikbare) ouderdomspensioen.
- Het arbeidsongeschiktheidspensioen bedraagt maximaal 70% van het verschil tussen het jaarsalaris (met een maximum van 2017: EUR 385.800) en het op de ingangsdatum van het arbeidsongeschiktheidspensioen geldende maximum jaarloon (voor sociale verzekeringen), waarover de uitkeringen ingevolge de WIA worden berekend.
- Tijdens de periode dat een deelnemer recht heeft op een uitkering krachtens de WIA, wegens ziekte ontstaan tijdens het deelnemerschap, wordt (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling wegens arbeidsongeschiktheid verleend, waarbij de mate van vrijstelling afhankelijk is van de mate van arbeidsongeschiktheid.
- De pensioenregeling biedt de (gewezen) deelnemer een aantal keuzemogelijkheden, namelijk een flexibele pensioendatum, deeltijdpensionering, uitrui van partnerpensioen in ouderdomspensioen,

uitruil van ouderdompensioen in partnerpensioen en een hoog-laag ouderdompensioen. Indien een (gewezen) deelnemer gebruik maakt van deze keuzemogelijkheden worden de pensioenaanspraken op actuariële basis herrekend.

- De deelnemers zijn een bijdrage in de kosten van de pensioenregeling verschuldigd. Deze bijdrage volgt uit afspraken die in het kader van het CAO overleg van de Werkgever ten behoeve van de deelnemers zijn overeengekomen.

Overgangsregelingen

Als gevolg van wijzigingen die in het verleden hebben plaatsgevonden in de pensioenregeling, gelden voor deelnemers die op 31 december 2000 en/of 31 december 2005 reeds deelnemer waren diverse overgangsregelingen.

5.4. Toeslagenbeleid - voorwaardelijke toeslagen

- a. Het Pensioenfonds streeft ernaar om de pensioenen te verhogen met een toeslag op basis van nominale termen. Daarnaast streeft het Pensioenfonds ernaar om in het verleden niet verleende volledige toekenning van toeslagen tot maximaal 5 jaar terug in te halen.
- b. Actieve deelnemers. Verhogen met een toeslag op basis van nominale termen betekent dat de opgebouwde pensioenen toegezegd aan actieve deelnemers jaarlijks per 1 januari kunnen worden verhoogd indien en voor zover het Pensioenfonds deze toeslag toekomstbestendig kan verlenen. Hierbij geldt een maximale maatstaf van 2,25%. Deze toeslagverlening is van overeenkomstige toepassing op een ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen. Indien er conform dit beleid geen ruimte is om een toekomstbestendige toeslag te verlenen, is de verhoging nihil.
- c. Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Verhogen met een toeslag op basis van nominale termen betekent dat de pensioenaanspraken toegezegd aan gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en overige aanspraakgerechtigden jaarlijks per 1 januari kunnen worden verhoogd indien en voor zover het Pensioenfonds deze toeslag toekomstbestendig kan verlenen. Hierbij geldt een maximale maatstaf van 2,00%. Indien er conform dit beleid geen ruimte is om een toekomstbestendige toeslag te verlenen, is de verhoging nihil.
- d. In leden (e), (f) en (k) hieronder wordt beschreven of en zo ja, in hoeverre de financiële positie van het Pensioenfonds kan leiden tot vermindering, dan wel het geheel achterwege laten van de verhoging.
- e. Bij de voorwaardelijke toeslagverlening gelden de volgende uitgangspunten:
 - i. Bij een beleidsdekkingsgraad onder het in de Pensioenwet vastgelegde niveau van 110% wordt geen toeslag verleend.
 - ii. Er wordt niet meer toeslag verleend dan naar verwachting in de toekomst te realiseren is.
 - iii. Incidentele toeslagverlening om in het verleden niet volledig toegekende toeslag of in het verleden doorgevoerde vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten te compenseren, kan worden verleend indien die toeslagverlening geen gevolgen heeft voor de toeslagverlening in de toekomst overeenkomstig het onder (ii) bepaalde, de beleidsdekkingsgraad het niveau van het Vereist Eigen Vermogen, bedoeld in artikel 132 van de Pensioenwet, behoudt en in enig jaar ten hoogste een vijfde van het vermogen dat voor deze toeslagverlening beschikbaar is, wordt aangewend. Hierbij streeft het Pensioenfonds ernaar om in het verleden niet verleende volledige toekenning van toeslagen tot maximaal 5 jaar terug in te halen.

- f. De externe actuaris berekent jaarlijks de hoogte van de toekomstbestendige toeslagverlening voor actieve deelnemers en voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Hiervoor is beschikbaar de ruimte tussen de vastgestelde beleidsdekkingsgraad per einde boekjaar van het Pensioenfonds en de ondergrens van 110% vermenigvuldigd met de hoogte van de technische voorzieningen per einde boekjaar. Op basis van de verwachte kasstromen van de pensioenuitkeringen en de beschikbare ruimte wordt vastgesteld wat de hoogte van de toeslagverlening is die hierbij toekomstbestendig kan worden verleend. Hierbij wordt voor de benodigde kosten voor toekomstige toeslagverlening rekening gehouden met het verwachte netto meetkundig rendement op zakelijke waarden van 6,75%. Hierbij wordt de hoogte van de toeslag voor actieve deelnemers gelijk gesteld aan 9/8 deel van de toeslag voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden conform de verhouding in de gehanteerde maximale maatstaf van 2,25% en 2,00%. De op deze wijze vastgestelde hoogte van toekomstbestendige toeslagverlening wordt per 1 januari van het boekjaar toegekend (tenzij het bestuur als beschreven in leden (g) en (h) hiervan afwijkt).
- g. Indien de beleidsdekkingsgraad boven de grens voor volledige toeslagverlening conform de gehanteerde maatstaf van 2,25% voor actieve deelnemers en 2,00% voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden ligt, wordt de maximale toeslag van 2,25% voor actieve deelnemers en 2,00% voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden toegekend. Aanvullend kan in dat geval conform lid (e. iii) nog ten hoogste een vijfde deel van het vermogen boven de grens voor volledige toeslagverlening worden gebruikt voor compensatie van in het verleden niet volledig toegekende toeslag of doorgevoerde vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten.
- Bij het nemen van een besluit over de jaarlijkse toeslagverlening laat het bestuur zich behalve door de beleidsdekkingsgraad als beschreven in leden (e) en (f) mede leiden door andere overwegingen welke bepalend zijn voor de beantwoording van de vraag of de financiële positie van het Pensioenfonds zich tegen die verhoging verzet, zoals, doch niet uitsluitend, de algemene economische situatie en de ontwikkeling op de financiële markten. Een besluit dat in enig jaar een verhoging kan plaatsvinden, vormt geen garantie voor in toekomstige jaren toe te kennen toeslagen en houdt geen beperking in van de beleidsvrijheid die het bestuur ter zake heeft.
- h. Het bestuur stelt beleid vast voor de vaststelling van de ingevolge de vorige leden te verlenen toeslagen, met inachtneming van het daartoe bij en krachtens de Pensioenwet bepaalde. Het bestuur kan dit beleid aanpassen of hiervan afwijken door een lagere toeslagverlening indien dit in het belang is van het Pensioenfonds en de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en overige aanspraakgerechtigden en mits dit in overeenstemming is met het bij en krachtens de Pensioenwet bepaalde. Het bestuur zal periodiek nagaan of verhoging van de pensioenen met een toeslag op basis van nominale termen leidt tot een verslechtering van de mogelijkheden tot toeslagverlening voor de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en overige aanspraakgerechtigden. In dat geval zal het bestuur het toeslagenbeleid heroverwegen.
- i. Het verhogen met een toeslag van het pensioen is voorwaardelijk; er is geen recht op een toeslag en het is ook voor de langere termijn niet zeker of en in hoeverre toeslagen zullen plaatsvinden. Het bestuur toetst elk jaar of de verhoging als bedoeld in de leden (b) en (c) kan plaatsvinden.
- j. In de premies bepaald conform de daarvoor geldende regelgeving op de wijze zoals omschreven in deze ABTN wordt geen marge aangehouden voor toekomstige toeslagen. De toekenning van toeslagen dient daarom te worden gefinancierd uit het beleggingsrendement dat het Pensioenfonds maakt. Er wordt geen bestemmingsreserve gevormd voor toeslagen.

- k. Bij een besluit tot het inhalen van een in het verleden niet volledig toegekende toeslag of een in het verleden doorgevoerde vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten, laat het bestuur zich leiden door de aan de financiële positie van het Pensioenfonds te stellen eisen en de overweging dat de kans op volledige toekenning van een toeslag in de nabije toekomst door een besluit tot toekenning van een inhaaltoeslag niet onevenredig zwaar mag worden gereduceerd. Dit betekent dat het inhalen van een toeslag niet ten koste mag gaan van het uitzicht op volledige toekenning van een toeslag in de nabije toekomst. Een besluit dat in enig jaar het inhalen van toeslagen kan plaatsvinden, vormt geen garantie voor in toekomstige jaren toe te kennen toeslagen en houdt geen beperking in van de beleidsvrijheid die het bestuur ter zake heeft.

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de verleende toeslagen over de afgelopen vijf jaar voor zowel de actieve deelnemers als de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Tevens is de hoogte van de volledige toeslagverlening voor het betreffende jaar opgenomen.

Actieve deelnemers

Over het boekjaar	Verleende toeslag	Volledige toeslag	Vershil
2016	0,000%	2,250%	2,250%
2015	0,000%	2,250%	2,250%
2014	0,324%	2,250%	1,926%
2013	0,374%	1,650%	1,276%
2012	0,023%	1,750%	1,727%

Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden

Over het boekjaar	Verleende toeslag	Volledige toeslag	Vershil
2016	0,000%	2,000%	2,000%
2015	0,000%	2,000%	2,000%
2014	0,288%	2,000%	1,712%
2013	0,354%	1,560%	1,206%
2012	0,039%	2,910%	2,871%

5.5. Toeslagenbeleid – onvoorwaardelijke toeslagen

- a. Voor een beperkte groep (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden (47 per 1 januari 2017) met pensioenrechten of pensioenaanspraken respectievelijk ingegaan of premievrij gemaakt vóór 1 januari 2001 of wegens arbeidsongeschiktheid premievrij gesteld vóór 1 januari 2001, die niet akkoord zijn gegaan met het omzetten van onvoorwaardelijke naar voorwaardelijke toeslagverlening per 1 januari 2010, worden de pensioenrechten jaarlijks per 1 januari onvoorwaardelijk verhoogd met een percentage, overeenkomstig de stijging van de consumenten prijsindex alle huishoudens (CPI), zoals vastgesteld door het CBS voor de maand oktober, met dien verstande, dat de stijging per jaar niet meer dan 5,5% zal bedragen.
- b. Van het toekennen van een toeslag kan slechts worden afgezien als het Pensioenfonds in financiële nood is geraakt en er geen andere manier is om de financiële positie te saneren en de Werkgever een beroep heeft gedaan op de financiële noodclausule.

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de verleende toeslagen over de afgelopen vijf jaar:

Over het boekjaar	Verleende toeslag	Volledige toeslag	Verschil
2016	0,420%	0,420%	0,000%
2015	0,627%	0,627%	0,000%
2014	1,050%	1,050%	0,000%
2013	1,560%	1,560%	0,000%
2012	2,910%	2,910%	0,000%

5.6. Kortingenbeleid

Het bestuur kan als noodmaatregel besluiten de verworven aanspraken en de ingegane pensioenen te verminderen (korten), indien overige maatregelen niet voldoende zijn.

Deze situatie kan zich voordoen indien:

- Uit het herstelplan van het Pensioenfonds blijkt dat met inzet van de overige financiële sturingsmiddelen herstel binnen de wettelijke termijnen niet mogelijk is. Vermindering van de verworven aanspraken en de ingegane pensioenen zal dan in principe gespreid over de duur van het herstelplan plaatsvinden. Alleen de korting in het eerste jaar zal onvoorwaardelijk worden toegepast. Eventuele kortingen in latere jaren zullen alleen worden toegepast indien en voor zover dit noodzakelijk blijkt, uit het in dat jaar op te stellen herstelplan.
- Er vijf jaar achtereenvolgens sprake is van een dekkingstekort en tevens de feitelijke dekkingsgraad op dat moment lager is dan de minimale vereiste dekkingsgraad. Het Pensioenfonds is dan genoodzaakt de situatie van een dekkingstekort per direct op te heffen door het verminderen van de verworven aanspraken en de ingegane pensioenen. Deze korting is onvoorwaardelijk en zal ineens worden toegepast.

De financiële sturingsmiddelen die het Pensioenfonds kan toepassen om kortingsmaatregelen te voorkomen staan beschreven in het financieel crisisplan van het Pensioenfonds (zie [bijlage 3](#)).

Toegepaste kortingen zullen op individuele basis worden bijgehouden in de administratie en kunnen in de toekomst worden gerepareerd indien de beleidsdekkingsgraad boven de grens voor volledige toeslagverlening ligt. In dat geval kan een incidentele toeslagverlening worden toegekend om in het verleden doorgevoerde vermindering van verworven aanspraken en ingegane pensioenen te compenseren indien dit geen gevolgen heeft voor de verwachte toeslagverlening in de toekomst en de beleidsdekkingsgraad boven de vereiste dekkingsgraad blijft. Hiervoor kan ten hoogste een vijfde van het vrij vermogen worden aangewend behorende bij de beleidsdekkingsgraad boven de grens voor volledige toeslagverlening.

6. HERVERZEKERINGSBELEID

Het Pensioenfonds heeft met ingang van 1 januari 2016 een herverzekeringsovereenkomst met de Goudse Levensverzekering N.V., die voor de uitvoering van deze overeenkomst samenwerkt met SCOR Global Life SE. De herverzekerings-overeenkomst kent een duur van drie jaar met winstdeling aan het einde van de looptijd.

Onder de herverzekeringsovereenkomst zijn de volgende risico's ten aanzien van de actieve deelnemers herverzekerd: het risico op overlijden voorafgaand aan de pensioeningangsdatum en het risico op arbeidsongeschiktheid.

De verzekering van het overlijdensrisico dekt de uitkering van het partner- en/of wezenpensioen voor zover dit nog niet is gefinancierd tot een fiscaal maximaal pensioengevend salaris van EUR 103.317. Bij overlijden van een deelnemer zal de herverzekeraar eenmalig een kapitaal aan het Pensioenfonds uitkeren. De omvang van het kapitaal bedraagt de contante waarde van het niet-gefinancierde partner- en/of wezenpensioen en wordt berekend op basis van de sterftetafel GBM/V 2000-2005. Het Pensioenfonds is uitsluitend bevoegd te claimen als de overleden deelnemer een partner heeft.

De verzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico dekt (i) de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid tot een fiscaal maximaal pensioengevend salaris van EUR 103.317 en (ii) de uitkering van het arbeidsongeschiktheidspensioen (WIA-excedentverzekering) waarvoor geen fiscaal maximaal pensioengevend salaris van toepassing is.

Bij arbeidsongeschiktheid van een deelnemer zal de herverzekeraar (i) eenmalig een kapitaal aan het Pensioenfonds uitkeren ten behoeve van de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid, de omvang van het kapitaal bedraagt de contante waarde van de verplichtingen voor de PVI-rentes en wordt berekend op basis van de sterftetafel GBM/V 2000-2005 en (ii) in geval van arbeidsongeschiktheid ingevolge de WIA, jaarlijks een gelijkblijvende uitkering doen aan het Pensioenfonds als aanvulling op de maximale WIA-uitkering. De hoogte van deze uitkering bedraagt het positieve verschil tussen 70% van het salaris op de eerste ziektedag en de maximale uitkering ingevolge de WIA en wordt berekend op basis van de sterftetafel GBM/V 2000-2005. Bij gelijktijdige uitkering van een WIA-excedentverzekering en een ouderdompensioen volgens de pensioenregeling van het Pensioenfonds zullen beide uitkeringen tezamen nooit meer bedragen dan 100% van het laatstverdiende salaris. Indien een dergelijke samenloop optreedt, zal de WIA-uitkering zodanig worden verminderd dat deze tezamen met de ouderdompensioenuitkering 100% van het laatstverdiende salaris bedraagt.

7. RISICOMANAGEMENTBELEID

Het risicomanagement van het Pensioenfonds is gericht op het beheersen van risico's die het realiseren van de strategische doelstelling kunnen belemmeren. De strategische doelstelling van het Pensioenfonds is het verstrekken van pensioenen en andere uitkeringen ter zake van ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden aan deelnemers en gewezen deelnemers en/of hun echtgenoten of partners en kinderen, overeenkomstig de bepalingen van de het pensioenreglement. Het inschatten en beheersen van risico's is voor het bestuur van het Pensioenfonds een vast aandachtspunt bij het bespreken van de agendapunten tijdens de bestuursvergadering.

De wet verplicht pensioenfondsen een beleid te voeren dat gebaseerd is op een systematische analyse van de risico's. In dit kader heeft het bestuur de risico's van het Pensioenfonds geanalyseerd. Een beschrijving van deze risico's alsmede van de beheersingsmaatregelen hieronder opgenomen. Daarnaast is er een Risk Register opgesteld waarin alle door het bestuur gepercipieerde risico's zijn vastgelegd. Per risico is een risicospecificatie gemaakt met daarin een beschrijving van het risico, een inschatting van de kans en de impact van het risico, de mitigerende maatregel(en) per risico en de kans en impact na het nemen van de mitigerende maatregelen.

7.1. Risico categorieën

Het bestuur van het Pensioenfonds categoriseert de onderscheiden risico's naar de financiële en niet financiële strategische doelstellingen:

Risico's in relatie tot financiële strategische doelstellingen	
Risico	Koppeling doelstelling
Beleggingsrisico's: <ul style="list-style-type: none"> • Solvabiliteitsrisico • Liquiditeitsrisico • Matching-/renterisico • Prijsvolatiliteit • Marktliquiditeit • Exposurerisico • Concentratierisico • Correlatierisico • Sponsorrisico 	Beheersen: risico is benodigd om ambitie waarde vast pensioen te kunnen waarmaken.
Verzekeringstechnische risico's: <ul style="list-style-type: none"> • Langlevenrisico • Arbeidsongeschiktheidsrisico 	Beheersen en accepteren: risico komt voort uit de uitvoering van de pensioenregeling.
Systeemrisico: <ul style="list-style-type: none"> • Systeemrisico 	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het Pensioenfonds.

Risico's in relatie tot niet financiële strategische doelstellingen	
Risico	Koppeling doelstelling
Omgevingsrisico: <ul style="list-style-type: none"> • Reputatierisico • Afhankelijkheid • Politieke beslissingen/Publieke opinie • Strategie en beleid 	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het Pensioenfonds.
Integriteitsrisico: <ul style="list-style-type: none"> • Integriteit • Interne fraude • Belangenverstremgeling • Benadeling van derden • Voorwetenschap • Sanctiewetgeving • Onoorbaar handelen 	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het Pensioenfonds.
Uitbestedingsrisico: <ul style="list-style-type: none"> • Kwaliteit dienstverlening • Fouten in pensioenberekeningen • Fouten in premieberekeningen • Verstrekken van foutieve informatie • Continuïteit bedrijfsvoering • Beveiliging • Liquiditeitsrisico • Foutieve betalingen 	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het Pensioenfonds.
Communicatierisico: <ul style="list-style-type: none"> • Communicatierisico 	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het Pensioenfonds.
Juridische risico's: <ul style="list-style-type: none"> • Wet- en regelgeving • Aansprakelijkheid • Contractuele risico's 	Zoveel mogelijk beheersen en indien mogelijk vermijden. Dit risico draagt niet bij aan de doelstellingen van het Pensioenfonds.

Daarnaast heeft het bestuur een overzicht gemaakt van alle processen die door het Pensioenfonds zelf worden uitgevoerd en is per proces een procesbeschrijving opgesteld. Deze beschrijvingen hebben diverse doelen:

- a) Het verbeteren van inzicht in de processen en de daaraan verbonden risico's voor het bestuur en de overige betrokkenen;
- b) om ten aanzien van de risico's mitigerende maatregelen vast te stellen; en
- c) om aan de hand van de procesbeschrijving na te gaan of alle in de procesbeschrijving genoemde checks en balances hebben plaatsgevonden.

7.2. Mate van beheersing van risico's

Onderstaand treft u een nadere toelichting aan op de voornaamste risico's die door het bestuur worden onderkend, evenals het beleid van het bestuur voor het mitigeren van deze risico's:

7.2.1 Risico's inzake financiële strategische doelstellingen

Financiële risico's zijn risico's die direct betrekking hebben op de financiële positie (beleggingen en verplichtingen) van het Pensioenfonds.

- **Beleggingsrisico's (dit omvat rente/matchingrisico, marktrisico en kredietrisico)**
- **Verzekeringstechnische risico's**
- **Systeemrisico**

Beleggingsrisico's

De belangrijkste beleggingsrisico's zijn het prijs- en kredietrisico.

Prijsrisico

Prijsrisico is uit te splitsen in:

- *Renterisico*
- *Valutarisico*
- *Marktrisico*

De beleggingsdoelstellingen bepalen de strategie die het Pensioenfonds volgt ten aanzien van het beleggingsrisico. In de dagelijkse praktijk ziet de beleggingscommissie toe op het prijsrisico conform de beleggingsrichtlijnen zoals vastgelegd in de Investment Management Agreement met de vermogensbeheerder en de verklaring betreffende beleggingsbeginselen zoals vastgelegd in bijlage 2 bij de ABTN. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Renterisico/matchingsrisico

Rente/matchingsrisico is een gecombineerd risico dat optreedt bij wijzigingen in de beleggingen en verplichtingen als gevolg van een wijziging van de marktrente. Het Pensioenfonds beperkt het renterisico door de duration van de beleggingen in vastrentende waarden beter in overeenstemming te brengen met de duration van de pensioenverplichtingen. Sinds het vierde kwartaal van 2015 past het bestuur een dynamische beleid toe waarbij een renteafdekking tussen de 50% en 80% van het renterisico van de pensioenverplichtingen op basis van de DNB UFR rentecurve wordt beoogd. Begin 2016 was de renteafdekking circa 50% op basis van de DNB UFR rentecurve. Gemeten naar de marktrente (zero coupon) kwam dit overeen met een renteafdekking van circa 40%.

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat optreedt bij wijzigingen in de beleggingen als gevolg van fluctuaties in de wisselkoersen. Het Pensioenfonds beperkt het valutarisico door schommelingen in de wisselkoers van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen voor 50% af te dekken. In het verleden werd een hoger percentage afgedekt maar dit is in 2012 verlaagd als 'hedge' tegen de euro. Het bestuur houdt rekening met de kans dat de euro zou kunnen depreciëren ten opzichte van non-euro valuta's. Door een 50% valuta hedge kan in dat geval worden geprofiteerd van de relatieve stijging van de non-euro valuta's.

Marktrisico

Marktrisico is het risico dat door ontwikkeling van de marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) wijzigingen in de waarde van de beleggingen plaatsvinden. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) kan het marktrisico dempen. De verdeling van de Rendementsportefeuille is opgenomen in de verklaring inzake beleggingsbeginselen (zie [bijlage 2](#)).

Kredietrisico en tegenpartijrisico

Het Pensioenfonds is relatief beperkt vatbaar voor specifiek kredietrisico, omdat er uitsluitend wordt belegd in gediversifieerde investment grade index trackers en indexfondsen in de Rendementsportefeuille. In de Matchingportefeuille wordt belegd in een breed gespreide bedrijfsobligatieportefeuille daar waar in het verleden in staatsobligaties werd belegd. Ter beperking van het kredietrisico mag de maximale belegging in een bedrijfsobligatie van één issuer of een groep van issuers maximaal 5% bedragen. In één land mag maximaal 30% belegd zijn en in één bedrijfstak maximaal 20%.

Binnen de LDI fondsen bestaan de vastrentende beleggingen voornamelijk uit overheids- en aan overheid gerelateerde obligaties uit landen met een goede sovereign rating. Voor de rente instrumenten die gebruikt worden binnen de LDI beleggingsfondsen is zekerheid verschaft voor het tegenpartijrisico door de aanwezigheid van onderpand (“collateral”). Binnen de ETF's en indexfondsen kunnen aandelen en obligaties worden uitgeleend (“security lending”). Het tegenpartijrisico is beperkt door de aanwezigheid van onderpand en actief collateral management.

Verzekeringstechnische risico's

Volgens de Pensioenwet dient een Pensioenfonds bij vaststelling van de technische voorziening rekening te houden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. Het Actuarieel Genootschap heeft in september 2016 de Prognosetafel AG 2016 gepubliceerd. De technische voorziening van het Pensioenfonds is per 31 december 2016 gewaardeerd op basis van deze prognosetafel en de fondsspecifieke Willis Towers Watson ervaringssterftcijfers 2016. Door toepassing van de meest recente Prognosetafel AG 2016 en de fondsspecifieke Willis Towers Watson ervaringssterftcijfers 2016 is het langlevensrisico in grote mate verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Systeemrisico's

Het systeemrisico is het risico dat het mondiale financiële systeem niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het Pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en, al dan niet tijdelijk, hun waarde verliezen. Net als voor andere marktpartijen is dit risico voor het Pensioenfonds niet beheersbaar. De wereldwijde kredietcrisis heeft aangetoond in hoeverre marktpartijen afhankelijk zijn van de goede werking van financiële markten en systemen.

7.2.2 Risico's inzake niet financiële strategische doelstellingen

Operationele risico's zijn risico's die optreden bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Deze risico's worden veelal gemitigeerd door contractuele afspraken die met de externe partijen zijn opgesteld en door procesbeschrijvingen voor de processen die het Pensioenfonds zelf uitvoert.

- **Omgevingsrisico's**
- **Integriteitsrisico's**
- **Uitbestedingsrisico's**
- **Communicatierisico's**
- **Juridisch risico**

Omgevingsrisico's

Onder het omgevingsrisico worden de risico's verstaan die ontstaan als gevolg van externe veranderingen. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan veranderingen in de maatschappelijke wens om duurzaam te beleggen. Daarnaast wordt onder dit risico verstaan het risico op schade aan de reputatie van het Pensioenfonds en veranderingen van het ondernemingsklimaat. Het Pensioenfonds is zich bewust van een toename van dit risico door recente ontwikkelingen zoals verantwoording over uitvoeringskosten, Governance en het beleggingsbeleid. Het Pensioenfonds anticipeert op nieuwe ontwikkelingen en is transparant bij zowel de afweging van belangen als het vastleggen van besluiten.

Integriteitsrisico's

Onder integriteitsrisico wordt het risico verstaan dat het Pensioenfonds niet integer handelt. Het Pensioenfonds beheerst dit risico door het continu bewaken en eventueel bijstellen van het beleid en transparantie bij uitingen naar belanghebbenden. Daarnaast heeft het Pensioenfonds een integriteitsbeleid vastgesteld. Hierin geeft het zijn visie op integriteit en onderscheidt het diverse situaties waarin integriteit een rol speelt. Ten slotte legt het integriteitsbeleid de maatregelen vast die voorkomen dat de reputatie van het Pensioenfonds wordt geschaad. Het risico dat de integriteit van het Pensioenfonds dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet-integer, onethische gedragingen van de medewerkers dan wel van de leiding van uitvoerders in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door het Pensioenfonds opgestelde normen. Bij de beheersing van dit risico kan gedacht worden aan onder meer de gedragscode en procesmatige waarborgen.

Uitbestedingsrisico's

Het Pensioenfonds besteedt de pensioenuitvoering, bestuursondersteuning en het vermogensbeheer uit. Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan externe partijen uitbestede werkzaamheden dan wel door deze externe partijen ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad. De uitbesteding van werkzaamheden aan een externe partij heeft tot gevolg dat een bestuur geen directe gezagsverhouding heeft met de personen die bij de externe partij feitelijk en dagelijks zijn belast met de uitvoering van die werkzaamheden. Het bestuur heeft voorts geen rechtstreeks zicht op en voert geen directe controle uit op administratieve processen, zoals uitbetaling van pensioenen, pensioenberekeningen. Om dit risico te beheersen, zijn duidelijke voorwaarden contractueel vastgelegd en uitgewerkt in een service level agreement (SLA). De externe partij legt periodiek verantwoording af over de beheersing van de processen en verstrekt hierbij ook een ISAE 3402 type II of een SOC 1 - rapportage inclusief 'in control statement' voor de gehele dienstverlening. Indien noodzakelijk wordt ook een bridge letter vertrekt over de periode waarvoor nog geen ISAE 3402 type II of een SOC 1 - rapportage. Deze rapportage beschrijft beheersdoelstellingen en beheersmaatregelen voor alle processen die de externe partij voor het Pensioenfonds uitvoert. Het bestuur heeft verder een uitbestedingsbeleid vastgesteld om de uitbestedingsrisico's beter te kunnen monitoren.

Communicatierisico's

Het communicatie risico is het risico dat door onvoldoende, onjuiste of onvolledige communicatie de deelnemer niet goed wordt geïnformeerd. Het bestuur vindt duurzame communicatie naar deelnemers en andere belanghebbenden van groot belang om de risico's als gevolg van het gedrag en de verwachtingen van de deelnemers te beheersen. Het beleid van het Pensioenfonds is daarom de laatste jaren aangescherpt. In het communicatieplan van het Pensioenfonds is communicatiebeleid vastgelegd en wordt beschreven hoe en wanneer het Pensioenfonds duidelijk, begrijpelijk, juist en tijdig communiceert. In alle vormen van communicatie wordt rekening gehouden met de diversiteit van de doelgroepen. De communicatie van het Pensioenfonds voldoet minimaal aan de eisen van pensioenwet en de effectiviteit van het communicatiebeleid wordt periodiek getoetst.

Juridisch risico's

Het juridisch risico hangt samen met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving en het mogelijk in gevaar komen van de rechtspositie. Dit is inclusief de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet-correct gedocumenteerd zijn.

Een onderdeel van het juridisch risico is het compliance-risico. Dit omvat het risico dat niet of niet-tijdig de consequenties van (veranderende) wet- en regelgeving worden onderkend, waardoor overtredingen van wet- en regelgeving plaatsvinden. Daarnaast is het compliance-risico ook het risico dat interne regelgeving, zoals de gedragscode en beleggingsrichtlijnen, niet wordt nageleefd.

Het beleid van het Pensioenfonds is erop gericht het juridisch risico zo veel mogelijk te reduceren en te beheersen. Beheersing vindt plaats door het maken van afspraken in de SLA over de inrichting en naleving van compliance door de uitvoeringsorganisatie. Zo worden contracten, overeenkomsten en SLA afspraken in voorkomende gevallen getoetst door externe juristen, en is de monitoring van de naleving van (nieuwe) wet- en regelgeving ook uitbesteed aan diverse uitbestedingspartijen. In het kader van de monitoring van de naleving van (nieuwe) wet- en regelgeving vindt er periodiek een evaluatie plaats van de contracten en is een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten. Tevens is de klachten- en geschillenregeling ingeregeld. Het bestuursbureau is verantwoordelijk voor het informeren van het bestuur over al deze aspecten. Daarnaast heeft het Pensioenfonds een compliance officer aangesteld. Deze ziet toe op de naleving van de gedragscode door de betrokkenen van het Pensioenfonds zoals het bestuur en het verantwoordingsorgaan.

8. VOORZIENINGEN EN RESERVES

Voor de in eigen beheer gehouden verplichtingen houdt het Pensioenfonds de hierna beschreven voorzieningen en reserves aan.

8.1. Technische voorzieningen

De technische voorzieningen van het Pensioenfonds worden post voor post vastgesteld met inachtneming van de actuariële grondslagen en veronderstellingen zoals hierna omschreven. De technische voorzieningen worden vastgesteld uitgaande van de tot dat moment verkregen pensioenaanspraken en pensioenrechten, met inbegrip van de toeslagen zoals die op grond van het toeslagenbeleid aan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn toegekend per 1 januari van het betreffende boekjaar. Onder deelnemers worden ook (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers met een (gedeeltelijk) premievrije opbouw verstaan. De technische voorzieningen worden in principe zodanig vastgesteld dat zij toereikend zijn voor de dekking van de verplichtingen van het Pensioenfonds. De toereikendheid van de technische voorzieningen wordt jaarlijks door de certificerend actuaaris getoetst.

Aan de berekening van de technische voorzieningen liggen de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen ten grondslag:

- **Rekenrente**
Rentetermijnstructuur, gepubliceerd door DNB, geldend per einde maand.
- **Toeslagen**
Er wordt geen rekening gehouden met (toekomstige) toekenning van toeslagen (voorwaardelijke toeslagverlening), behalve voor een groep (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden met recht op onvoorwaardelijke toeslagverlening. Voor het bepalen van de technische voorziening voor deze groep wordt de rentetermijnstructuur verlaagd met 2,5 procentpunt (RTS – 2,5). Deze verlaging is gebaseerd op een overeenkomstige verwachte lange termijn toekenning van toeslagen.
- **Sterftekansen**
 - Voor mannen en vrouwen worden de sterftekansen ontleend aan de Prognosetafel AG 2016 gecorrigeerd met de fondsspecifieke Willis Towers Watson ervaringssterftecijfers 2016.
 - Voor wezen worden geen rekening gehouden met de sterftekansen, aangezien die verwaarloosbaar zijn.
- **Uitvoeringskosten**
Ter dekking van toekomstige uitvoeringskosten is op de technische voorzieningen een opslag van 3% voorzien, waarbij geen rekening wordt gehouden met (toekomstige) toekenning van toeslagen. Uitgangspunt hierbij is dat bij het wegvallen van de werkgever, het bestuur het voornemen heeft om binnen 3 jaar na het wegvallen van de werkgever over te gaan tot liquidatie.
- **Partnerfrequentie**
Zolang nog geen pensioenuitkering is ingegaan, wordt voor de berekening van de voorziening voor partnerpensioen elke (gewezen) deelnemer verondersteld een partner te hebben (onbepaald partnersysteem met een partnerfrequentie van 100%). Voor pensioengerechtigden met een ouderdomspensioen wordt alleen een voorziening voor partnerpensioen berekend, indien en zolang zij gehuwd zijn of een partner hebben (bepaald partnersysteem), mits zij niet gekozen hebben voor uitruil van het partnerpensioen. Voor gewezen deelnemers wordt op grond van het van toepassing zijnde pensioenreglement de aannahme over de burgerlijke staat vastgesteld. Voorts wordt verondersteld dat de partner van een mannelijke (gewezen) deelnemer of gepensioneerde een vrouw is en dat de partner van een vrouwelijke (gewezen) deelnemer of gepensioneerde een man is.
- **Leeftijdsverschil**
Voor wat betreft het partnerpensioen, wordt verondersteld dat de man drie jaar ouder is dan de vrouw.

- **Wezenpensioen**
Er wordt een voorziening voor wezenpensioen aangehouden die gelijk is aan een opslag van 3% op de voorziening voor latent partnerpensioen voor (gewezen) deelnemers. De voorziening voor latent partnerpensioen voor pensioengerechtigden wordt hiervan uitgezonderd aangezien in de praktijk vrijwel geen gerechtigde wezen ontstaan bij overlijden van een gepensioneerde.
Bij een ingegaan wezenpensioen wordt voor wezen jonger dan 18 jaar aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot de 18-jarige leeftijd. Indien het kind invalide of studierend is, dan wordt de uitkering uitbetaald tot de eerste dag van de maand volgend op de 27^e verjaardag van het kind, dan wel tot de eerste dag van de maand volgend op de datum, waarop het kind voordien overlijdt, of ophoudt invalide te zijn of ophoudt te studeren.
- **Arbeidsongeschiktheid**
Voor arbeidsongeschikte deelnemers voor wie de pensioenopbouw zonder verdere betaling van bijdragen door de Werkgever aan het Pensioenfonds wordt voortgezet, wordt de technische voorziening gelijkgesteld aan de contante waarde van de in totaal bereikbare aanspraken.
- **Uitbetalingswijze**
Voor de berekening van de technische voorzieningen wordt ervan uitgegaan dat de pensioenen op continue wijze worden uitbetaald.
- **Toetredingen en uittredingen**
Bij het bepalen van de technische voorzieningen wordt geen rekening gehouden met toekomstige in- en uitdiensttredingen.
- **Leeftijd / duren**
Voor de vaststelling van de contante waarde van de pensioenaanspraken worden de leeftijden en duren berekend in maanden nauwkeurig.

8.2. Vaststelling beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad wordt vastgesteld als het 12-maands voortschrijdende gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraad, zijnde de marktwaarde van het vermogen gedeeld door de technische voorzieningen.

8.3. Eigen vermogen

Het Pensioenfonds heeft een eigen vermogen dat gelijk is aan het verschil tussen de totale activa enerzijds en de hiervoor genoemde technische voorzieningen en overige schulden anderzijds. Voor de bepaling van het volgens de Pensioenwet (Minimaal) Vereist Eigen Vermogen, zie hieronder.

8.4. Vereist Eigen Vermogen

Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV)

Het MVEV wordt berekend conform het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen en bedraagt circa 5% van de technische voorzieningen. Het MVEV wordt jaarlijks vastgesteld.

Per 1 januari 2017 bedraagt de benodigde dekkingsgraad behorende bij het MVEV ("**minimale vereiste dekkingsgraad**") van het Pensioenfonds 104,2%. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimale vereiste dekkingsgraad is er sprake van een dekkingstekort.

Vereist Eigen Vermogen (VEV)

Het VEV is het eigen vermogen dat behoort bij de evenwichtssituatie van het Pensioenfonds. In die situatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het Pensioenfonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan nodig om te kunnen voldoen aan de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Met andere woorden, de kans dat het Pensioenfonds zich één jaar later in een situatie van dekkingstekort bevindt, is kleiner dan of gelijk aan 2,5% in de evenwichtssituatie. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de benodigde dekkinggraad behorende bij het VEV (“**vereiste dekkinggraad**”) is er sprake van een reservetekort.

Het Pensioenfonds gebruikt het standaardmodel als bedoeld in het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. De daarbij behorende parameters zijn opgenomen in de Regeling Pensioenwet en wet verplichte beroepspensioenregeling.

Het financieel toetsingskader (“**FTK**”) onderscheidt in hoofdlijnen de volgende risico categorieën:

- Marktrisico
 - Renterisico (S_1)
 - Aandelen- en vastgoed risico (S_2)
 - Valuta risico (S_3)
 - Grondstoffen risico (S_4)
 - Kredietrisico (S_5)
- Verzekeringstechnisch risico (S_6)
- Liquiditeitsrisico (S_7)
- Concentratierisico (S_8)
- Operationeel risico (S_9)
- Actief beheer risico (S_{10})

Het Pensioenfonds past het standaard model toe, de zogenaamde ‘Wortelformule’. In dit document is door het bestuur onderbouwd waarom het standaard model van toepassing is voor het Pensioenfonds. Indien volgens het Pensioenfonds de resultaten van het standaardmodel substantieel afwijken van het werkelijke risicoprofiel, zal het bestuur contact opnemen met DNB.

$$S_t = (S_1^2 + S_2^2 + 2 \cdot r_{12} S_1 S_2 + S_3^2 + S_4^2 + S_5^2 + 2 \cdot r_{15} S_1 S_5 + 2 \cdot r_{25} S_2 S_5 + S_6^2 + S_7^2 + S_8^2 + S_9^2 + S_{10}^2)^{1/2}$$

Verklaring van symbolen:

- S_t : Vereist eigen vermogen op basis van werkelijke posities
- S_1 : Component voor het renterisico
- S_2 : Component voor het marktrisico op zakelijke waarden
- S_3 : Component voor het valuta risico
- S_4 : Component voor het grondstoffenrisico
- S_5 : Component voor het kredietrisico
- S_6 : Component voor het verzekeringstechnische risico
- r_{12} : Correlatie van 0.4 tussen het renterisico en marktrisico op zakelijke waarden indien voor S_1 wordt uitgegaan van een rentedaling en nihil indien bij S_1 wordt uitgegaan van een rentestijging.
- r_{15} : Correlatie van 0.4 tussen het renterisico en kredietrisico bij bedrijfsobligaties indien voor S_1 wordt uitgegaan van een rentedaling en nihil indien bij S_1 wordt uitgegaan van een rentestijging.
- r_{25} : Correlatie van 0.5 tussen het marktrisico van zakelijke waarden en kredietrisico van bedrijfsobligaties.

Voor de vaststelling van het VEV wordt uitgegaan van de evenwichtssituatie en het strategisch beleggingsbeleid van het Pensioenfonds. In eerste instantie wordt middels de Wortelformule de toetswaarde solvabiliteit vastgesteld, dat wil zeggen het effect van de risicoscenario's op het aanwezige vermogen van het Pensioenfonds op de berekeningsdatum, waarbij is verondersteld dat het aanwezig vermogen is belegd volgens het strategisch beleggingsbeleid van het Pensioenfonds. Voorts wordt in enkele iteraties het vermogen in de berekening fictief dusdanig verhoogd of verlaagd dat de schok op het (fictieve) vermogen gelijk is aan het bijbehorende eigen vermogen.

Voordeel van deze berekeningswijze is dat het VEV vooral afhangt van de strategische beleggingsmix en de geldende rente maar in beginsel onafhankelijk is van de dekkingsgraad van het Pensioenfonds. Het VEV is aldus een maat voor het (strategisch) risicoprofiel van het Pensioenfonds. Het risicobudget is dan ook gerelateerd aan de VEV en gedefinieerd als $VEV \leq 20\%$.

Relatie VEV en korte termijn risicohouding

De risicohouding bestaat uit drie onderdelen, namelijk een kwalitatieve beschrijving, een kwantitatieve beschrijving voor de lange termijn middels de ondergrenzen van de haalbaarheidstoets en een kwantitatieve beschrijving voor de korte termijn middels de hoogte en eventuele bandbreedte van het Vereist Eigen Vermogen (**VEV**). De wetgever heeft toegelicht, dat de vaststelling van de risicohouding 'in samenspraak' moet gebeuren.

De gezamenlijke risicohouding vormt de basis voor:

- De aanvaarding door het bestuur van het pensioenfonds van de uitvoeringsopdracht van sociale partners;
- Het vaststellen en het toetsen van het beleid, bijvoorbeeld het strategisch beleggingsbeleid en/of risicomangement;
- De verantwoording achteraf van het pensioenfondsbestuur over het gevoerde beleid aan belanghebbenden.

Het risico op de korte termijn wordt uitgedrukt in de wettelijk vereiste solvabiliteitsbuffer. Deze bedraagt voor het beleggingsprofiel van het Pensioenfonds met een renteafdekking binnen een bandbreedte van 50% tot 80% op basis van de UFR tussen de 111% en 120% vereiste dekkingsgraad.

Relatie VEV en TV

De vereiste kapitaalbuffer wordt bepaald met behulp van een iteratieve methode. Wanneer het totaal VEV wordt opgeteld bij de Technische Voorzieningen (**TV**) en het geheel vervolgens wordt gedeeld door de TV dan krijg je de vereiste dekkingsgraad waarbij het Pensioenfonds voldoet aan het VEV en er geen reservetekort geldt.

In de hiernavolgende paragrafen worden de berekeningen die ten grondslag liggen aan het VEV nader toegelicht.

Renterisico - Standaardmodel (S1)

Renterisico is één van de belangrijkste risico's voor pensioenfondsen. Oorzaken van renterisico:

- In de regel is de waarde van rentegevoelige beleggingen kleiner dan de waarde van de verplichtingen. Als dan de rente daalt, neemt de contante waarde van de verplichtingen sterker toe dan de waarde van de bezittingen.
- Duration mismatch genereert renterisico als de looptijden van de verplichtingen langer zijn dan de looptijden van de beleggingen.
- De correlatie tussen korte en lange rente is niet perfect. De waardeverandering van de verplichtingen is hierdoor niet gelijk aan de waardeverandering van de beleggingen.
- De volatiliteit van de korte en lange rente is ongelijk. Zelfs als er perfecte correlatie zou zijn betekent een verschil in volatiliteit een ongelijke waardeverandering voor de verplichtingen.

Scenario's

Voor de berekening van het renterisico bevat de standaardformule twee scenario's. Deze worden bepaald door de door DNB gepubliceerde actuele Rentetermijnstructuur (RTS) te vermenigvuldigen met de per looptijd voorgeschreven rentefactoren. Het ene scenario bestaat uit vermenigvuldiging van iedere rente met een stijgingsfactor, het andere scenario bestaat uit vermenigvuldiging van iedere rente met een dalingsfactor. Voor de vastrentende waarden geldt de swapcurve (zonder UFR) die wordt geschokt met de absolute schok die is toegepast op de door DNB gepubliceerde actuele RTS. De factoren staan beschreven in het standaardmodel.

Meest negatieve scenario

De verwachte jaarlijkse kasstromen van de verplichtingen en de rentegevoelige beleggingen worden in beide scenario's verdisconteerd met de rentetermijnstructuur. Het Pensioenfonds berekent de waardeverandering van de verplichtingen en beleggingen afzonderlijk en bepaalt vervolgens het netto totaal effect op het surplus van het pensioenfonds ten opzichte van verdiscontering met de huidige RTS. S_1 is de absolute waarde van het netto verlies in het meest negatieve scenario.

Correlatie met andere risico's

Er wordt uitgegaan van een correlatie van 0.4 tussen neerwaartse renteschokken en aandelen risico en een correlatie van 0.4 tussen neerwaartse renteschokken en kredietrisico van bedrijfsobligaties.

Input voor berekening

- Rentetermijnstructuur RTS (DNB)
- verwachte kasstromen van de verplichtingen welke ieder kwartaal wordt vastgesteld door Aon Hewitt, op basis van een up-to-date deelnemersbestand
- kasstromen van de van alle van rentegevoelige beleggingen en financieringsinstrumenten worden vastgesteld door de Vermogensbeheerder

Strategisch renterisico

Voor de berekening van het strategisch renterisico wordt uitgegaan van het strategische renteafdeckingspercentage. Omdat het strategische afdeckingspercentage op basis van de DNB UFR rentecurve is vastgesteld, maar de beleggingen gewaardeerd worden op basis van de marktrente, wordt het strategische afdeckingspercentage omgerekend naar een afdeckingspercentage op marktwaarde. Het strategische afdeckingspercentage op marktwaarde wordt vervolgens toegepast op de schok van de verplichtingen om de schok voor de beleggingen vast te stellen. De strategische schok voor de verplichtingen is gelijk aan de feitelijke schok op de verplichtingen.

Uitgangspunt voor de bepaling van renterisico

In 2017 heeft het Pensioenfonds geen 'inflation linked bonds'. Het renterisico is in 2017 strategisch voor 60% afgedekt op basis van de DNB UFR rentecurve, dit is een verhoging van de afdekking met 10%-punt ten opzichte van 2016. Begin 2017 bedroeg het niveau van renteafdekking 61,3% op de DNB UFR rente, en 49.7% op marktrente.

In de Matching portfolio wordt het renterisico afgedekt met LDI fondsen (waaronder staatsobligaties minimaal AA en rente derivaten). Daarnaast worden in de VEV berekening ook de corporate bonds in de rendementsportefeuille meegenomen. Door alle rentegevoelige beleggingen mee te nemen in de berekening ontstaat een volledig beeld van de impact op de balans in de door DNB voorgeschreven rentescenario's.

Indien er rentegevoelige beleggingen zijn waarbij inflatieverwachtingen direct invloed hebben op de waarde van de beleggingen, zoals bij inflation linked bonds, dan wordt het inflatierisico meegenomen bij de bepaling van de waarde van de beleggingen door het toepassen van de schokfactor voor een reële RTS.

Aandelen- en vastgoed risico – standaardmodel (S2)

De bepaling van S2 vindt plaats op basis van scenario's waarin de waarde van beleggingen van aandelen en vastgoed daalt. Het standaardmodel onderscheidt vier categorieën:

- S2A, aandelen ontwikkelde markten (30% daling)
- S2B, aandelen opkomende markten (40% daling)
- S2C, niet-beursgenoteerde aandelen, intransparante, illiquide of complexe producten (40% daling)
- S2D, niet beursgenoteerd vastgoed (15% daling)

Beursgenoteerd vastgoed valt onder S2A (aangezien het risico door hefboomwerking van vreemd vermogen hoger is dan bij direct vastgoed). Indirect vastgoed wordt alleen geclassificeerd als direct vastgoed als aangetoond kan worden dat het risicoprofiel van het beleggingsvehikel niet verhoogd is. De exposure van het Pensioenfonds in het vastgoed ETF fonds wordt gezien als indirect exposure omdat vastgoed ETF's beleggen in aan aandelen gerelateerde producten.

Binnen de categorieën wordt rekening gehouden met diversificatie en correlatie tussen de verschillende S2 componenten via de volgende wortelformule voor S2 en correlatie "r" van 0.75 tussen de verschillende categorieën.

$$S_2 = (S_{2A}^2 + S_{2B}^2 + S_{2C}^2 + S_{2D}^2 + 2r(S_{2A}S_{2B} + S_{2A}S_{2C} + S_{2A}S_{2D} + S_{2B}S_{2C} + S_{2B}S_{2D} + S_{2C}S_{2D}))^{1/2}$$

De aandelenportefeuille bestaat uit vier indexfondsen die ieder een goed gespreide portefeuille hebben. Omdat de aandelenportefeuille conform de aanname van het standaardmodel goed gespreid is, is de schok uit het standaardmodel passend bij het risicoprofiel van de beleggingen in zakelijke waarden.

Valutarisico – Standaardmodel (S3)

Het standaardmodel bepaalt het valutarisico op basis van een scenariofactor van 20% daling van een valutamandje van ontwikkelde markten ten opzichte van de EUR en een waardedaling van 35% van valuta in opkomende markten. Het vereist vermogen voor valutarisico (S3) voor de totale portefeuille is gelijk aan de som van het vereist vermogen voor valutarisico van ontwikkelde markten (S_{3A}) en opkomende markten (S_{3B}) rekening houdend met een correlatie r van 0,25:

$$S_3 = \sqrt{S_{3A}^2 + S_{3B}^2 + 2 \cdot 0,25 \cdot S_{3A} \cdot S_{3B}}$$

Hierbij is:

$$S_{3A} = \sqrt{\sum_i S_{3(i)}^2 + \sum_{i,j \ i \neq j} 0,50 \cdot S_{3(i)} \cdot S_{3(j)}}$$

Het valutarisico op ontwikkelde markten wordt bepaald als de som van de exposure op individuele valuta rekening houdend met een correlatie van 0.5 en een daling van deze valuta met 20% ten opzichte van de euro.

$$S_{3B} = \sqrt{\sum_k S_{3(k)}^2 + \sum_{k,l \ k \neq l} 0,75 \cdot S_{3(k)} \cdot S_{3(l)}}$$

Het valutarisico op ontwikkelde markten wordt bepaald als de som van de exposure op individuele valuta rekening houdend met een correlatie van 0.75 en een daling van deze valuta met 35% ten opzichte van de euro.

Uitgangspunten voor de bepaling van valutarisico

In 2017 is strategisch 50% afgedekt van het valutarisico in USD, JPY en 80% van het valutarisico in GBP. Bij de berekening van het valutarisico worden de tien grootste valuta exposures afzonderlijk meegenomen. De overige valuta exposures worden opgeteld en tezamen meegenomen. Door valuta op te tellen vervalt een deel van het in het standaardmodel veronderstelde diversificatievoordeel, en dus is de berekende schok een prudente inschatting van het valutarisico. Voor de vaststelling van het strategische valutarisico wordt verondersteld dat de valutaverdeling van de feitelijke portefeuille gelijk is aan de valutaverdeling van de strategische portefeuille.

Grondstoffen risico – Standaardmodel (S4)

Het standaardmodel veronderstelt een gediversifieerde grondstoffen portfolio. In het model wordt een scenariofactor van 30% daling van de waarde van grondstoffen verondersteld en het model maakt geen onderscheid naar de soort grondstof. Grondstoffen is een categorie waar veel via index- futures en opties wordt gehandeld.

Uitgangspunten voor de bepaling van grondstoffen risico

Het Pensioenfonds heeft in 2017 geen grondstoffen in de beleggingsportefeuille.

Kredietrisico – Standaardmodel (S5)

Pensioenfondsen lopen het risico dat de gemiddelde credit spread wijzigt en daarmee de waarde van bepaalde beleggingen zoals bedrijfsobligaties. Kredietrisico komt tot uitdrukking in de rentemarge, dat wil zeggen de creditspread. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in kredietklassen.

- Instrumenten met een AAA of equivalente rating: +60 basispunten
- Instrumenten met een AA of equivalente rating: +80 basispunten
- Instrumenten met een A of equivalente rating: +130 basispunten
- Instrumenten met een BBB of equivalente rating: +180 basispunten
- Instrumenten met een lagere rating of instrumenten zonder rating: +530 basispunten

Pensioenfondsen lopen het risico dat creditspreads stijgen. Een oorzaak van een dergelijke stijging is bijvoorbeeld een verslechterd vooruitzicht van de economische groei. Bij een toename van de creditspread neemt de waarde van de beleggingen af. Naast bedrijfsleningen kunnen onder meer ook gestructureerde producten, vorderingen op een tegenpartij of onderhandse derivatencontracten blootstaan aan kredietrisico (het kredietrisico mag gelijk aan nul worden verondersteld voor Europees staatspapier met een AAA of equivalente rating).

Uitgangspunten voor de bepaling van kredietrisico

Kredietportefeuille van het Pensioenfonds – direct:

- LDI-fondsen (bevat staatsobligaties AA en hoger);
- Corporate Bonds (investment grade).

Deze laatste categorie was niet aanwezig begin 2017.

In onderstaande tabel staat de verdeling van de vastrentende waarden over de verschillende ratingcategorieën per Q1 2017:

	Percentage marktwaarde
AAA	37.13%
AA	35.92%
A	10.50%
BBB	12.71%
BB	0%
Derivatives	3.74%
Totaal	100.00%

De portefeuille is goed gespreid naar looptijd regio en sector. Gezien de portefeuille, minimaal investment grade, kan de standaardformule toegepast worden voor het kredietrisico.

Verzekeringstechnisch risico – Standaardmodel (S6)

Het Pensioenfonds volgt de handreiking van de DNB voor het maken van een inschatting van het verzekeringstechnisch risico die bestaat uit procesrisico, trendsterfte onzekerheid en negatieve stochastische afwijkingen.

- Procesrisico omvat een eenjaars horizon en betreft mogelijke negatieve ontwikkelingen op een zekerheidsniveau van 97.5%. De berekening vindt plaats op basis van de handreiking optie A op basis van de gewogen gemiddelde leeftijd. Gezien het feit dat het Pensioenfonds een gesloten pensioenfonds is zal de standaarddeviatie afnemen dus een mogelijke bias door bepaling op basis van de gemiddelde leeftijd zal afnemen.
- Trend Sterfte Onzekerheid (TSO). Ook hier volgt het Pensioenfonds de handreiking optie A op basis van de gewogen gemiddelde leeftijd.
- Negatieve Stochastische afwijkingen (NSA) drukt de gevoeligheid van het eigen vermogen uit voor het risico dat de gemiddelde leeftijd bij overlijden hoger is dan aangenomen in de waardering van de technische voorziening. Ook hier volgt het Pensioenfonds de handreiking optie A op basis van de gewogen gemiddelde leeftijd.

$$S_6 = \text{procesrisico} + (\text{TSO}^2 + \text{NSA}^2)^{1/2}$$

Procesrisico Optie A:

c1*i*: percentage uit tabel 1 afgelezen voor pensioenvorm *i*

c2*i*: percentage uit tabel 2 afgelezen voor pensioenvorm *i*

c3*i*: percentage uit tabel 3 afgelezen voor pensioenvorm *i*

c4*i*: percentage uit tabel 4 afgelezen voor pensioenvorm *i*

n*i*: aantal deelnemers in pensioenvorm *i*

i: de vijf (5) pensioenvormen (OP, OP met nabestaanden pensioen (kapitaalbasis), OP met nabestaanden pensioen (risicobasis), waarbij de laatste twee categorieën worden gesplitst in Te Bereiken en Reeds Bereikt)

TV*i*: technische voorziening voor pensioenvorm *i*

De gewogen gemiddelde leeftijd wordt berekend en de percentages c1*i* en c2*i* worden afgelezen door lineaire interpolatie (onafgerond).

$$\text{PROCES}_i = (c1_i / (n_i))^{1/2} + c2_i / n_i * TV_i$$

Herhaal bovenstaande stappen voor alle pensioenvormen *i*.

$$\text{procesrisico} = (\sum_{i=1}^5 (\text{PROCES}_i^2))^{1/2}$$

TSO risico Optie A:

Als bij procesrisico op basis van gemiddelde leeftijd en onafgeronde lineaire interpolatie.

$$\text{TSO} = \sum_{i=1}^5 (\text{TSO}_i) = \sum_{i=1}^5 (c3_i * TV_i)$$

NSA risico Optie A:

Als bij procesrisico op basis van gemiddelde leeftijd en onafgeronde lineaire interpolatie

$$\text{NSA} = (\sum_{i=1}^5 (\text{NSA}_i))^{1/2} = (\sum_{i=1}^5 (c4_i * TV_i / (n_i^{1/2}))^2)^{1/2}$$

Uitgangspunten voor de bepaling van verzekeringstechnisch risico

Optie A op basis van gewogen gemiddelde leeftijd, waarbij de c1 t/m c4 percentages worden afgelezen door onafgeronde lineaire interpolatie.

Aon Hewitt past in de opgeleverde solvabiliteitstoets een versimpeling toe, door niet te diversificeren naar de groepen deelnemers (AK/PV/IP/AOP). De type regeling van de code voor S5 zijn gebaseerd op code 2 voor alle groepen hetgeen van toepassing is voor OP+NP (te bereiken, kapitaalbasis).

Simplificatie toegepast door de Vermogensbeheerder

De simplificatie die de vermogensbeheerder maakt bij de bepaling van het verzekeringstechnische risico S6 is dat geen onderscheid wordt gemaakt naar de vijf pensioenvormen. Het aantal deelnemers en de gemiddelde leeftijd wordt jaarlijks gehaald uit de rapportage van Aon Hewitt en allen krijgen het label Ouderdomspensioen.

Jaarlijks checkt het Pensioenfonds of de verschillen nog acceptabel zijn of dat alignement dient plaats te vinden.

Liquiditeitsrisico – Standaardmodel (S7)

De activa van het Pensioenfonds zijn dagelijks verhandelbaar tegen NAV. Uitzondering vormen de LDI fondsen die wekelijks verhandelbaar zijn.

Verder kan liquiditeitsrisico optreden door:

- Leverage in LDI fondsen en tegenpartijrisico in onderliggende derivaten
- Security lending in ETF fondsen.

De bedrijfsvoering binnen LDI fondsen en ETF fondsen is beheerst en gedocumenteerd inclusief de vereiste collateral bij tegenpartij risico en opslagen afhankelijk van het soort collateral.

Concentratierisico – Standaardmodel (S8)

Het concentratierisico wordt als niet materieel beoordeeld en het concentratierisico is daarmee gelijkgesteld aan 0%. Het beleggingsbeleid van het Pensioenfonds is passief en volgt wereldwijde indexen. De activa van het Pensioenfonds zijn daarmee nagenoeg optimaal gespreid. Het concentratie risico wordt als niet materieel beoordeeld en is daarmee gelijkgesteld aan 0%.

Operationeel risico – Standaardmodel (S9)

Pensioenfondsen lopen bij de uitvoering van hun activiteiten operationeel risico. Operationeel risico kan ontstaan als gevolg van interne gebeurtenissen (zoals het uitvallen van een IT systeem) of als gevolg van externe gebeurtenissen (zoals een natuurramp). Operationeel risico kan zich onder andere uiten in de vorm van fraude, het inadequaat bepalen en doorberekenen van premies en een inadequate uitvoering van het betalingsproces.

In het risicomanagement houdt het Pensioenfonds rekening met operationeel risico. Alle processen zijn beschreven en risico's zijn geïdentificeerd en beheersmaatregelen genomen waar mogelijk. Ook gezien de beperkte omvang van het pensioenfonds streeft het pensioenfonds naar een transparante simpele portefeuille, passend bij de risicobereidheid van bestuur en deelnemers en het gesloten karakter van het Pensioenfonds.

Actief beheer risico – Standaardmodel (S10)

Het Pensioenfonds kent geen actief beheer.

Counterparty risk in herverzekering

Herverzekerd is voor actieve deelnemers: levenslang partnerpensioen, wezenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen, premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

Uitgekeerd door de herverzekeraar wordt de contante waarde van de verplichting nadat het verzekerde event zich heeft voorgedaan minus de voorziening pensioenverplichtingen (die reeds is gereserveerd). De parameters die hierbij gebruikt worden kunnen afwijken van dit document.

Actuarieel gezien loopt de herverzekeraar verzekeringsrisico bij de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (deze is afhankelijk van de resterende verdien capaciteit) en het levenslang partnerpensioen en het wezenpensioen bij overlijden van actieve deelnemers voor 67-jaar. Dit impliceert counterparty risk op de herverzekeraar. Het Pensioenfonds bepaalt de TV en VEV alsof er geen herverzekering is, hetgeen prudent is en pragmatisch.

8.5. Herstelplan

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad is er sprake van een reservetekort. Indien er sprake is van een reservetekort of indien het Pensioenfonds voorziet of redelijkerwijs kan voorzien dat een reservetekort zal ontstaan, zal het Pensioenfonds dit onverwijld melden aan DNB en zal binnen drie maanden of zoveel eerder als DNB bepaalt, bij DNB een herstelplan worden ingediend. Voor 2015 geldt een overgangsregeling waarbij het herstelplan binnen zes maanden dient te worden ingediend. In dit herstelplan is aangegeven op welke wijze het Pensioenfonds het reservetekort zal opheffen, binnen een periode van maximaal 10 jaar. Voor 2015 geldt een overgangsregeling voor een periode van 12 jaar en voor 2016 voor een periode van 11 jaar. Zolang de situatie van een reservetekort bestaat, zal het Pensioenfonds jaarlijks het herstelplan opnieuw opstellen.

Voor het verbeteren van de financiële positie van het Pensioenfonds kunnen de in hoofdstuk 11 en in het financieel crisisplan (zie [bijlage 3](#)) beschreven financiële sturingsmiddelen worden ingezet. Afhankelijk van de specifieke omstandigheden zal het bestuur besluiten welke financiële sturingsmiddelen in welke mate worden ingezet.

Op 31 december 2016 is er voor het Pensioenfonds sprake van een reservetekort. Het Pensioenfonds heeft in april 2017 een aangepast herstelplan ingediend bij DNB waarin het verwacht herstel binnen een periode van 10 jaar is opgenomen.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimale vereiste dekkingsgraad (eind 2016 gelijk aan 104,2%) is er sprake van een dekkingstekort. Als er vijf jaar achtereenvolgens sprake is van een dekkingstekort dient er op dat moment een zodanige vermindering van verworven aanspraken en de ingegane pensioenen plaats te vinden dat de feitelijke dekkingsgraad op het niveau van de benodigde dekkingsgraad behorende bij het MVEV komt te liggen. Deze vermindering (korting) is onvoorwaardelijk en zal ineens worden toegepast.

9. BELEGGINGSBELEID

In dit hoofdstuk wordt het beleggingsbeleid beschreven. Vertrekpunt voor het beleggingsbeleid is de verplichtingenstructuur van het Pensioenfonds (kasstromen over de toekomstige jaren). Het beleggingsbeleid bestaat enerzijds uit de strategische afweging tussen rendement en risico, hetgeen resulteert in de keuze van de beleggingscategorieën, de omvang van die categorieën en het beheersen van financiële risico's. Anderzijds bestaat het beleggingsbeleid uit het beheer van het vermogen binnen iedere beleggingscategorie. Dit vindt plaats binnen de richtlijnen die met de Vermogensbeheerder van het Pensioenfonds zijn afgesproken.

Als bijlage 2 bij deze ABTN is de Verklaring inzake beleggingsbeginselen van het Pensioenfonds opgenomen. De hoofdlijnen van het beleggingsbeleid zijn beschreven in de ABTN en de Verklaring inzake beleggingsbeginselen. Meer gedetailleerde informatie is vastgelegd in het beleggingsplan van het Pensioenfonds en de Investment Management Agreement ("*IMA*") tussen het Pensioenfonds en de Vermogensbeheerder van het Pensioenfonds waarin de beleggingsrichtlijnen zijn opgenomen en de uitvoering van het beleggingsbeleid is geregeld.

9.1. Doelstelling en beleidskader

Het Pensioenfonds geeft uitvoering aan de tussen werkgever en werknemer overeengekomen uitkeringsovereenkomst, zoals vastgelegd in de pensioenregeling van het Pensioenfonds en benoemd in de CAO van de werkgever.

Het Pensioenfonds streeft naar het uitkeren van minimaal de nominale pensioenaanspraken. Daarnaast streeft het Pensioenfonds naar het verlenen van toeslagen over de pensioenaanspraken voor zover de financiële positie van het Pensioenfonds dit toekomstbestendig toelaat. Hiermee wordt beoogd de koopkracht van deelnemers zo goed als mogelijk in stand te houden. Het beoogde niveau van toeslagverlening op lange termijn bedraagt gemiddeld minimaal 50% van de maximale maatstaf voor de betreffende deelnemers per jaar.

Teneinde dit streven te realiseren wordt door het bestuur van het Pensioenfonds een beleggingsbeleid vastgesteld dat gericht is op het behalen van een optimaal rendement; echter binnen de grenzen van het door het Pensioenfonds geaccepteerde risico's, de vastgestelde risicohouding en de prudent person gedachte. Centraal hierin staat de doelstelling om te beleggen in het belang van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Om aan de bovenstaande doelstelling invulling te geven, worden de volgende stappen doorlopen, waarbij rekening wordt gehouden met de in bijlage 2 opgenomen Verklaring inzake beleggingsbeginselen.

9.2. Het strategisch beleggingsbeleid

Teneinde de bovengenoemde doelstelling van het Pensioenfonds te realiseren, stelt het bestuur elk jaar het beleggingsbeleid vast. Het beleggingsbeleid is gericht op het behalen van een stabiel lange termijn rendement en houdt rekening met de door het bestuur vastgestelde risicoparameters, de solvabiliteitseisen die aan het Pensioenfonds worden gesteld, de pensioenverplichtingen en de wenselijkheid van een evenwichtig premiebeleid. Het Pensioenfonds voert hierbij een gecombineerd beleid waarbij enerzijds een deel van de portefeuille is ingericht om de risico's ten opzichte van de verplichtingen te beperken (Matchingportefeuille) en anderzijds een deel van de portefeuille is ingericht om het voor risico gecorrigeerd rendement van de beleggingsportefeuille te optimaliseren (Rendementsportefeuille). Hierbij voert het pensioenfonds een passieve beleggingsstijl waarbij een rendement dat in lijn is met de gestelde benchmark wordt nagestreefd.

Het beleggingsbeleid van het Pensioenfonds wordt jaarlijks door het bestuur beoordeeld en vastgesteld.

In beginsel wordt elke 3 à 4 jaar een ALM-studie of een update daarvan uitgevoerd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor de samenstelling van de strategische normportefeuille. Elk jaar wordt de strategische normportefeuille beoordeeld en waar nodig door het bestuur aangepast na advies van de BC. Deze aanpassingen vinden hun neerslag in het jaarlijkse beleggingsplan waarin verder zaken zoals bandbreedtes en benchmarks worden beschreven. Het risicobeheer en de monitoring wordt gedurende het jaar door de BC uitgevoerd en tijdens bestuursvergaderingen of tussentijds gerapporteerd.

9.3. Risicobudget

Op basis van de 2015 ALM-studie en het onderzoek naar de risicobereidheid van deelnemers en de risicohouding van het bestuur heeft het bestuur het risicobudget van het Pensioenfonds vastgesteld op een VEV van maximaal 20%.

Vanwege de extreme rentesituatie heeft het bestuur een bandbreedte voor de renteafdekking, met een ondergrens van 50% o.b.v. UFR gecreëerd. Deze “crisis” ondergrens voor de renteafdekking is het antwoord van het Pensioenfonds op de gevolgen van de huidige zeer lage renteniveaus waardoor een asymmetrisch renterisico is ontstaan. Het bestuur baseert zich daarbij op de uitkomsten van de ALM-studie bij verschillende economische scenario's.

De “crisis” bandbreedte waarbinnen de renteafdekking zich kan bevinden wordt vastgesteld op een ondergrens van 50% met een bovengrens van 80% o.b.v. UFR. Het bestuur is zich ervan bewust dat dit een forse bandbreedte is, echter de omstandigheden in de rentemarkt zijn zodanig extreem dat niet meer van een normale situatie gesproken kan worden. In een “normale” situatie voor wat betreft de hoogte van de rente op de kapitaalmarkt, zal een renteafdekking van 70% o.b.v. UFR aangehouden worden. Een “normale” rente situatie is lastig te duiden, dit geldt vooral voor een periode die volgt op de financiële crisis: uitgaande van een gemiddelde reële rente van 1 à 1½ % (laag ten opzichte van een langjarig gemiddelde) en een verwachte rentestijging van 1½ à 2% (ook laag ten opzichte van een langjarig gemiddelde) zou gesproken kunnen worden van een “normaal” renteniveau bij een nominale rente van 2½ à 3½% voor 10 jarige staatsleningen. Ten opzichte van het verleden zijn dit lage uitkomsten, door echter de factoren achter de nominale rente meer expliciet in de besluitvorming te betrekken streeft het bestuur ernaar ex ante een consistent renteafdeckingsbeleid te kunnen voeren.

9.4. Dynamisch beleggingsbeleid

Het bestuur voert een dynamisch beleggingsbeleid met betrekking tot renteafdekking binnen een bandbreedte tussen 50% en 80% o.b.v. UFR. Voor dit beleid wordt primair gebruik gemaakt van een *view based* aanpak op basis van de markt- en renteontwikkelingen. Als ondersteuning voor de *view based* aanpak zijn de volgende triggerpunten gedefinieerd, die als houvast kunnen dienen.

Triggerpunten	
Yield van 10-jaars Duitse Staatsobligaties	Renteafdekking o.b.v. UFR
< 1,0%	50%
1,0% - 2,5%	60%
2,5% - 3,5%	70%
> 3,5%	80%

Het uitgangspunt van het bestuur ten aanzien van deze triggerpunten is dat in een situatie van een relatief lage rentestand de renteafdekking verlaagd kan worden tot 50% o.b.v. UFR, terwijl in een “normale” situatie de renteafdekking 70% o.b.v. UFR zou moeten zijn.

De BC bekijkt tijdens elke BC vergadering de actuele rentestand ten opzicht van de triggerpunten. Als *view based* aanpak betreft de BC vervolgens diverse factoren en de adviezen van de Vermogensbeheerder en de externe adviseur van de BC. Als de BC van oordeel is dat er een aanpassing van de renteaftdekking dient plaats te vinden, volgt een onderbouwd voorstel aan het bestuur. Daarbij doet de BC ook een voorstel aan het bestuur voor het aanwenden van de vrijkomende of de te investeren gelden, waarbij in aanmerking wordt genomen dat het Vereist Eigen Vermogen van het Pensioenfonds binnen het risicobudget blijft en dat het voorstel binnen de afgesproken strategische bandbreedtes blijft. Daarnaast geldt ten aanzien van een verlaging van de renteaftdekking (i) als de beleidsdekkingsgraad > 105% kan een verlaging van de renteaftdekking alleen plaatsvinden als de feitelijke dekkingsgraad hoger is dan 100% en (ii) als de beleidsdekkingsgraad < 105% kan een verlaging van de renteaftdekking alleen plaatsvinden als de feitelijke dekkingsgraad hoger is dan 105%. Het bestuur neemt vervolgens het besluit de renteaftdekking al dan niet te verhogen/verlagen en hoe de vrijkomende of de te investeren gelden zullen worden besteed.

9.5. Buitengewone omstandigheden

Er kunnen zich buitengewone omstandigheden voordoen die kunnen leiden tot instabiliteit van de financiële markten met alle gevolgen van dien.

Buitengewone omstandigheden kunnen zijn:

- (geo)politieke omstandigheden;
- oorlog;
- rampen; of
- andere buitengewone omstandigheden,

die een aanzienlijke negatieve impact kunnen hebben op de beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds of die tot risico's kunnen leiden waarvan het bestuur vindt dat deze buiten de normale kaders liggen.

In het geval van buitengewone omstandigheden kan het bestuur besluiten tijdelijk af te wijken van het bestaande beleggingsbeleid om de zich dan voordoende risico's (deels) te mitigeren. Een afwijking van het bestaande beleggingsbeleid als gevolg van buitengewone omstandigheden wordt gezien als een risicobepalende maatregel die in uitzonderlijke gevallen door het bestuur kan worden toegepast. Ook hierbij geldt als risicobudget een VEV van maximaal 20%.

Een afwijking kan betrekking hebben op elk element van het bestaande beleggingsbeleid, bijvoorbeeld op de renteaftdekking, een valutahedge of een bepaalde asset categorie in de Rendementsportefeuille of Matchingportefeuille, inclusief de al dan niet aanwezige leverage in de Matchingportefeuille.

Een afwijking als gevolg van buitengewone omstandigheden past binnen het dynamische beleggingsbeleid met betrekking tot renteaftdekking. Dit vanwege het feit dat voor het dynamische beleggingsbeleid een *view based* aanpak wordt gehanteerd op basis van de markt- en renteontwikkelingen (zie paragraaf 8.4), en dat buitengewone omstandigheden tot uitdrukking komen in (verwachte) markt- en renteontwikkelingen.

Proces

De BC bespreekt en analyseert de uitzonderlijke situatie van de financiële markten en doet een voorstel aan het bestuur om als gevolg van buitengewone omstandigheden af te wijken van het bestaande beleggingsbeleid. Dit voorstel wordt idealiter vergezeld door een advies van één of meerdere externe partijen.

Het bestuur neemt op basis van het voorstel van de BC een besluit.

Hieronder volgt een beschrijving van de specifieke voorwaarden die gelden voor aanpassing van de renteaftdekking en de aspecten die in de besluitvorming van het bestuur dienen te worden vastgelegd.

Specifieke voorwaarden voor aanpassing renteafdekking

Een aanpassing van de renteafdekking dient aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- De renteafdekking dient binnen de bandbreedte van 50% en 80% op basis van de UFR curve te blijven.
- Ten aanzien van een verlaging van de renteafdekking geldt (i) als de beleidsdekkingsgraad > 105% kan een verlaging van de renteafdekking alleen plaatsvinden als de feitelijke dekkingsgraad hoger is dan 100% en (ii) als de beleidsdekkingsgraad < 105% kan een verlaging van de renteafdekking alleen plaatsvinden als de feitelijke dekkingsgraad hoger is dan 105%.

Besluitvorming

Het bestuur dient in haar besluit onder andere aan te geven:

- hoe lang de afwijking in beginsel zal worden aangehouden (tijdspad);
- met welke frequentie de afwijking zal worden heroverwogen door de BC (binnen een bandbreedte van één tot twee maanden);
- de uitgangspunten voor het bestuur om de buitengewone omstandigheid - die de reden is voor de afwijking - niet meer als zodanig te beschouwen;
- op welke wijze er periodiek door de BC aan het bestuur zal wordt gerapporteerd;
- of er extern advies is of nog zal worden ingewonnen.
- in welke mate het besluit impact heeft op de VEV.

9.6. Risicobudgetbeleid

Het risicobudget is vastgesteld op een Vereist Eigen Vermogen van maximaal 20%. De vereiste dekkingsgraad is daarmee vastgesteld op 120%.

Door marktdrift kan de VEV boven de 20% stijgen. Bijvoorbeeld door stijging van de waarde van de Rendementsportefeuille. Dit kan ook geschieden door daling van de waarde van de verplichtingen bijvoorbeeld door stijging van de rente of stijging van de sterftekansen.

Hoewel een tijdelijke overschrijding door marktdrift is toegestaan door de toezichthouder vindt het bestuur dit niet wenselijk. De beleidsvrijheid neemt immers af. Het bestuur stelt de volgende regels in:

- Als door marktdrift de VEV (i) drie opeenvolgende maanden boven de 20% is of (ii) 23% of meer is, dienen maatregelen genomen te worden om de VEV binnen een maand terug te brengen onder de 20%.
- De BC zal maandelijks de VEV monitoren.²
- Indien nodig zal de BC een voorstel opstellen om de VEV te reduceren.
- Het bestuur neemt op basis van het voorstel van de BC een besluit.
- De VEV zal binnen een maand na ontvangst van de (derde) maandelijks rapportage van BNPP AM NL waaruit de te hoge Required Funding Ratio blijkt worden teruggebracht onder de 20%.

Er zijn in principe 4 knoppen waaraan door het bestuur kan worden gedraaid om de VEV te reduceren.

1) Assetallocatie binnen de Rendementsportefeuille

In beginsel wordt elke 3 à 4 jaar een ALM-studie uitgevoerd. Een ALM-studie is een dynamische studie waarbij de beleggingsmix wordt afgestemd op de verplichtingen. Dit is behulpzaam bij het kiezen van de juiste beleggingsmix.

Rebalancing vindt maandelijks plaats als de absolute afwijking per asset categorie tot de strategische middenpositie groter is dan 3%. De vermogensbeheerder checkt de VEV bij rebalancing. Als door

² Voor dit doel wordt met de VEV bedoeld de Required Funding Ratio (RFR) die maandelijks door BNPP AM NL wordt gerapporteerd. Deze kan verschillen van de VEV die aan de DNB wordt gerapporteerd. De RFR is leidend; deze is maandelijks beschikbaar en BNPP AM NL kan dieper in de data van de beleggingsportefeuille kijken voor inschatting van de beleggingsrisico's.

rebalancing de VEV groter wordt dan 20% dan wordt dit gezien als veroorzaakt door marktdrift en zijn niet meteen acties benodigd om de VEV weer terug te brengen (zie boven).

Andere gewenste aanpassingen in de assetallocatie kunnen tussentijds geschieden op basis van een analyse. Zo'n analyse kan worden gezien als een meer statische update van de laatste ALM-studie, waarin relevante scenario's en de impact van schokken worden doorgerekend.

Wijzigingen in de assetallocatie die voortkomen uit het doel om de VEV onder de 20% te brengen, dienen te worden onderbouwd door het in kaart brengen van de "opportunity loss" van de verschillende alternatieven.

2) Renteafdeckingsbeleid

Voor een uitgebreide beschrijving van het dynamische renteafdeckingsbeleid wordt verwezen naar het document "Voorgenomen besluit aanpassing van het risicoprofiel van SPAN" van 10 juni 2015.

Renteafdekking (matching) vindt plaats in de Matchingportefeuille op basis van "fysieke" beleggingen, in LDI fondsen, staatsobligaties, line-by-line commercial credits of money market fondsen. Bij het verlagen van het niveau van de renteafdekking komt er geld vrij in de Matchingportefeuille en bij het verhogen van het niveau van de renteafdekking zijn er assets benodigd. Hierbij gelden de volgende regels:

- Het renteafdeckingsniveau dient binnen de bandbreedte van 50% en 80% op basis van de UFR curve te blijven.
- Rebalancing vindt plaats als de absolute afwijking ten opzichte van het op dat moment geldende renteafdeckingsniveau groter is dan 5% punt. Als door rebalancing de VEV groter wordt dan 20% dan wordt dit gezien als veroorzaakt door marktdrift en zijn niet meteen acties benodigd om de VEV weer terug te brengen (zie boven).
- Ten aanzien van een verlaging van de renteafdekking geldt:
 - (i) als de beleidsdekkingsgraad > 105% kan een verlaging van de renteafdekking alleen plaatsvinden als de feitelijke dekkingsgraad hoger is dan 100%. Door deze regel blijft het mogelijk om de rentedekking te verminderen in een asymmetrische situatie van een lage rente gecombineerd met volatiele marktbevingen die tijdelijk een feitelijke dekkingsgraad < 105% tot gevolg heeft.
 - (ii) als de beleidsdekkingsgraad < 105% kan een verlaging van de renteafdekking alleen plaatsvinden als de feitelijke dekkingsgraad hoger is dan 105%. Door deze regel blijft het mogelijk om de rentedekking te verminderen bij een duidelijke trend richting rentestijgingen in een situatie dat de feitelijke dekkingsgraad hoger is dan 105%.
- Vrijkomende gelden worden in principe belegd in de Rendementsportefeuille, maar een gedeelte kan aangewend worden om de leverage in de Matchingportefeuille te verlagen.
- Verhogen van de renteafdekking vereist in beginsel onttrekking uit de Rendementsportefeuille. Een gedeelte van de verhoging kan mogelijk bereikt worden door het verhogen van de leverage in de Matchingportefeuille.

3) Afdekking van het valutarisico

In de huidige portefeuille wordt valutarisico gegeneerd door de Real Estate ETF, het Emerging Markets fonds, de Equity Small Cap USA ETF en het Vanguard Global Stock Index fonds.

Valuta-afdekking vindt plaats door een deel van de belegging in de EUR-gedenomineerde share class van het Vanguard Global Stock Index fonds te (her)beleggen in de EUR-hedged share class van het Vanguard Global Stock Index fonds. Beide share classes van dit fonds volgen als benchmark de MSCI World Index.

Strategisch kader valuta afdekking

	% belegd in EUR hedged share class	% afdekking valuta ontwikkelde markten	% afdekking totale valuta exposure
strategische range	60%	46%	39%
	80%	61%	52%
	85%	65%	55%
	90%	69%	59%
	100%	77%	65%
	other measures	100%	85%

} neutrale situatie

- Gestuurd wordt op het valuta-afdekkingsniveau van ontwikkelde markten.
- Het valuta-afdekkingsniveau ontwikkelde markten dient binnen de bandbreedte van 45% en 100% te blijven.
- In een neutrale situatie is een valuta-afdekkingsniveau van ontwikkelde markten van 70% -80% optimaal, met als streefpercentage 75%.
- Rebalancing vindt plaats als de absolute afwijking ten opzichte van het op dat moment geldende valuta-afdekkingsniveau ontwikkelde markten groter is dan 5% punt. Als door rebalancing de VEV groter wordt dan 20% dan wordt dit gezien als veroorzaakt door marktdrift en zijn niet meteen acties benodigd om de VEV weer terug te brengen (zie boven).
- Het valuta-afdekkingsniveau kan gewijzigd worden door het % van het Vanguard Global Stock Index fonds dat is belegd in de EUR hedged share class te wijzigen. Alleen door additionele maatregelen kunnen volgens bovenstaande tabel (situatie per 8 maart 2017) valuta-afdekkingsniveaus ontwikkelde markten van 77% of hoger behaald worden. Om deze reden wordt de LEI (Legal Identity Identifier) en de rekening bij DTCC vooralsnog aangehouden om eventuele toekomstige valuta-afdekkingen te kunnen ondersteunen zonder eerst het administratieve traject van aanvraag te moeten doorlopen. Dergelijke additionele maatregelen zullen wel onderhevig zijn aan de nadelen van EMIR (aanhouden onderpand en additionele administratieve lasten).

4) Leverage in de Matchingportefeuille

De Matchingportefeuille dient om de bewegingen van de verplichtingen van het Pensioenfonds te matchen. Leverage maakt het mogelijk om met minder geld het gewenste niveau van afdekking van het renterisico te bereiken. Leverage kan worden gezien als een lening die wordt afgesloten tegen een korte termijn rente, waarbij het geleende bedrag wordt gebruikt om meer verplichtingen af te dekken. Zolang de leverage alleen wordt gebruikt om de verplichtingen af te dekken is dit in principe verantwoord omdat de bewegingen van de Matchingportefeuille de veranderingen in de waarde van de verplichtingen volgen. Het belangrijkste risico is dat de korte termijn rente (sterk) omhoog kan gaan wat in uitzonderlijke omstandigheden kan leiden tot een cash out situatie van het LDI fonds. Bij een leverageniveau boven de 3 neemt het risico daarop toe.

De leverage in de Matchingportefeuille bestaat binnen de LDI fondsen die door het Pensioenfonds worden gehouden. Voor elk van deze LDI fondsen geldt:

- De maximaal toegestane leverage is 4.
- Om overschrijding van deze leverage grens te voorkomen geldt voor de LDI fondsen een beleid (vastgelegd in het prospectus van de betreffende LDI fondsen), waarbij de leverage in ieder geval binnen drie maanden omlaag wordt gebracht in het geval deze boven de 3.25 uitkomt.
- Snelle rentestijgingen kunnen een snel stijgende leverage veroorzaken.

De vermogensbeheerder BNPP AM NL, tevens eigenaar van de LDI fondsen die door het Pensioenfonds worden gehouden, rapporteert maandelijks over het niveau van de leverage binnen de Matchingportefeuille van het Pensioenfonds.

Het beoogde niveau van toeslagverlening op lange termijn bedraagt gemiddeld minimaal 50% van de maximale maatstaf voor de betreffende deelnemers per jaar. Mede om dit waar te kunnen maken streeft

het bestuur naar matching van de verplichtingen (afdekking van het renterisico) met minimale middelen. Het bestuur hanteert de volgende regels met betrekking tot de leverage in de Matchingportefeuille:

- Er wordt gestreefd naar een leverage ≥ 1 en < 3 (met inachtneming van de hieronder beschreven kanttekeningen).
- Het leverageniveau op kasbasis mag voor de Matchingportefeuille als geheel maximaal 3 bedragen. Als het niveau boven de 3 komt dient een plan opgesteld te worden dat binnen een week ten uitvoering kan worden gebracht als de situatie daarom vraagt. De BC zal binnen een maand na ontvangst van de maandelijkse rapportage van BNPP AM NL waaruit een leverage boven de 3 blijkt een plan voorleggen aan het bestuur waarin wordt beschreven hoe om te gaan met het risico op cash out van de LDI fondsen.
- Een leverageniveau op kasbasis lager dan 1 is ongewenst. Er zijn dan meer assets in de Matchingportefeuille dan benodigd voor het gewenste afdekkingsniveau van het renterisico. Met het oog op rendement zou het overschot aan assets beter in de Rendementsportefeuille kunnen worden belegd.

Kanttekeningen leveragebeleid

Renterisico en valutarisico kunnen leiden tot grote schokken in de dekkingsgraad. Beslissingen met betrekking tot het afdekken van deze risico's zijn dan ook leidend voor het bestuur. De assetallocatie in de Rendementsportefeuille is in principe gebaseerd op een ALM-studie of een update analyse en wordt niet gezien als een tactisch stuurmiddel dat van dag tot dag kan worden gewijzigd.

In de praktijk betekent het streven naar matching van de verplichtingen met minimale middelen, dat wordt gestreefd naar een leverage ≥ 1 en < 3 , met inachtneming van het risicobudget (VEV) $< 20\%$ en het gekozen niveau van afdekking van het renterisico en het valutarisico. Hierdoor kan het voorkomen dat de leverage op kasbasis lager is dan 1 ondanks de regel van het bestuur dat dit in principe ongewenst is.

9.7. Opzet vermogensbeheer

Het bestuur van het Pensioenfonds is verantwoordelijk voor het strategisch beleggingsbeleid. Het dagelijks beheer van het belegd vermogen van het Pensioenfonds wordt uitgevoerd door de Vermogensbeheerder. Het belegd vermogen wordt aangehouden bij de Custodian van het Pensioenfonds. De Vermogensbeheerder is belast met het selecteren van beleggingsfondsen en het uitvoeren van een gesegegreerd mandaat op basis van de richtlijnen die zijn afgegeven door het bestuur in de IMA. Binnen dit overkoepelende kader, zijn de beheerders van de geselecteerde beleggingsfondsen verantwoordelijk voor de uitvoering van het binnen de beleggingsfondsen vastgelegde beleid. De Vermogensbeheerder is daarnaast ook belast met het toezicht op deze beleggingsfondsen en fondsenbeheerders, waarbij wordt getoetst of zij binnen hun eigen vastgestelde beleggingsrichtlijnen zijn gebleven en of zij de beoogde beleggingsdoelstellingen hebben behaald.

De bevindingen en eventueel genomen maatregelen worden door de Vermogensbeheerder op maandbasis gerapporteerd aan de BC en zijn een vast agendapunt tijdens de vergaderingen van de BC. Zo nodig worden in onderling overleg tussen de BC en de Vermogensbeheerder tussentijds maatregelen genomen.

In het kader van het dynamisch beleggingsbeleid, produceert de Vermogensbeheerder elke maand een rente scorecard waarin componenten opgenomen zijn die van belang geacht worden ten aanzien van een mogelijke ontwikkeling van de rentestand. Ook geeft de Vermogensbeheerder zijn eigen visie weer ten aanzien van het positief of negatieve effect van de componenten op de te verwachten ontwikkeling van de rentestand.

9.8. Risicometing en risicobeheersing

Met betrekking tot de beheersing van de beleggingsrisico's bevatten de door het Pensioenfonds opgestelde beleggingsrichtlijnen onder meer bepalingen over:

- De minimum en maximum allocatie voor bepaalde beleggingscategorieën;
- Het beheersen van renterisico door middel van onder andere het eerder genoemde dynamisch

beleggingsbeleid en het gebruik van LDI beleggingsfondsen waarmee een aansluiting met de verplichtingenstructuur (kasstromen) van het Pensioenfonds wordt beoogd;

- Het beheersen van valutarisico door middel van het geheel of gedeeltelijk afdekken van effecten voortkomend uit valutaschommelingen;
- Het beheersen van kredietrisico door grenzen te stellen aan beleggingen in bedrijfsobligaties en het hanteren van minimum kredietwaardingsniveaus voor vastrentende waarden;
- Het hanteren van een index c.q. indices die dienen als benchmark om het rendement van de beleggingsportefeuille te evalueren.

De beleggingsrichtlijnen kunnen onder meer worden gewijzigd aan de hand van een (update van de) ALM-studie / haalbaarheidstoets.

9.9. Resultaatsevaluatie

De Vermogensbeheerder rapporteert maandelijks over het beleggingsresultaat en het gevoerde beleid aan de BC. Tijdens elke vergadering van de BC legt de Vermogensbeheerder verantwoording af, waarbij onder meer toelichting wordt gegeven over het volgende:

- Het gevoerde beleggingsbeleid;
- De portefeuilleontwikkeling met eventueel voorstellen tot tactische allocaties;
- De ontwikkeling van de rente in de context van de maandelijks update van de rente scorecard;
- De performance en risico van de portefeuille en benchmark;
- De beleggingen in relatie tot de ontwikkeling van de dekkingsgraad;
- De bewaking van de beleggingsrichtlijnen;
- Huidige stand en verwachte vooruitzichten van de financiële markten en de economie; en
- De ontwikkeling van de rente scorecard componenten in het kader van het Dynamisch beleggingsbeleid.

De BC controleert de aan- en verkopen die binnen de portefeuille gedaan worden aan de hand van kopie dagafschriften en aan- en verkoop nota's. Ook inkomende en uitgaande gelden ten aanzien van corporate actions, worden gemonitord aan de hand van dagafschriften. Verder is er voor de BC de mogelijkheid in het systeem van de Custodian de portefeuille online in te zien om zo portefeuille ontwikkeling te volgen.

9.10. Waarderingsgrondslag

De waardering van de beleggingen op de balans geschiedt op marktwaarde.

10. PREMIEBELEID

In dit hoofdstuk wordt het premiebeleid van het Pensioenfonds beschreven. In de Pensioenwet is een minimale kostendeekkende premie vastgesteld. De feitelijke premie wordt vastgesteld overeenkomstig de afspraken zoals vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst tussen het Pensioenfonds en de Werkgever. Hieronder wordt eerst de kostendeekkende premie omschreven en daarna de feitelijke premie.

10.1. Kostendeekkende premie

Volgens de Pensioenwet dienen de kosten van pensioeninkoop als onderdeel van de kostendeekkende premie te worden vastgesteld op basis van dezelfde grondslagen als waarmee de marktwaarde van de technische voorzieningen wordt vastgesteld.

Zuivere kostendeekkende premie

De zuivere kostendeekkende premie voor het toegezegde pensioen wordt vastgesteld conform de normen van de DNB voor de kostendeekkende premie voor toegezegd pensioen zonder rekening te houden met de voorwaardelijke toeslagverlening. De zuivere kostendeekkende premie bestaat uit de volgende componenten:

1. De kosten voor de opbouw van de pensioenaanspraken voor ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen in het lopende boekjaar (coming service). Hierin zijn begrepen de verwachte jaarlijks door het Pensioenfonds te betalen risicopremies voor het nog niet gefinancierde deel van het bereikbare partnerpensioen en wezenpensioen dat wordt toegekend bij overlijden van deelnemers en de gefactureerde risicopremie voor het arbeidsongeschiktheidsrisico (dekking van arbeidsongeschiktheidspensioen en voortzetting van de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid). Het verschil tussen de verwachte en de gefactureerde risicopremies wordt jaarlijks door het Pensioenfonds met de Werkgever verrekend. De kostendeekkende premie op marktwaarde bevat geen component voor de financiering van de voorwaardelijke indexatie.
2. Een solvabiliteitsopslag voor het in stand houden van het Vereist Eigen Vermogen. Deze opslag wordt gebaseerd op de strategische beleggingsmix van het Pensioenfonds. Bij de bepaling van de hoogte van de opslag zal rekening worden gehouden met de vrijvallende aanwezige solvabiliteitsmarge als gevolg van het verrichten van uitkeringen.
3. Een opslag voor uitvoeringskosten die jaarlijks door het bestuur wordt vastgesteld. In 2017 bedroeg de opslag voor uitvoeringskosten EUR 525.000 Deze opslag is gebaseerd op de verwachte jaarlijks door het Pensioenfonds te betalen uitvoeringskosten. De te hanteren opslag voor uitvoeringskosten wordt jaarlijks door het Pensioenfonds met de Werkgever geëvalueerd en verrekend.

De kosten voor de opbouw van de pensioenaanspraken worden bepaald op basis van de rentetermijnstructuur en de overige actuariële grondslagen per 31 december van het voorgaande jaar.

Gedempte kostendeekkende premie

De gedempte kostendeekkende premie wordt vastgesteld conform twee methodieken, waarna het maximum geldt als gedempte kostendeekkende premie.

Bij de eerste methodiek bestaat de gedempte kostendeekkende premie uit dezelfde componenten als genoemd onder de zuivere kostendeekkende premie. Bij de vaststelling van de gedempte kostendeekkende premie wordt hierbij in plaats van de rentetermijnstructuur uitgegaan van de verwachte rendementscurve op basis van de beleggingsmix van het Pensioenfonds.

Bij de tweede methodiek bestaat de gedempte kostendeekkende premie uit dezelfde componenten als de eerste methodiek van de gedempte kostendeekkende premie waarbij de solvabiliteitsopslag (component 2) wordt vervangen door een toeslagopslag, door de verwachte rendementscurve te verlagen met een afslag voor toekomstige toeslagverlening op basis van de door het Pensioenfonds gehanteerde maatstaf voor actieve deelnemers vóór de pensioendatum en de door het Pensioenfonds gehanteerde maatstaf voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden ná de pensioendatum.

10.2. Feitelijke pensioenpremie en overige kosten

Pensioenpremie

Het Pensioenfonds ontvangt van de Werkgever jaarlijks een pensioenpremie, die wordt vastgesteld op een percentage van het betreffende kalenderjaar geldende Salarissom van de deelnemers in de pensioenregeling. Bij het bepalen van de Salarissom wordt uitgegaan van het salaris per deelnemer tot EUR 103.317.

Het bestuur van het Pensioenfonds stelt dit percentage jaarlijks vast, rekening houdend met de gedempte kostendekkende premie zoals door de actuaris vastgesteld voor dat betreffende jaar op grond van de berekeningsmethodiek zoals opgenomen in hoofdstuk 10.1 van deze ABTN.

De pensioenpremie zal in enig jaar nimmer lager zijn dan de zuivere kostendekkende premie zoals door de actuaris vastgesteld voor dat betreffende jaar op grond van de berekeningsmethodiek zoals opgenomen in hoofdstuk 10.1 van deze ABTN. De actuaris zal de zuivere kostendekkende premie vaststellen in het kader van de jaarrekening van het Pensioenfonds over het betreffende kalenderjaar.

Vaststelling pensioenpremie

Vaststelling van de geschatte pensioenpremie over enig kalenderjaar op basis van de geschatte Salarissom per 31 december van het betreffende kalenderjaar en mededeling daarvan door het Pensioenfonds aan de Werkgever vindt vóór eind februari in het betreffende kalenderjaar plaats. Uiterlijk vóór eind februari van het daarop volgende kalenderjaar zal het Pensioenfonds een nacalculatie opstellen van de pensioenpremie op basis van de feitelijke Salarissom per 31 december van het betreffende kalenderjaar en mededeling doen aan de Werkgever.

Uiterlijk vóór eind juni van het volgende kalenderjaar (dat wil zeggen na vaststelling van de jaarrekening van het Pensioenfonds over het betreffende kalenderjaar) zal het bestuur de Werkgever informeren indien de pensioenpremie lager is dan de zuivere kostendekkende premie zoals door de actuaris vastgesteld voor dat betreffende jaar. In dat geval zal het Pensioenfonds een tweede nacalculatie opstellen en mededeling doen aan de Werkgever.

Kosten

De Werkgever verbindt zich alle kosten van het beheer en administratie en eventuele overige kosten van het Pensioenfonds voor haar rekening te nemen. Hieronder vallen ook alle kosten van de in dienst van de Werkgever zijnde bestuursleden, de pensioenfondssecretaris, en andere werknemers die ad hoc of regulier werkzaamheden verrichten ten behoeve van het Pensioenfonds, waaronder werknemers van de afdelingen Human Resources, Finance en Legal and Compliance.

10.3. Bijstorten door Werkgever

Indien in enig jaar blijkt dat de beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds minder bedraagt dan de dekkingsgraad behorende bij het MVEV (minimale vereiste dekkingsgraad), kan de Werkgever gehouden zijn het vermogen aan te vullen tot een feitelijke dekkingsgraad van 105,0% uiterlijk binnen de termijn die de Pensioenwet daaraan stelt. De bijstorting vindt jaarlijks achteraf plaats. De bijstorting wordt in beginsel vastgesteld uitgaande van een rekensystematiek waarbij een 5-jaars hersteltermijn geldt, conform 6 meetmomenten.

Schematisch betekent dit het volgende:

- Meetmoment 1 – begin jaar 1: Dekkingstekort (beleidsdekkingsgraad onder de minimale vereiste dekkingsgraad).
- Meetmoment 2 – ultimo jaar 1: Dekkingstekort (beleidsdekkingsgraad onder de minimale vereiste dekkingsgraad): Werkgever stort 1/5 deel bij van het vermogensverschil tussen feitelijke dekkingsgraad en 105,0%.
- Meetmoment 3 – ultimo jaar 2: Dekkingstekort (beleidsdekkingsgraad onder de minimale vereiste dekkingsgraad): Werkgever stort 1/4 deel bij van het vermogensverschil tussen feitelijke dekkingsgraad en 105,0%.
- Meetmoment 4 – ultimo jaar 3: Dekkingstekort (beleidsdekkingsgraad onder de minimale vereiste dekkingsgraad): Werkgever stort 1/3 deel bij van het vermogensverschil tussen feitelijke dekkingsgraad en 105,0%.
- Meetmoment 5 – ultimo jaar 4: Dekkingstekort (beleidsdekkingsgraad onder de minimale vereiste dekkingsgraad): Werkgever stort 1/2 deel bij van het vermogensverschil tussen feitelijke dekkingsgraad en 105,0%.
- Meetmoment 6 – ultimo jaar 5: Dekkingstekort (beleidsdekkingsgraad onder de minimale vereiste dekkingsgraad): Werkgever stort 1/1 deel (volledig) bij van het vermogensverschil tussen feitelijke dekkingsgraad en 105,0%.

Indien de beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds lager is dan de minimale vereiste dekkingsgraad op het moment dat de uitvoeringsovereenkomst door de Werkgever wordt opgezegd dan kan de Werkgever gehouden zijn het vermogen direct volledig aan te vullen tot een feitelijke dekkingsgraad van 105,0%.

Het bestuur verleent geen korting op de kostendekkende premie en verricht geen terugstortingen aan de Werkgever.

10.4. Voorbehoud Werkgever

De Werkgever heeft het recht zijn bijdragen aan het Pensioenfonds te verminderen of te beëindigen in geval van een ingrijpende wijziging van omstandigheden. Indien de Werkgever van deze bevoegdheid gebruik maakt, zullen de deelnemers daarvan onverwijld schriftelijk in kennis worden gesteld, en zal het pensioenreglement worden aangepast aan de gewijzigde situatie.

11. FINANCIËLE STURINGSMIDDELEN

Het Pensioenfonds geeft uitvoering aan de tussen de Werkgever en werknemer overeengekomen pensioenovereenkomst waarbij er wordt gestreefd naar het minimaal uitkeren van nominale pensioenaanspraken. Daarnaast streeft het Pensioenfonds naar het verlenen van toeslagen over de pensioenaanspraken voor zover de financiële positie van het Pensioenfonds dit toekomstbestendig toelaat. Hiermee wordt beoogd de koopkracht van deelnemers zo goed als mogelijk in stand te houden

Om bovengenoemd doel van het Pensioenfonds te bereiken, beschikt het bestuur over de volgende mogelijke stuurmiddelen:

- Premiebeleid
- Beleggingsbeleid
- Toeslagenbeleid
- Herverzekeringsbeleid
- Korten pensioenaanspraken en- rechten

11.1. Premiebeleid

Zoals beschreven in hoofdstuk 10 is de pensioenpremie gebaseerd op de gedempte kostendekkende premie maar nimmer lager dan de zuivere kostendekkende premie. Hierdoor wordt er voor de nieuwe pensioenopbouw in alle gevallen minimaal pensioenpremie ontvangen behorende bij de vereiste dekkingsgraad van het Pensioenfonds.

Tevens is in hoofdstuk 10 beschreven dat de Werkgever kan zijn gehouden tot het bijstorten indien de feitelijke dekkingsgraad van het Pensioenfonds onder het niveau komt van de dekkingsgraad behorende bij het MVEV.

11.2. Beleggingsbeleid

Uit hoofdstuk 9 blijkt dat het strategisch beleggingsbeleid door middel van een ALM-studie wordt afgestemd op de verplichtingen van het Pensioenfonds, inclusief het streven naar waardevastheid van ingegane pensioenen en premievrije pensioenaanspraken. Door het strategische beleggingsbeleid periodiek te herijken aan de hand van een ALM-studie, kan het risicoprofiel van de beleggingen van het Pensioenfonds worden aangepast. Het bestuur streeft naar een voortdurende optimalisatie van de balans tussen beleggingsrisico's en verwacht rendement.

11.3. Toeslagenbeleid

In hoofdstuk 5 is het toeslagenbeleid beschreven. Herhaald wordt dat het toekennen van toeslagen op het pensioen voorwaardelijk is; er is geen recht op het toekennen van toeslagen, er wordt geen reserve voor gevormd en het is ook voor de langere termijn niet zeker of en in hoeverre het toekennen van toeslagen zal plaatsvinden (met uitzondering van hetgeen is beschreven in paragraaf 5.5 "Toeslagenbeleid – onvoorwaardelijke toeslagen").

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur en is afhankelijk van de financiële positie van het Pensioenfonds. Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden, voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggend dat de financiële positie van het Pensioenfonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst toegekend zal kunnen worden.

Hierbij laat het bestuur zich mede leiden door andere overwegingen welke bepalend zijn voor de beantwoording van de vraag of de financiële positie van het Pensioenfonds zich tegen die aanpassing verzet, zoals, doch niet uitsluitend, de algemene economische situatie en/of de ontwikkeling op de financiële markten.

Een besluit dat in enig jaar een aanpassing kan plaatsvinden, vormt geen garantie voor in toekomstige jaren toe te kennen aanpassingen en houdt geen beperking in van de beleidsvrijheid die het bestuur ter zake heeft.

11.4. Herverzekeringsbeleid

In hoofdstuk 6 is beschreven welke risico's het Pensioenfonds heeft herverzekerd. Deze herverzekering wordt periodiek door het Pensioenfonds geëvalueerd.

11.5. Korten pensioenaanspraken en- rechten

Het inzetten van de beleidsmaatregel om de verworven aanspraken en ingegane pensioenen te verminderen (korten) zoals beschreven in hoofdstuk 5.6, is een mogelijkheid waarmee het bestuur terughoudend is. Het toepassen van deze maatregel is een keuze die gemaakt wordt als het niet anders kan. In artikel 24 van het pensioenreglement is beschreven dat het Pensioenfonds kan besluiten de verworven aanspraken en ingegane pensioenen te korten indien de financiële positie van het Pensioenfonds daartoe noopt en alle overige sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet. Hiermee wordt invulling gegeven aan artikel 134 van de Pensioenwet.

FINANCIEEL CRISISPLAN

Op grond van de pensioenwetgeving dienen pensioenfondsen te beschikken over een financieel crisisplan. Op grond van het besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen dient het bestuur van het Pensioenfonds een beschrijving te geven van maatregelen die ingezet kunnen worden in de situatie dat niet aan de vereisten gesteld bij of krachtens artikel 132 van de Pensioenwet zal worden voldaan en welke maatregelen ingezet kunnen worden in de situatie, bedoeld in artikel 140, eerste lid van de Pensioenwet met betrekking tot het MVEV.

Deze maatregelen komen samen in het financieel crisisplan, welke is opgenomen in bijlage 3 van deze ABTN.

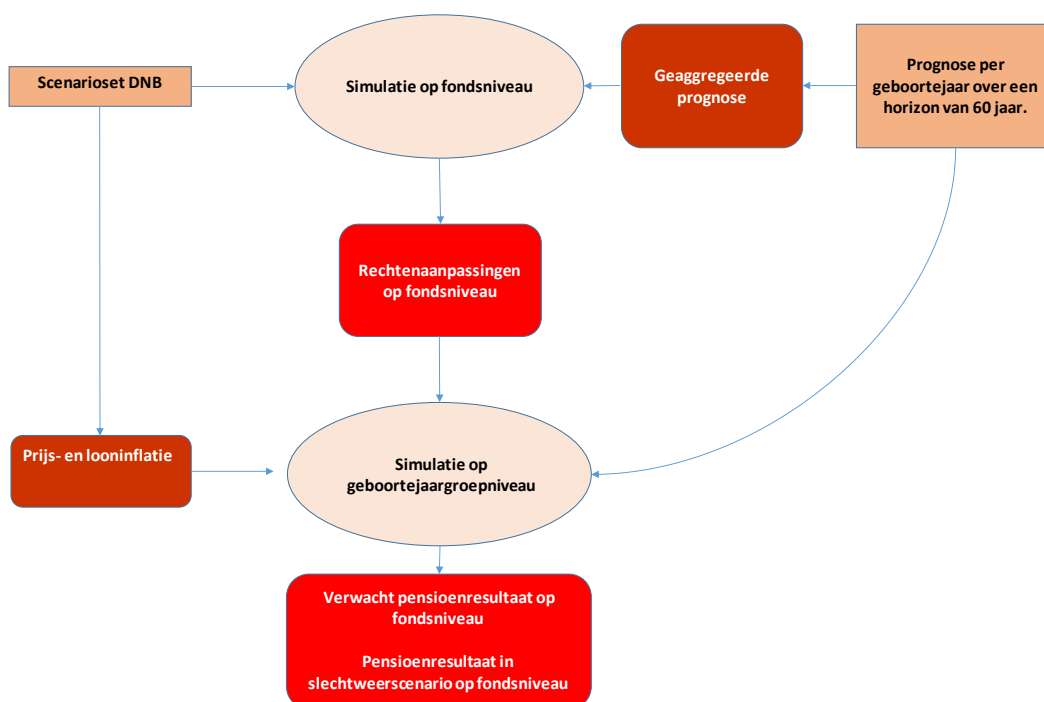
BIJLAGE 1 – Technische uitwerking (aanvangs-)haalbaarheidstoets

De uitvoering van de haalbaarheidstoets start met een studie op fondsniveau. Hieruit worden pensioenresultaten per geboortearcohort afgeleid, die vervolgens worden vertaald in pensioenresultaten op fondsniveau.

In de studie op fondsniveau worden 2000 scenario's doorgerekend, waarin rechten- en opbouw aanpassingen plaatsvinden volgens de uit te voeren pensioenregeling. De scenario's bevatten tijdreeksen van prijs- en looninflatie, aandelenrendementen en rentetermijnstructuren. Deze worden gepubliceerd door DNB en kennen een horizon van 60 jaar. Van de rentetermijnstructuren worden de rendementen voor risicovrije vastrentende waarden afgeleid. De beleggingsportefeuille van het fonds wordt middels een 'mapping'-systematiek omgezet naar een portefeuille van aandelen en risicovrije vastrentende waarden.

Vervolgens wordt per simulatie en per geboortearcohort het pensioenresultaat bepaald. Het pensioenresultaat is gedefinieerd als het quotiënt van de som van de verwachte uitkeringen, met toepassing van de rechtanaanpassingen zoals volgt uit de studie op fondsniveau, en de som van de pensioenaanspraken zonder toepassing van rechtanaanpassingen en geïndexeerd met de scenarioprijsinflatie. De pensioenaanspraken in teller en noemer worden verondersteld gelijk te zijn op 1 januari 2015. De pensioenaanspraken in de noemer worden in de toekomst niet verminderd met gerealiseerde rechten- of opbouwkortingen en geïndexeerd met de gerealiseerde prijsinflatie. Zo wordt dus ook in toekomstige jaarlijkse haalbaarheidstoetsen gekeken naar koopkrachtbehoud ten opzichte van 2015.

Figuur 1: schematische weergave van de technische uitwerking van de haalbaarheidstoets.

Het verwachte pensioenresultaat van het fonds is gedefinieerd als de mediaan van het pensioenresultaat over de 2.000 simulaties, dat per simulatie bepaald wordt door het pensioenresultaat per geboorteaar te wegen naar het aantal personen van het betreffende geboorteaar dat per rapportagedatum in het bestand aanwezig is. Het 5e percentiel, dat als slechtweersscenario geldt, wordt op dezelfde wijze berekend.

Het pensioenresultaat en het 5e percentiel worden uiteindelijk getoetst aan kwantitatieve normen die het fonds heeft gesteld en die in overeenstemming zijn met de risicohouding van het fonds. Er is sprake van twee soorten haalbaarheidstoetsen: de aanvangshaalbaarheidstoets en de jaarlijkse haalbaarheidstoets. De aanvangshaalbaarheidstoets wordt uitgevoerd wanneer een nieuwe regeling zal worden uitgevoerd of wanneer er een significante wijziging in het beleid heeft plaatsgevonden. De jaarlijkse haalbaarheidstoets vindt ieder jaar plaats om te onderzoeken of de resultaten nog aansluiten bij de grenzen die het fonds zichzelf heeft gesteld.

De aanvangshaalbaarheidstoets bestaat uit de volgende elementen:

- Er wordt gekeken of het pensioenresultaat op fondsniveau boven de gestelde ondergrens ligt. Dit wordt zowel voor de situatie waarin er precies voldaan wordt aan de eisen van het Vereist Eigen Vermogen als voor de feitelijke situatie gedaan. Daarbij mag het verschil tussen het pensioenresultaat en de ondergrens in de situatie waarin er precies voldaan wordt aan de vereisten van het Vereist Eigen Vermogen niet kleiner zijn dan het verschil tussen het pensioenresultaat en de ondergrens vanuit de feitelijke situatie.
- Voor de feitelijke situatie mag het 5e percentiel niet meer dan de door het fonds gestelde norm (een percentage) afwijken van het verwachte pensioenresultaat. Als bijvoorbeeld is gesteld dat het 5e percentiel niet meer dan 25% mag afwijken van een verwacht pensioenresultaat van 90%, geldt als ondergrens $75\% \cdot 90\% = 67,5\%$.
- Tevens dient de aanvangshaalbaarheidstoets een uitspraak te doen over de realiteit en de haalbaarheid van het premiebeleid over de gehele horizon (60 jaar), zowel vanuit de situatie waarin precies voldaan wordt aan de eisen van het Vereist Eigen Vermogen als vanuit de feitelijke situatie.
- Als laatste dient de aanvangshaalbaarheidstoets te toetsen of er sprake is van voldoende herstelcapaciteit om binnen de looptijd van het herstelplan, uitgaande van de situatie waarin aan de eisen van het MVEV wordt voldaan, toe te groeien naar de situatie waarin wordt voldaan aan de eisen van het Vereist Eigen Vermogen.

Voor de jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt alleen gerekend vanuit de feitelijke situatie. Er wordt getoetst of het verwachte pensioenresultaat boven de gestelde ondergrens ligt, die in de aanvangshaalbaarheidstoets is gebruikt. Tevens wordt gekeken of het 5e percentiel meer dan de gestelde norm afwijkt van het verwachte pensioenresultaat.

BIJLAGE 2 - Verklaring inzake beleggingsbeginselen

1. Inleiding

Deze verklaring betreffende beleggingsbeginselen (hierna: de “**Verklaring**”) geeft beknopt de uitgangspunten weer van het beleggingsbeleid van het Pensioenfonds. Deze Verklaring is een bijlage bij ABTN van het Pensioenfonds.

De Verklaring wordt om de drie jaar herzien. Indien tussentijds belangrijke wijzigingen optreden in het beleggingsbeleid van het Pensioenfonds wordt de Verklaring tussentijds herzien. Het bestuur van het Pensioenfonds is te allen tijde bevoegd deze Verklaring te wijzigen. In deze Verklaring worden dezelfde begrippen gehanteerd als de begrippen in de ABTN, het pensioenreglement en de statuten van het Pensioenfonds, tenzij anders wordt aangegeven.

2. Doelstelling

2.1 Het Pensioenfonds

Teneinde de doelstelling van het Pensioenfonds zoals die is geformuleerd in het hoofdstuk 8 (Beleggingsbeleid), te realiseren, stelt het bestuur elk jaar een beleggingsbeleid vast. Het beleggingsbeleid is gericht op het behalen van een stabiel langetermijn rendement en heeft als doel de dekkingsgraad te beschermen, de dekkingsgraad te verhogen, te voldoen aan de solvabiliteitseisen die aan het Pensioenfonds worden gesteld, de pensioenverplichtingen na te komen en een evenwichtig premiebeleid te bewerkstelligen.

Organisatie en Beleggingsbeleid

Het bestuur van het Pensioenfonds is eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het Pensioenfonds, inclusief het beleggingsproces zoals beschreven in de ABTN.

Beleggingsfilosofie

In principe voert het bestuur een beleggingsbeleid per beleggingscategorie dat is gebaseerd op passief beheer. Over de beleggingscategorieën voert het Pensioenfonds een terughoudend actief beleid (afwijkingen t.o.v. de strategische benchmarks).

Beleggingscategorieën

De beleggingen kunnen verdeeld worden over diverse liquide beleggingscategorieën zoals aandelen, staats- en bedrijfsobligaties, indirect onroerend goed en liquide middelen. Door te zorgen voor voldoende diversificatie in de beleggingsportefeuille naar risicobronnen, wordt het totale risicoprofiel van de beleggingsportefeuille verlaagd. Hierbij kan gedacht worden aan kredietrisico, concentratierisico en marktrisico. Door de diversificatie zal een potentiële waardedaling van één beleggingscategorie een minder grote impact hebben op de dekkingsgraad van het Pensioenfonds. In de Matchingportefeuille wordt rekening gehouden met de nominale kasstromen van de verplichtingen en het beperken van het renterisico terwijl ook gelet wordt op het behalen van een redelijk rendement. In de Rendementsportefeuille worden naast vastrentende waarden ook zakelijke waarden en indirect onroerend goed opgenomen die op langere termijn voldoende rendement moeten opleveren om het streven naar het behoud van de koopkracht te realiseren.

Beleggingscommissie (“BC”)

Het bestuur van het Pensioenfonds laat zich bij het bepalen van het beleggingsbeleid en beleggingsaangelegenheden in brede zin adviseren door de BC. De BC:

- bestaat uit drie bestuursleden en wordt bijgestaan door een secretaris, twee externe adviseurs, een onafhankelijk deskundige adviseur op het gebied van vermogensbeheer en een vertegenwoordiging van de Vermogensbeheerder;

- rapporteert aan het bestuur de status en ontwikkelingen van de pensioenbeleggingen;
- bewaakt en ziet toe op een juiste implementatie en uitvoering van het beleggingsbeleid en de organisatie van het beleggingsproces;
- adviseert over en geeft nadere invulling aan de Strategische Asset Allocatie en bijbehorend risicobudget, waaronder de bandbreedtes van de Strategische Asset Allocatie;
- beoordeelt de verplichtingenstructuur en incorporeert deze in de beleggingsstructuur;
- stuurt de Vermogensbeheerder aan en houdt toezicht op diens activiteiten;
- stelt concepten op voor de beleggingsrichtlijnen en de verklaring inzake beleggingsbeginselen, als bedoeld in artikel 145 van de Pensioenwet;
- blijft op de hoogte van de relevante ontwikkelingen op beleggingsgebied en de mogelijke gevolgen voor het Pensioenfonds;
- adviseert wanneer noodzakelijk het bestuur ten aanzien van aanpassingen in de afdekking van valutarisico; en
- adviseert wanneer noodzakelijk het bestuur ten aanzien van aanpassingen in de afdekking van renterisico in het kader van het Dynamisch Beleggingsbeleid.

De BC vergadert eenmaal per twee maanden of vaker indien de voorzitter of één van de andere leden van de BC dit nodig acht.

2.2. Uitbesteding

Het bestuur van het Pensioenfonds heeft aan de Vermogensbeheerder van het Pensioenfonds het mandaat gegeven om binnen de in de beleggingsrichtlijnen vastgestelde doelstellingen en beperkingen het tactische en operationele beleggingsbeleid uit te voeren. Het dagelijks beheer van het belegd vermogen van het Pensioenfonds wordt verricht door de Vermogensbeheerder. Het vermogen wordt belegd in beleggingsfondsen en/of ondergebracht in beleggingsmandaten. De Vermogensbeheerder is belast met het toezicht op deze beleggingsfondsen en –mandaten, waarbij wordt getoetst of de vermogensbeheerders binnen hun eigen vastgestelde beleggingsrichtlijnen zijn gebleven en of zij de beoogde beleggingsdoelstellingen hebben behaald. De bevindingen en eventueel genomen maatregelen worden door de Vermogensbeheerder op kwartaalbasis gerapporteerd aan de BC.

2.3 Rapportage

De Vermogensbeheerder rapporteert maandelijks over het beleggingsresultaat en het gevoerde beleid aan de BC. Tijdens elke vergadering van de BC legt de Vermogensbeheerder verantwoording af, waarbij onder meer toelichting wordt gegeven over het volgende:

- het gevoerde beleggingsbeleid;
- de portefeuilleontwikkeling met eventueel voorstellen tot tactische allocaties;
- de performance en risico van de portefeuille en benchmark;
- de beleggingen in relatie tot de ontwikkeling van de dekkingsgraad;
- de bewaking van de beleggingsrichtlijnen;
- de huidige stand en verwachte vooruitzichten van de financiële markten en de economie; en
- de ontwikkeling van de rente scorecard componenten in het kader van het Dynamisch beleggingsbeleid.

Ook wordt in elke bestuursvergadering van het Pensioenfonds de stand van zaken voor wat betreft de beleggingen en de actuele stand van de rente- en valuta-afdekking gerapporteerd en besproken; hiervoor is een vast agendapunt gecreëerd.

Als er door een downgrade of een andere oorzaak de beleggingsrichtlijnen overtreden worden, rapporteert de Vermogensbeheerder deze overtreding direct aan de BC en stelt voor hoe om te gaan met de overtreding. De BC geeft een aanwijzing binnen haar eigen mandaat of overlegt het voorstel met het Bestuur.

2.4 Kostenbeheersing

Aan het beheer van het vermogen zijn kosten gebonden. Alle kosten worden jaarlijks inzichtelijk gemaakt. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid maakt het Pensioenfonds geen andere kosten dan die redelijk en proportioneel zijn in relatie tot de omvang en de samenstelling van het belegd vermogen, de beleggingen, en de doelstelling van het Pensioenfonds en haar eigen vaardigheden. De hoogte van de kosten wordt periodiek getoetst aan externe vergelijkingsmaatstaven om een objectieve beoordeling over redelijkheid te krijgen. Het bestuur geeft jaarlijks verantwoording af over de kosten in het jaarverslag.

2.5 Deskundigheid

Het Pensioenfonds zorgt ervoor dat zij in alle fasen van het beleggingsproces beschikt over de interne en externe deskundigheid die vereist is voor:

- een ten opzichte van de gelopen risico's aanvaardbaar beleggingsresultaat;
- een professioneel beheer van de beleggingen; en
- de beheersing van de risico's die aan de beleggingen verbonden zijn.

Om de hierboven beschreven deskundigheid te waarborgen, worden op diverse vlakken acties ondernomen.

- Er is een geschiktheidsplan voor het bestuur van het Pensioenfonds. Dat plan zorgt ervoor dat alle bestuursleden, de juiste opleiding op grond van de aan pensioenen gerelateerde onderwerpen krijgen, gekregen hebben of hun kennis op peil houden. In dit plan worden de geplande opleidingen voor de bestuursleden vermeld, verder wordt de kennis van de bestuursleden en de andere bij het Pensioenfonds betrokkenen op peil gehouden door het bijwonen van seminars en congressen. Tijdens de jaarlijkse off site van het Pensioenfonds wordt eveneens aandacht gegeven aan de deskundigheid en vinden trainingen/presentaties door externe deskundigen aan het bestuur plaats.
- Er zijn functieprofielen voor de bestuursleden, die voorzien in een juiste mix van kennis, competenties en professioneel gedrag in het bestuur.
- Er vinden externe toetsingen plaats die vanuit een neutrale invalshoek de kennis van de bestuursleden toetsen. De uitkomst van deze toetsingen worden gebruikt als basis voor het opleidingsplan en het geschiktheidsplan van het Pensioenfonds. Met betrekking tot externe partijen, wordt samengewerkt met professionele beleggers, die zelf de kennis en het opleidingsniveau van hun medewerkers waarborgen. Hetzelfde geldt voor de externe adviseurs van het Pensioenfonds.

2.6 Scheiding van belangen

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gewaakt voor belangenverstremgeling en/of tegenstrijdig belang. Met het oog daarop zijn de bestuursleden en personen die betrokken zijn bij het Pensioenfonds, gebonden aan de gedragscode van het Pensioenfonds.

Voor wat betreft de adviseurs van het Pensioenfonds, geldt dat zij gebonden dienen te zijn aan een gedragscode die - over het geheel bezien - minimaal aan dezelfde vereisten voldoet als de gedragscode die het Pensioenfonds zelf gebruikt. Als van een aanbieder meerdere diensten worden afgenomen, wordt vooraf bepaald of er bij die aanbieder effectieve maatregelen genomen zijn om interne belangenverstremgelingen uit te sluiten.

2.7 Stembeleid

Aangezien het Pensioenfonds alleen indirect belegt in zakelijke waarden met behulp van beleggingsfondsen is er geen stemrecht van toepassing; er is dus ook geen sprake van stembeleid.

3. Beleggingsbeleid

3.1 Proces

Voor elke beleggingscategorie is een Strategische Asset Allocatie, waarvan afgeweken kan worden binnen de bandbreedte van die allocatie. Als van de Strategische Asset Allocatie afgeweken wordt, is sprake van tactisch beleid. Door gebruik te maken van tactisch beleid kan in de samenstelling van de beleggingsportefeuille rekening worden gehouden met veranderende marktcondities, waardoor er bijvoorbeeld risico kan worden verminderd in tijden van volatiele markten. Daarnaast biedt een bandbreedte bij iedere beleggingscategorie ook de nodig flexibiliteit bij marktbevingen waardoor frequente aan- en verkopen worden vermeden (kostenbeheersing).

3.2 Risicobeheersing

Derivaten

Aan het gebruik van derivaten is een aantal risico's verbonden. Het bestuur heeft besloten dat het gebruik van derivaten alleen is toegestaan in het kader van het afdekken van rente- en valutarisico. Speculatief gebruik van derivaten is dus expliciet uitgesloten. Ook geldt daarbij het uitgangspunt dat het tegenpartijrisico gemitigeerd moet worden door alleen zaken te doen met investment grade tegenpartijen en dat men zich moet houden aan de in de financiële sector gebruikelijke vormen van risicomitigatie. Gebruik van andere derivaten dan swap's en termijncontracten/futures, is niet toegestaan. Verder dienen deze derivaten onder het regiem van de ISDA (International Swap and Derivatives Association) te vallen. Dit instituut is actief in drie gebieden: het terugdringen van tegenpartijrisico, het vergroten van transparantie en het verbeteren van de financiële infrastructuur. Swap- en derivatencontracten dienen dus aan de eisen van de ISDA te voldoen, hetgeen de juridische risico's en het contractrisico verminderd.

Leverage

Het toepassen van leverage is toegestaan binnen de Matchingportefeuille ter afdekking van renterisico. Het maximum van leverage wordt door het bestuur van het Pensioenfonds vastgesteld en vastgelegd in het beleggingsplan van het Pensioenfonds. In de maandelijkse rapportage van de Vermogensbeheerder wordt de mate van leverage gerapporteerd, deze wordt gemonitord door de BC.

Security Lending

Security lending vindt in de aandelenportefeuille niet plaats. Wel wordt security lending toegestaan in beleggingsfondsen.

Als securities lending binnen de beleggingsfondsen wordt toegepast, wordt dit door de BC gemonitord. Als uitgangspunt hiervoor geldt de in het prospectus van het betreffende fonds aangegeven minimale/maximale mogelijkheid tot securities lending en het beschreven beleid met betrekking tot collateral.

3.3 Risicobudget

Op basis van de 2015 ALM-studie en het onderzoek naar de risicobereidheid van deelnemers en de risicohouding van het bestuur, heeft het bestuur het risicobudget van het Pensioenfonds vastgesteld op een VEV van maximaal 20%.

Beleggingsbeleid

Het bestuur heeft gekozen voor een passieve beleggingsstijl c.q. een buy-and-hold karakter van de beleggingen waardoor het tactisch beleid beperkt blijft. Afwijkingen ten aanzien van het passief beleid kunnen evenwel voorkomen als daartoe aanleiding is. Om hiertoe mogelijkheden te creëren, is er een bandbreedte gecreëerd t.o.v. de strategische weging. Dit geldt ook voor de mate waarop renterisico en valutarisico zijn afgedekt.

Ten aanzien van de afdekking van het renterisico voert het bestuur een dynamisch beleggingsbeleid, waarbij de renteaafdekking binnen een bandbreedte tussen 50% en 80% o.b.v. UFR kan bewegen. Voor dit beleid wordt primair gebruik gemaakt van een view based aanpak op basis van de markt- en renteontwikkelingen. Als ondersteuning voor de view based aanpak zijn de volgende triggerpunten gedefinieerd, die als houvast kunnen dienen.

Triggerpunten	
Yield van 10-jaars Duitse Staatsobligaties	Renteafdekking o.b.v. UFR
< 1,0%	50%
1,0% - 2,5%	60%
2,5% - 3,5%	70%
> 3,5%	80%

De Beleggingsportefeuille

De beleggingsportefeuille bestaat uit een Matchingportefeuille en een Rendementsportefeuille. De verhouding tussen beide portefeuilles is met name afhankelijk van de gekozen renteaafdekking en de leverage binnen de Matchingportefeuille. De **Matchingportefeuille** is bedoeld de kasstromen van de verplichtingen te matchen en het renterisico te beheersen. Tot welke hoogte het renterisico afgedekt dient te worden, wordt door het bestuur vastgesteld. Het totale vermogen van het Pensioenfonds, verminderd met het in de Matchingportefeuille geïnvesteerde kapitaal, wordt belegd in de Rendementsportefeuille. Het doel van deze portefeuille is het genereren van opbrengsten teneinde de koopkracht doelstelling van het Pensioenfonds te realiseren.

De Rendementsportefeuille van het Pensioenfonds ziet er per 1 juni 2017 als volgt uit.

<i>BELEGGINGSCATEGORIE</i>	<i>STRATEGISCHE WEGING*</i>	<i>MIN.*</i>	<i>MAX.*</i>
Vastrentende waarden	40,3%	37,3%	43,3%
Bedrijfsobligaties Wereld (EUR)	40,3%	37,3%	43,3%
Aandelen	49,30%	46,3%	52,3%
Aandelen Wereld Large Cap	36,2%	21,2%	51,2%
Aandelen Small Cap USA	4,8%	1,8%	7,8%
Aandelen Wereld Emerging Markets	8,3%	5,3%	11,3%
Onroerend Goed	10,4%	7,4%	13,4%
Onroerend Goed Europa	10,4%	7,4%	13,4%
Geldmarktbeleggingen³	0%	-1%	2,0%%

* als percentage van de Rendementsportefeuille als geheel

De samenstelling van het vermogen dient binnen de gestelde bandbreedtes te blijven. Indien wordt geconstateerd dat buiten een van de gestelde bandbreedtes is getreden, wordt door het bestuur beoordeeld op welke manier met de ontstane situatie wordt omgegaan.

³ De ondergrens van -1% voor geldmarktbeleggingen faciliteert uitsluitend een tijdelijke debetstand. Deze debetstand wordt normaliter op korte termijn aangevuld met liquiditeit vanuit de verkoop van andere beleggingen binnen de Rendementsportefeuille.

3.4 Investment Beliefs

Investment Beliefs zijn overtuigingen over het beleggingsbeleid waaraan het bestuur grote waarde hecht en die zijn gebaseerd op bewuste keuzes. Aan de hand van deze beliefs wil het bestuur aangeven welke beleidsvrijheden het bestuur acceptabel vindt en hoe het bestuur de prudent person regel invult. De overtuigingen van het bestuur van het Pensioenfonds zijn op te splitsen in vier categorieën:

I. Financiële markten:

1. Het Pensioenfonds doet de beleggingen in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden teneinde het realiseren van de missie, visie en strategische doelstellingen van het Pensioenfonds te ondersteunen.
2. Het voeren van een actief beleggingsbeleid levert op de lange termijn geen extra rendement op.
3. Het lopen van risico's waartegen geen extra rendement (risicopremie) staat, is niet gewenst.
4. Risico in de beleggingsportefeuille kan door diversificatie gereduceerd worden.
5. Het bestuur stelt zich terughoudend op ten aanzien van het hebben van een marktvisie bijvoorbeeld ten aanzien van renteontwikkeling en aandelenmarkten.
6. Ten aanzien van het afdekken van renterisico wordt een dynamisch beleid gevoerd waarbij meerdere data componenten gebruikt worden om de verwachte rentebewegingen te bepalen. Deze dynamische benadering leidt ertoe dat het renterisico in meer of mindere mate wordt afgedekt.
7. Beheersen van kosten van beleggingen zijn een belangrijke factor van de totale performance.
8. Er wordt niet belegd in bedrijven die deel uitmaken van de Grupo Catalana Occidente groep.

II. Beleggingsproces:

1. De keuze van het strategisch beleggingsbeleid en de strategische allocatie zijn belangrijke beslissingen in het beleggingsproces; er zal slechts in uitzonderlijke gevallen van afgeweken worden. Herijking van de beleggingsmix kan dan noodzakelijk zijn in verband met veranderende rendementen en/of risicoprofielen.
2. Bij het beleggingsbeleid dient een onderscheid te worden gemaakt in vaste en variabele kasstromen. De eerste vormt een goede korte termijn match met de verplichtingen, de tweede beoogt extra rendement op de langere termijn te genereren door de risicopremies van zakelijke waardes te incasseren.
3. Er wordt uitsluitend belegd in beleggingen die transparant, begrijpelijk en uitlegbaar zijn met aandacht voor leverage, liquiditeit, kwaliteit en veiligheid.
4. De mate van complexiteit van de beleggingsportefeuille moet passen bij het kennisniveau van het bestuur.
5. Hoewel sommige beleggingen en/of strategieën in potentie interessant kunnen zijn, kunnen andere redenen, zoals de omvang van het Pensioenfonds, de beschikbare middelen, de transactiekosten of andere kosten, een argument vormen om hierin niet te investeren.
6. In de beleggingsportefeuille wordt belegd op een wijze die strookt met de aard en duur van de verwachte toekomstige pensioenverplichtingen en rekening houdend met het feit dat het Pensioenfonds gesloten is voor nieuwe deelnemers.

III. Organisatie

1. Het bestuur is verantwoordelijk voor het beleggingsproces, de beleggingsportefeuille en de organisatie van de beleggingen en de besluitvorming daarover; de BC van het Pensioenfonds kan hiertoe voorstellen doen aan het bestuur van het Pensioenfonds.
2. De BC van het Pensioenfonds adviseert het bestuur over alle aspecten van het beleggingsbeleid.
3. Uitbesteding van delen van het beleggingsproces is noodzakelijk om voor elke onderdeel in het proces de beste expertise in huis te halen. Het dagelijks beheer van de beleggingsportefeuille is uitbesteed.

IV. Duurzaamheid

Het Pensioenfonds dient zich bewust te zijn van haar maatschappelijke positie waar het gaat om verantwoord beleggen (zie 3.6).

3.6 Waarderingsgrondslag

De waardering van de beleggingen op de balans geschiedt op marktwaarde.

3.7 Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Aangezien niet actief in aandelen belegd wordt, maar alleen posities in Exchange Traded Funds aangehouden worden die wereldwijde benchmarks volgen, zijn er nu beperkte mogelijkheden om een actief uitsluitingsbeleid te voeren voor bedrijven die zich niet maatschappelijk verantwoord gedragen. Met betrekking tot de portefeuille van bedrijfsobligaties worden de uitsluitingen van de AFM gevolgd.

BEGRIPPENLIJST VERKLARING INZAKE BELEGGINGSBEGINSELEN

ALM

Afkorting van Asset Liability Management, het afstemmen van de beleggingsmix op verplichtingen. Het uitvoeren van een ALM-studie kan een pensioenfonds of verzekeringsmaatschappij behulpzaam zijn bij het kiezen van de juiste beleggingsmix.

Een ALM-studie kent de volgende aspecten:

- Het in kaart brengen van de financiële stromen;
- De simulatie van toekomstige financiële posities;
- De samenhang met de economische omgeving;
- De vergelijking van beleidsvarianten.

Beleggingsallocatie (of allocatie)

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals bijvoorbeeld: aandelen, onroerend goed en vastrentende waarden met een nadere onderverdeling in binnen- en buitenlandse beleggingen.

Beleggingsbeleid

Een pensioenfonds is verplicht om op solide wijze te beleggen. Het beleggingsbeleid van een pensioenfonds is enerzijds gericht op het zoveel mogelijk uitsluiten van beleggingsrisico's en anderzijds op het behalen van een zo hoog mogelijk rendement. Bovendien moet de afstemming van beleggingen op de verplichtingen juist zijn: het Pensioenfonds moet op het juiste moment aan haar verplichtingen kunnen voldoen. Om optimaal aan deze uitgangspunten te voldoen is een juiste samenstelling van de beleggingsmix noodzakelijk, die met behulp van een ALM-studie kan worden vastgesteld.

Dynamisch beleggingsbeleid

Het wijzigen van de positionering ten aanzien van renteafdekking binnen de strategische kaders.

Beleggingsfondsen

Een beleggingsfonds is in feite een 'verzamelpunt' voor beleggers. Op dat punt komt het geld van alle in het betreffende fonds investerende beleggers samen. Het totaalbedrag wordt het fondsvermogen genoemd. Beleggen door middel van een beleggingsfonds is een efficiënte manier om een adequate spreiding te bewerkstelligen over de verschillende investeringen waarin het fonds belegt.

Benchmark (index)

Een objectieve maatstaf voor zowel de samenstelling als de performance van het belegde vermogen. Een benchmarkindex is een mandje van -bijvoorbeeld- een aantal aandelen. In beginsel bepaalt de totale waarde van alle uitstaande aandelen de waarde van een index; fluctuaties in de waarde van de index worden daarom veroorzaakt door koersfluctuaties van de in de index opgenomen aandelen. Bekende voorbeelden van indices zijn AEX, CBS en Dow Jones.

Derivaten

Afgeleide financiële instrumenten, dat wil zeggen financiële contracten, waarvan de waarde wordt afgeleid van een onderliggende waarde (bijv. een aandeel), een referentieprijs of een index (bijv. de AEX-index). De hoofdvormen van derivaten zijn opties, futures contracten en forward contracten.

ETF

Een ETF (Exchange Traded Fund), ook wel indextracker genoemd, is een beleggingsfonds dat op de beurs verhandeld wordt. Het investeringsdoel van een ETF is het zo nauwkeurig mogelijk volgen van een onderliggende beursindex.) Een ETF is bijzonder liquide en kan doorlopend verhandeld worden op de beurs.

Indexfonds

Een indexfonds is een fonds dat een bestaande beursindex nabootst om zo hetzelfde rendement te behalen met hetzelfde risico. Een indexfonds kan vergeleken worden met een ETF, het is echter minder liquide en kan één keer per dag verhandeld worden op de beurs.

LDI - Liability Driven Investment

Een investeringsstrategie die uit gaat van de huidige en toekomstige verplichtingen met het doel die verplichtingen in het kader van balance sheet management te matchen met een combinatie van vastrentende waarden en derivaten (swap's).

Kredietwaarderingsniveau

Het kredietwaarderingsniveau van een belegging of een onderneming geeft het kredietrisico of debiteurenrisico van een bepaalde belegging weer. Vastrentende waarden hebben bijvoorbeeld pas voldoende kwaliteit vanaf een bepaalde kredietwaardigheid, voorzien van een rating BBB, A, AA of AAA. De ratings worden vastgesteld door gespecialiseerde bureaus.

Mandaat

Het mandaat, ook wel beleggingsrichtlijnen of beleggingsinstructie genoemd, bevat de beleggingstechnische afspraken over het beheer van het vermogen. Het mandaat wordt vastgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds en bevat alle restricties waarbinnen een vermogensbeheerder vervolgens naar eigen inzicht mag beleggen.

Marktwaarde

Waarde van een beleggingsobject als het op de balansdatum zou worden verkocht.

Outperformance

Het verschil tussen het behaalde rendement en het rendement van de benchmark als dat positief is. Dit verschil geeft aan hoeveel waarde is toegevoegd door middel van actief beleggen. Outperformance wordt ook wel (alpha) genoemd.

Performance

De performance van (een deel van) het vermogen is het totale rendement op marktwaarde. Deze performance wordt normaliter vergeleken met de performance van de benchmark(index).

Standaarddeviatie

De standaarddeviatie is de gemiddelde afwijking van de observaties ten opzichte van het gemiddelde van de observaties. Een hogere standaarddeviatie geeft aan dat het rendement van een belegging beweeglijker is en daarmee het risico groter is aangezien de kans op een ongewenste uitkomst toeneemt. Hiermee wordt niet alleen de kans op een lagere uitkomst bedoeld, maar ook de kans op een hogere uitkomst.

Swap

Een swap is een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij.

Tactische allocatie

Op grond van een bepaalde marktvisie wordt afgeweken van de benchmark, om zo te trachten een betere performance te behalen.

Tracking error

Statistische maatstaf die weergeeft hoe groot de kans is dat de outperformance zal afwijken van nul. De tracking error is gelijk aan de standaarddeviatie van de outperformance. Het is een goede maatstaf voor het meten van het extra risico van de portefeuille ten opzichte van de benchmark. Een hoge tracking error betekent veel kans op een rendement ver onder of boven de benchmark en dus veel extra risico ten opzichte van de benchmark.

Underperformance

Het verschil tussen het behaalde rendement en het rendement van de benchmark als dat negatief is. Dit verschil geeft aan hoeveel het behaalde rendement onder dat van de benchmark ligt.

Value-at-Risk

De Value-at-Risk is een risicomatstaf, die een verlies aangeeft bij een vooraf bepaalde tijdshorizon en kans. Voorbeeld: als de Value-at-Risk van een beleggingsportefeuille EUR 1 miljoen is bij een tijdshorizon van één jaar en een betrouwbaarheid van 95%, dan wil dit zeggen dat er 5% kans is dat de beleggingsportefeuille met meer dan EUR 1 miljoen daalt over een periode van één jaar.

Vastrentende waarden

Verzamelnaam voor beleggingen waarop in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt. Voorbeelden van vastrentende waarden zijn obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen.

Vermogensbeheerder

Een professionele beheerder van vermogens voor organisaties (zoals pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen) en/of vermogende particulieren. Vermogensbeheerders zijn vaak onderdeel van een bank, dan wel financiële instelling, maar kunnen ook een onafhankelijke organisatie zijn. In Nederland kunnen vermogensbeheerders zich onder bepaalde voorwaarden laten registreren bij Autoriteit Financiële Markten.

BIJLAGE 3 - FINANCIËEL CRISISPLAN

1. INLEIDING

Op 5 december 2011 is de “Beleidsregel financieel crisisplan pensioenfondsen” van kracht geworden. De beleidsregel maakt het noodzakelijk een financieel crisisplan op te stellen dat onderdeel uitmaakt van de ABTN. Dit is vastgelegd in artikel 145 van de Pensioenwet. Het financieel crisisplan is in artikel 24 van het Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen benoemd als onderdeel van de ABTN.

Het financieel crisisplan is een beschrijving van de maatregelen die het bestuur het Pensioenfonds op korte termijn effectief zou kunnen inzetten, indien de dekkingsgraad structureel onder kritische waarden komt, waardoor naar inzicht van het bestuur het realiseren van de doelstelling van het Pensioenfonds in gevaar komt.

In het financieel crisisplan wordt ingegaan op de volgende elementen:

- Wanneer is er volgens het bestuur van het Pensioenfonds sprake van een crisis?
- Bij welke kritische ondergrens qua dekkingsgraad kan het Pensioenfonds nog herstellen zonder te korten?
- Welke maatregelen heeft het Pensioenfonds ter beschikking in geval van een crisis?
- Wat is het verwachte financiële effect van de inzet van deze maatregelen?
- Wat is de haalbaarheid van deze maatregelen?
- Hoe is bij deze maatregelen rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging?
- Op welke wijze wordt er met belanghebbenden gecommuniceerd en wanneer?
- Hoe is het besluitvormingsproces vormgegeven?
- Op welke wijze wordt het financieel crisisplan jaarlijks herzien?

In de uitvoeringsovereenkomst tussen het Pensioenfonds en de Werkgever (herzien per 1-1-2015) zijn onder meer de afspraken vastgelegd over bijstorten door de Werkgever indien het Pensioenfonds in een dekkingstekort komt. De betreffende passage in de uitvoeringsovereenkomst luidt:

Bijstorten door Werkgever

Indien in enig jaar blijkt dat de beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds minder bedraagt dan de dekkingsgraad behorende bij het MVEV, kan de Werkgever gehouden zijn het vermogen aan te vullen tot een feitelijke dekkingsgraad van 105,0% uiterlijk binnen de termijn die de Pensioenwet daaraan stelt. De bijstorting vindt jaarlijks achteraf plaats. De bijstorting wordt in beginsel vastgesteld uitgaande van een rekensystematiek waarbij een 5-jaars hersteltermijn geldt, conform 6 meetmomenten.

De Werkgever heeft het recht zijn bijdragen aan het Pensioenfonds te verminderen of te beëindigen in geval van een ingrijpende wijziging van omstandigheden. Indien de Werkgever van deze bevoegdheid gebruik maakt, zullen de deelnemers daarvan onverwijld schriftelijk in kennis worden gesteld, en zal het Pensioenreglement worden aangepast aan de gewijzigde situatie.

In het (recente) verleden is de Werkgever altijd bereid geweest tot het doen van bijstortingen. Het bestuur heeft geen aanwijzingen dat dat in de toekomst anders zal zijn.

Het Pensioenfonds had eind 2008 een dekkingstekort. In het korte termijn herstelplan dat het Pensioenfonds had opgesteld werd een hersteltermijn gehanteerd van vijf jaar. De Werkgever was bereid het vermogen van het Pensioenfonds aan te vullen tot een dekkingsgraad van 105% voor het eind van 2013.

Stichting Pensioenfonds Atradius Nederland

Met de Werkgever werd afgesproken dat er in 2009 $1/5^e$ van het tekort tot 105% dekkinggraad aan extra vermogen stort in het Pensioenfonds. In 2010 $1/4^e$, in 2011 een $1/3^e$, in 2012 $1/2^e$ en in 2013 $1/1^e$ van het verschil.

De Werkgever heeft in 2009 en 2010 een bijstorting gedaan in het Pensioenfonds van respectievelijk EUR 6,3 miljoen en EUR 0,125 miljoen. In 2011 vond geen bijstorting plaats, omdat de dekkinggraad eind 2010 meer dan 105% bedroeg. In 2012 heeft de Werkgever een bijstorting gedaan in het Pensioenfonds van EUR 6,882 miljoen. In 2013 vond geen bijstorting plaats omdat de dekkinggraad van het Pensioenfonds eind 2012 meer dan 105% bedroeg. De dekkinggraad per 31 december 2013 bedroeg 108,4%. Het bestuur van het Pensioenfonds heeft geen bijstorting bij de Werkgever gevraagd, omdat de dekkinggraad per 31 december 2013 (108,4%) hoger is dan de minimale vereiste dekkinggraad (104,2%). Het Pensioenfonds voldeed daarmee aan de doelstelling van het korte termijn herstelplan. Het korte termijn herstelplan liep van 1 januari 2009 tot 31 december 2013 en is inmiddels afgelopen.

Ook aan het Pensioenfonds van Atradius in het Verenigd Koninkrijk betaalt de Werkgever jaarlijks een bijstorting naast de reguliere premie: van 2007 tot en met 2009 bedroeg de bijstorting GBP 4,5 miljoen per jaar en vanaf 2010 tot en met 2012 bedroeg de bijstorting in het pensioenfonds GBP 5,1 miljoen per jaar. Vanaf 2013 tot en met 2019 bedraagt de bijstorting GBP 7 miljoen per jaar.

Het Pensioenfonds is sinds 1 januari 2009 gesloten voor nieuwe deelnemers. De huidige deelnemers bouwen nog wel pensioen op bij het Pensioenfonds. Door het gegeven dat het Pensioenfonds gesloten is, wordt de autonome herstelkracht van het Pensioenfonds beperkt. Dit is van belang bij het bepalen van de grens waarbij het Pensioenfonds in een crisissituatie terecht komt.

In het financieel crisisplan wordt beschreven hoe het bestuur denkt te kunnen handelen indien een crisissituatie zich zou voordoen. In geval van een crisis zal het bestuur aan de hand van de actuele situatie besluiten wat de beste handelswijze is; het financieel crisisplan kan daarbij een goede leidraad zijn.

In het financieel crisisplan worden maatregelen genoemd die het verminderen van pensioenrechten behelzen. Indien het Pensioenfonds overgaat tot een korting op basis van de voorwaarden zoals omschreven in het pensioenreglement en de ABTN, is er geen sprake van een reglementswijziging en geldt er geen goedkeuring van de algemene vergadering van deelnemers. In de statuten van het Pensioenfonds is bepaald dat het bestuur een algemene vergadering van deelnemers belegt, ten einde goedkeuring te verkrijgen voor het uitvoeren van een reglementswijziging die het verminderen van pensioenrechten met zich meebrengt, tenzij die (i) voortvloeit uit een wetswijziging, (ii) binnen het domein valt van de Werkgever en haar CAO partners, of (iii) reeds was voorzien in het pensioenreglement.

2. FINANCIËEL CRISISPLAN

2.1 Wanneer is er sprake van een crisis?

Het Pensioenfonds geeft uitvoering aan de tussen werkgever en werknemer overeengekomen uitkeringsovereenkomst, zoals vastgelegd in de pensioenregeling van het Pensioenfonds en benoemd in de CAO van de werkgever.

Het Pensioenfonds streeft naar het uitkeren van minimaal de nominale pensioenaanspraken. Daarnaast streeft het Pensioenfonds naar het verlenen van toeslagen over de pensioenaanspraken voor zover de financiële positie van het Pensioenfonds dit toekomstbestendig toelaat. Hiermee wordt beoogd de koopkracht van deelnemers zo goed als mogelijk in stand te houden. Het beoogde niveau van toeslagverlening op lange termijn bedraagt gemiddeld minimaal 50% van de maximale maatstaf voor de betreffende deelnemers per jaar.

In dat kader stelt het bestuur een beleggingsbeleid vast. Het beleggingsbeleid is gericht op een stabiel lange termijn rendement en houdt rekening met de door het bestuur vastgestelde risico parameters, de solvabiliteitseisen die aan het Pensioenfonds worden gesteld, de pensioenverplichtingen en de wenselijkheid van een evenwichtig premiebeleid.

Naar de mening van het bestuur is sprake van een crisis als:

- de nominale dekkingsgraad van het Pensioenfonds onder de kritische ondergrens komt, én
- de Werkgever een bijstorting in het Pensioenfonds (in het kader van een nieuw, dan wel lopend herstelplan) niet voldoet, én
- niet verwacht mag worden dat de dekkingsgraad van het Pensioenfonds binnen een periode van 5 jaar weer boven het MVEV uitkomt zonder additionele maatregelen.

Per 1 januari 2017 bedroeg het MVEV van het Pensioenfonds 4,2%. Bij de berekeningen in dit financieel crisisplan wordt ervan uitgegaan dat het Pensioenfonds uit de crisissituatie is als de dekkingsgraad weer minimaal 104,2% bedraagt.

2.2 Wat is de kritische ondergrens van de dekkingsgraad van het Pensioenfonds?

Het toeslagenbeleid van het Pensioenfonds bepaalt dat een verhoging van de pensioenen met een toeslag alleen wordt uitgevoerd indien de financiële positie van het Pensioenfonds dat toelaat. Indien de dekkingsgraad van het Pensioenfonds lager is dan het MVEV, wordt in de praktijk het overrendement aangewend voor het herstel van het Pensioenfonds. Om te bepalen wat de kritische ondergrens van de dekkingsgraad van het Pensioenfonds is, wordt in tabel 1 een indicatie weergegeven van de inkomsten en uitgaven van het Pensioenfonds in de jaren van het benodigde herstel (2017-2021). Op de pagina's hierna wordt een schatting weergegeven van de ontwikkeling van het vermogen en de verplichtingen van het Pensioenfonds.

Tabel 1: Premie-inkomsten, uitkeringen en uitvoeringskosten

2017		2017	
inkomsten in EUR mio		uitgaven in EUR mio	
reguliere premie, inclusief kosten	8,4	uitkeringen	7,8
		uitvoeringskosten	0,9
totaal	8,4	totaal	8,7
inkomsten - uitgaven	0,3-		

2018

inkomsten in EUR mio		uitgaven in EUR mio	
reguliere premie	8,2	uitkeringen	7,9
		uitvoeringskosten	1,0
totaal	8,2	totaal	8,8
inkomsten - uitgaven	0,6-		

2019

inkomsten in EUR mio		uitgaven in EUR mio	
reguliere premie	8,1	uitkeringen	8,1
		uitvoeringskosten	1,0
totaal	8,1	totaal	9,1
inkomsten - uitgaven	1,0-		

2020

inkomsten in EUR mio		uitgaven in EUR mio	
reguliere premie	7,9	uitkeringen	8,3
		uitvoeringskosten	1,0
totaal	7,9	totaal	9,2
inkomsten - uitgaven	1,3-		

2021

inkomsten in EUR mio		uitgaven in EUR mio	
reguliere premie	7,7	uitkeringen	8,4
		uitvoeringskosten	1,0
totaal	7,7	totaal	9,4
inkomsten - uitgaven	1,6-		

Per 1 januari 2017 bedraagt de premie 34,0% van de totale gemaximeerde salarissom van de deelnemers in het Pensioenfonds, rekening houdend met het fiscaal maximale pensioengevend salaris van EUR 103.317. Bij de verdere ontwikkeling van de premie is uitgegaan van een gemiddelde salarisstijging van 3% en een verloop van medewerkers van 5%. De uitkeringen zijn overgenomen uit de berekening van Aon Hewitt van de toekomstige uitkeringenstroom (31-12-2016).

De uitvoeringskosten zijn een schatting van de kosten voor de pensioenadministratie, advisering en de kosten van de risicopremies voor herverzekering. De vermogensbeheerkosten zijn niet opgenomen in de uitvoeringskosten. De vermogensbeheerkosten zijn betrokken bij het te hanteren beleggingsrendement.

Stichting Pensioenfonds Atradius Nederland

In tabel 4 op de volgende pagina wordt de berekening van de kritische ondergrens van de feitelijke dekkingsgraad weergegeven. Hierbij is uitgegaan van een belegd vermogen van EUR 321,7 miljoen en verplichtingen van het Pensioenfonds van EUR 302,0 miljoen (stand per ultimo 2016). De crisis dient zich aan door een terugval in de dekkingsgraad van het Pensioenfonds. De overige aannames bij de berekening van de kritische ondergrens van de dekkingsgraad zijn:

- Uitkeringen: gebaseerd op uitkeringenstroom opgesteld door Aon Hewitt in 31-12-2016
- Premie ontwikkeling: -2% per jaar door aannames betreffende verloop (-5%) en aannames betreffende salarisstijging (+3%)
- Geen rekening gehouden met eventuele bijstorting door de Werkgever
- Rendement vermogen: verwachte rendementscurve per 1 januari 2017 gebaseerd op beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds. Dit is conform de bij het herstelplan gehanteerde rendementscurve.
- Toekomstige opbouw van rechten: gebaseerd op actueel benodigde premie 2017 uit de WTW premiebrief 2017 en vervolgens -2% per jaar door aannames betreffende verloop (-5%) en aannames betreffende salarisstijging (+3%)
- Rentetermijnstructuur: door DNB gepubliceerde RTS per 1 januari 2017
- MVEV = 4,2%
- Uitvoeringskosten: verwacht niveau 2017 met jaarlijks 2% inflatiecorrectie

Bij een startdekkingsgraad van ongeveer **91,6%** zou het Pensioenfonds autonoom binnen 5 jaar kunnen herstellen tot een feitelijke dekkingsgraad van ongeveer 104,2%, uitgaande van bovenstaande aannames.

Als het herstel gedurende de genoemde 5 jaar uitblijft, zijn aanvullende maatregelen nodig als de dekkingsgraad daalt onder respectievelijk 93,8% per einde 1^e jaar, 96,1% per einde 2^e jaar, 98,6% per einde 3^e jaar, 101,3% per einde 4^e jaar en 104,2% per einde 5^e jaar.

Tabel 2: overzicht kritische ondergrens van de dekkingsgraad

jaar van herstel	kritische ondergrens
primo jaar 1 van herstel	91,6%
ultimo jaar 1 van herstel	93,8%
ultimo jaar 2 van herstel	96,1%
ultimo jaar 3 van herstel	98,6%
ultimo jaar 4 van herstel	101,3%
ultimo jaar 5 van herstel	104,2%

Hieronder volgt een tabel waarin per startdekkingsgraad de te verwachten kortingspercentages na 5 jaar zijn opgenomen:

Tabel 3: overzicht te verwachten kortingspercentages

Startdekkingsgraad	Verwachte dekkingsgraad na 5 jaar	Verwachte korting
91,6%	104,2%	0,0%
91,5%	104,1%	0,1%
89,5%	102,1%	2,1%
87,5%	100,1%	4,1%
85,5%	98,1%	6,1%

Tabel 4: kritische ondergrens

															Herengrens	
															Jaar	Rendement
															2017	1,76%
															2018	1,87%
															2019	2,24%
															2020	2,46%
															2021	2,79%
															2022	3,02%
															2023	3,26%
															2024	3,51%
															2025	3,76%
															2026	3,66%
															2027	3,66%
															2028	3,66%
															2029	3,66%
															2030	3,66%
															2031	3,66%
															2032	3,66%
															2033	3,66%
															2034	3,66%
															2035	3,66%
															2036	3,66%
															2037	3,66%
															2038	3,66%
															2039	3,66%
															2040	3,66%
															2041	3,66%
															2042	3,66%
															2043	3,66%
															2044	3,66%
															2045	3,66%
															2046	3,66%
															2047	3,66%
															2048	3,66%
															2049	3,66%
															2050	3,66%
															2051	3,66%
															2052	3,66%
															2053	3,66%
															2054	3,66%
															2055	3,66%
															2056	3,66%
															2057	3,66%
															2058	3,66%
															2059	3,66%
															2060	3,66%
															2061	3,66%
															2062	3,66%
															2063	3,66%
															2064	3,66%
															2065	3,66%
															2066	3,66%
															2067	3,66%
															2068	3,66%
															2069	3,66%
															2070	3,66%
															2071	3,66%
															2072	3,66%
															2073	3,66%
															2074	3,66%
															2075	3,66%
															2076	3,66%
															2077	3,66%
															2078	3,66%
															2079	3,66%
															2080	3,66%
															2081	3,66%
															2082	3,66%
															2083	3,66%
															2084	3,66%
															2085	3,66%
															2086	3,66%
															2087	3,66%
															2088	3,66%
															2089	3,66%
															2090	3,66%
															2091	3,66%
															2092	3,66%
															2093	3,66%
															2094	3,66%
															2095	3,66%
															2096	3,66%
															2097	3,66%
															2098	3,66%
															2099	3,66%
															2100	3,66%

2.3 Welke maatregelen heeft het Pensioenfonds ter beschikking in een crisissituatie?

Uiteraard is het van groot belang om te voorkomen dat het Pensioenfonds in een crisissituatie terecht komt. Daarom wordt periodiek via ALM-studies getoetst of met het premiebeleid, het toeslagenbeleid en het beleggingsbeleid nog kan worden voldaan aan de doelstelling van het Pensioenfonds. Er is sprake van een crisissituatie als de Werkgever een bijstorting in het Pensioenfonds niet voldoet. In een crisissituatie zal het daarom niet mogelijk zijn een bijstorting in het Pensioenfonds te vragen van de Werkgever. Mocht het Pensioenfonds in een crisissituatie terecht komen, dan heeft het Pensioenfonds in beginsel de volgende maatregelen ter beschikking:

➤ **Premie**

- reguliere premie verhogen

➤ **Wijzigen toeslagenbeleid**

- onvoorwaardelijke toeslag omzetten naar voorwaardelijke toeslag: er zijn 53 gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (ultimo 2015) die pensioenrechten hebben met onvoorwaardelijk recht op toeslagverlening. Deze onvoorwaardelijke rechten zouden in een crisissituatie kunnen worden omgezet naar voorwaardelijke toeslagverlening

➤ **Pensioentoezegging versoberen voor toekomstige opbouw van pensioenrechten**

- franchise verhogen
- opbouwpercentage verlagen
- maximaal pensioengevend salaris verlagen
- opbouw partnerpensioen beperken (nu 70% te bereiken OP)
- partnerpensioen op risicobasis aanbieden (nu op opbouwbasis)
- opbouw wezenpensioen verlagen (nu 14% te bereiken OP + verdubbeling vol wezen)

➤ **Verminderen (korten) van opgebouwde pensioenrechten**

- opgebouwde pensioenrechten korten
- in principe worden pensioenuitkeringen en opgebouwde pensioenrechten uniform gekort met een gelijk percentage voor alle deelnemers
- indien het herstel van het Pensioenfonds door uniforme korting onvoldoende wordt geacht en een (verdere) uniforme korting naar de mening van het bestuur niet wenselijk is, dan wordt een additionele gedifferentieerde korting niet uitgesloten. Het bestuur beziet dan aan de hand van de actuele situatie op welke manier, welke pensioenrechten (verder) worden gekort. Bij een gedifferentieerde korting zouden deelnemersgroepen (deelnemers en/of gewezen deelnemers en/of pensioengerechtigden) of pensioensoorten (ouderdoms- partner- en /of wezenpensioen) al dan niet gedeeltelijk kunnen worden uitgesloten van (verdere) korting.

Onder 'wijzigen toeslagenbeleid' zijn geen maatregelen opgenomen met betrekking tot het aanpassen van de voorwaardelijke toeslagverlening. Aangezien er geen voorwaardelijke toeslagverlening wordt toegekend bij een beleidsdekkingsgraad beneden 110%, heeft dit geen effect in een crisissituatie.

De maatregelen die genoemd worden onder 'Pensioentoezegging versoberen voor toekomstige opbouw van pensioenrechten' acht het bestuur niet effectief in een crisissituatie. De effecten hiervan worden beperkt geacht omdat de maatregelen alleen zien op toekomstige pensioenopbouw (zie ook paragraaf 2.4). De maatregelen onder 'Pensioentoezegging versoberen' voor toekomstige opbouw van pensioenrechten' kunnen wel als maatregel in de voorfase en/of ter voorkoming van een crisissituatie worden overwogen.

2.4 Wat is het verwachte financiële effect van de inzet van deze maatregelen?

Hieronder wordt per maatregel de impact op de dekkingsgraad geschat, waarbij wordt uitgegaan van het vermogen en de verplichtingen van het Pensioenfonds per 31 december 2016.

Premieverhoging van 10,0%-punten

	Voor	Mutatie	Na
Reguliere premie	8,4	2,5	10,9
Belegd vermogen	321,7	2,5	324,2
Verplichtingen	302,0	0,0	302,0
Dekkingsgraad	106,5%	0,8%	107,3%

Realistisch en haalbaar in crisissituatie? NEE, maar wel als maatregel in de voorfase en/of ter voorkoming van crisissituatie. Noot: de door het Pensioenfonds van de Werkgever te ontvangen basispremie wordt vastgesteld op een percentage van de salarissom. Hierbij is de salarissom rekening houdend met het maximum van EUR. 103.317 gehanteerd.

Onvoorwaardelijke toeslag omzetten naar voorwaardelijke toeslagverlening

	Voor	Mutatie	Na
Verplichting onvoorw. Toeslag	13,7	-3,5	10,2
Belegd vermogen	321,7	0,0	321,7
Verplichtingen	302,0	-3,5	298,5
Dekkingsgraad	106,5%	1,3%	107,8%

Realistisch en haalbaar in crisissituatie? JA. Noot: bij het bepalen van de verplichtingen van het Pensioenfonds wordt een reservering van ongeveer EUR 13,7 miljoen aangehouden voor de pensioenrechten met een onvoorwaardelijke toeslagverlening. Bij het omzetten naar een voorwaardelijke toeslagverlening bedraagt de reservering voor desbetreffende rechten nog ongeveer EUR 10,2 miljoen.

Uniform korten van pensioen met 5%-punten

	Voor	Mutatie	Na
Verlaging van de verplichtingen	302,0	-15,1	286,9
Belegd vermogen	321,7	0,0	321,7
Verplichtingen	302,0	-15,1	286,9
Dekkingsgraad	106,5%	5,6%	112,1%

Realistisch en haalbaar in crisissituatie? JA. Noot: bij het uniform korten van pensioenen wordt de toezegging en daarmee de verplichting per deelnemer met een gelijk percentage (bijvoorbeeld 5%) verlaagd.

Gedifferentieerd korten van pensioen 1% opgebouwde rechten actieve deelnemers

	Voor	Mutatie	Na
Verplichting actieve deelnemers	117,5	-1,2	116,3
Belegd vermogen	321,7	0,0	321,7
Verplichtingen	302,0	-1,2	300,8
Dekkingsgraad	106,5%	0,4%	106,9%

Realistisch en haalbaar in crisissituatie? JA. Noot: bij het korten van pensioenen wordt de toezegging en daarmee de verplichting per deelnemer met een gelijk percentage (bijvoorbeeld 1%) verlaagd.

Gedifferentieerd korten van pensioen 1% opgebouwde rechten gewezen deelnemers

	Voor	Mutatie	Na
Verplichting slapersrechten	69,4	-0,7	68,7
Belegd vermogen	321,7	0,0	321,7
Verplichtingen	302,0	-0,7	301,3
Dekkingsgraad	106,5%	0,2%	106,8%

Realistisch en haalbaar in crisissituatie? JA. Noot: bij het korten van pensioenen wordt de toezegging en daarmee de verplichting per deelnemer met een gelijk percentage (bijvoorbeeld 1%) verlaagd.

Gedifferentieerd korten van pensioen 1% pensioenuitkeringen pensioengerechtigden

	Voor	Mutatie	Na
Verplichting gepensioneerden	106,3	-1,1	105,3
Belegd vermogen	321,7	0,0	321,7
Verplichtingen	302,0	-1,1	300,9
Dekkingsgraad	106,5%	0,4%	106,9%

Realistisch en haalbaar in crisissituatie? JA. Noot: bij het korten van pensioenen wordt de toezegging en daarmee de verplichting per deelnemer met een gelijk percentage (bijvoorbeeld 1%) verlaagd.

Volgorde van maatregelen

Op basis van effectiviteit en haalbaarheid (zie ook paragraaf 2.5) en rekening houdend met evenwichtige belangenbehartiging (zie ook paragraaf 2.6), is de door het bestuur vastgestelde volgorde van de te nemen maatregelen als volgt:

1. reguliere premie verhogen
2. omzetten onvoorwaardelijke toeslagverlening naar voorwaardelijk (restgroep van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden)
3. uniform korten van pensioen
4. additioneel gedifferentieerd korten van pensioen
5. versoberen pensioenregeling

Het bestuur acht de 1^e maatregel met name effectief en haalbaar als maatregel in de voorfase en/of ter voorkoming van een crisissituatie, maar sluit niet uit dat deze ook tijdens een crisissituatie zal worden toegepast. Naast deze maatregel sluit het bestuur niet uit dat aanvullende maatregelen nodig zijn om ook na een crisissituatie de pensioenaanspraken te waarborgen, zoals het versoberen van de pensioenregeling.

Tabel 5: Overzicht maatregelen

Maatregel	ABTN	UOVK	Pensioen reglement	Prioriteit	Toepassing	Realistisch
1) Premie verhogen	Hoofdstuk 10	Art. 4	-	(1)	Eenmalig	Nee
2) Omzetten onvoorwaardelijke toeslag	Hoofdstuk 5.5	Art. 10	-	(2)	Eenmalig	Ja
3) Uniform korten	Hoofdstuk 5.6 en 11.5	-	Art. 24	(3)	Eenmalig	Ja
4) Gedifferentieerd korten	Hoofdstuk 5.6 en 11.5	-	Art. 24	(4)	Eenmalig	Ja
6) Versoberen pensioenregeling	Bijlage 2	Art. 9	-	(5)	Jaarlijks	Ja

Moment van korten

In het geval van vermindering (korten) op de pensioenaanspraken (3 en 4), zal het bestuur ernaar streven om gedurende de looptijd van het financieel crisisplan het korten op de pensioenaanspraken bij voorkeur per 1 januari en uiterlijk binnen 3 maanden na besluitvorming te effectueren.

Crisisscenario

Het renterisico en het rendementsrisico zijn de twee grootste risico's die in korte tijd een crisissituatie kunnen veroorzaken. In tabel 6 op de volgende pagina is de uitwerking van de verschillende maatregelen geschat indien in een fictief crisisscenario de dekkingsgraad daalt tot 85,8% als gevolg van 1% rentedaling en een 20% daling van de Rendementsportefeuille. Dit leidt tot een toename in de verplichting tot EUR 359,1 miljoen en afname in het vermogen tot EUR 307,9 miljoen. Hieruit blijkt dat, naast het omzetten van de onvoorwaardelijke toeslagverlening naar een voorwaardelijke toeslagverlening (maatregel 2), er een uniforme korting van 7% (maatregel 3) noodzakelijk is om na 5 jaar weer op een dekkingsgraad van 104,2% te komen, uitgaande van reguliere premie zonder bijstorting door de Werkgever en de overige aannames zoals opgenomen in paragraaf 2.2.

Tabel 6: Crisisscenario (dekkingsgraad 85,8%)

scenario A		31 dec		mutatie rente aandelenmarkt		duration verplichting		50% afdekking		na mutatie	
rente	-1,0%	Verplichting	302,0	110,3	-1,0%	18,9	57,1	28,5	138,8	359,1	matchings
return portfolio	20%	Beleggingen	321,7	211,4	-20%		-42,3	169,1	307,9	374,2	return
tekort tot 104,2%	66,2	dekkingsgraad	104,2%	106,5%			104,2%	104,2%	66,2	66,2	
<p>scenario A: RTS -1,0% en aandelenmarkten -20%</p> <p>Crisisscenario: rente daalt 1%-punt, returnportfolio -20% wel reguliere premie, geen extra storing bedragen in EUR miljoen</p>											
<p>autonoom herstel</p>											
Crisissituatie		uitkeringen+		rendement		ontwikkeling van		dekkings graad		tekort tot 104,2%	
maatregel 1 orvw -> vw		kosten		ontwikkeling van vermogen		verplichting		dekkings graad		tekort tot 104,2%	
ultimo jaar 1	8,4	-8,7	5,4	307,9	359,1	85,8%	85,8%	85,8%	85,8%		
ultimo jaar 2	8,2	-8,8	5,8	313,1	353,4	88,6%	87,7%	88,6%	87,7%		
ultimo jaar 3	8,1	-9,1	6,1	318,3	354,6	90,7%	89,8%	90,7%	89,8%		
ultimo jaar 4	7,9	-9,2	7,2	323,5	352,1	92,8%	91,9%	92,8%	91,9%		
ultimo jaar 5	7,7	-9,4	8,1	329,4	349,6	94,2%	94,2%	94,2%	94,2%		
				335,8	347,1	96,7%	96,7%	96,7%	96,7%		7,5%
<p>autonoom + maatregel 1</p>											
Crisissituatie		uitkeringen+		rendement		ontwikkeling van		dekkings graad		tekort tot 104,2%	
maatregel 1 orvw -> vw		kosten		ontwikkeling van vermogen		verplichting		dekkings graad		tekort tot 104,2%	
ultimo jaar 1	8,4	-8,7	5,4	307,9	359,1	85,8%	85,8%	85,8%	85,8%		
ultimo jaar 2	8,2	-8,8	5,8	313,1	353,4	88,6%	87,7%	88,6%	87,7%		
ultimo jaar 3	8,1	-9,1	6,1	318,3	354,6	90,7%	89,8%	90,7%	89,8%		
ultimo jaar 4	7,9	-9,2	7,2	323,5	352,1	92,8%	91,9%	92,8%	91,9%		
ultimo jaar 5	7,7	-9,4	8,1	329,4	349,6	94,2%	94,2%	94,2%	94,2%		
				335,8	343,6	97,7%	97,7%	97,7%	97,7%		6,5%
<p>autonoom + maatregel 1 + 2</p>											
Crisissituatie		uitkeringen+		rendement		ontwikkeling van		dekkings graad		tekort tot 104,2%	
maatregel 1 orvw -> vw		kosten		ontwikkeling van vermogen		verplichting		dekkings graad		tekort tot 104,2%	
ultimo jaar 1	8,4	-8,7	5,4	307,9	359,1	85,8%	85,8%	85,8%	85,8%		
ultimo jaar 2	8,2	-8,8	5,8	313,1	353,4	88,6%	87,7%	88,6%	87,7%		
ultimo jaar 3	8,1	-9,1	6,1	318,3	354,6	90,7%	89,8%	90,7%	89,8%		
ultimo jaar 4	7,9	-9,2	7,2	323,5	352,1	92,8%	91,9%	92,8%	91,9%		
ultimo jaar 5	7,7	-9,4	8,1	329,4	346,1	95,2%	95,2%	95,2%	95,2%		
				335,8	343,6	97,7%	97,7%	97,7%	97,7%		6,5%

2.5 Wat is de haalbaarheid van de maatregelen?

Het bestuur van het Pensioenfonds zal in overleg treden met het VO over alle voorgenomen maatregelen. Het VO heeft geen formeel adviesrecht ten aanzien van de genoemde maatregelen.

Bij een reglementswijziging die een vermindering van toekomstige opbouw van pensioenrechten tot gevolg heeft, is goedkeuring van de algemene vergadering van deelnemers nodig tenzij die vermindering van pensioenrechten (i) voortvloeit uit een wetswijziging, (ii) binnen het domein valt van de Werkgever en haar CAO partners, of (iii) reeds was voorzien in het pensioenreglement. Dit is bepaald in artikel 18 lid 2 van de statuten van het Pensioenfonds. Dit ziet onder andere op maatregelen ter versoering van de pensioenregeling voor toekomstige opbouw (zie ook paragraaf 2.3).

Het Pensioenfonds kan reeds opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten uitsluitend verminderen indien wordt voldaan aan de voorwaarden van artikel 134 lid 1 van de Pensioenwet. Het Pensioenfonds heeft deze voorwaarden expliciet in het geldende pensioenreglement opgenomen (zie hieronder artikel 24 uit het pensioenreglement).

Artikel 24 Verminderen van pensioenaanspraken en pensioenrechten

1. Als ten gevolge van enig omstandigheid het financieel evenwicht van het Pensioenfonds wordt verbroken, wordt getracht het verbroken financieel evenwicht te herstellen, zonder reeds verworven aanspraken en reeds ingegane pensioenen aan te tasten. Mocht dat niet mogelijk zijn, dan kan het Pensioenfonds als omschreven bij of krachtens de Pensioenwet besluiten de verworven aanspraken en de ingegane pensioenen te verminderen, indien:
 - a. het Pensioenfonds gezien de beleidsdekkingsgraad niet voldoet aan de bij of krachtens artikel 131 van de Pensioenwet gestelde eisen ten aanzien van het MVEV of de bij of krachtens artikel 132 van de Pensioenwet gestelde eisen ten aanzien van het vereist eigen vermogen;
 - b. het Pensioenfonds niet in staat is binnen een redelijke termijn te voldoen aan artikel 131 of 132 van de Pensioenwet zonder dat de belangen van deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, overige aanspraakgerechtigden of de werkgever onevenredig worden geschaad; en
 - c. alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet in het herstelplan, bedoeld in artikel 138 of 139 van de Pensioenwet.

Het Pensioenfonds informeert de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, de werkgever en toezichthouder schriftelijk over het besluit tot vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten. De vermindering kan op zijn vroegst een maand nadat de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, werkgever en toezichthouder hierover zijn geïnformeerd, worden gerealiseerd.

Het bestuur sluit niet uit dat zij in een crisissituatie maatregelen zal moeten doorvoeren die reeds ingegane en reeds verworven aanspraken verminderen, zonder dat goedkeuring van de algemene vergadering van deelnemers nodig is. Dit heeft onder andere betrekking op de maatregelen 'uniform en gedifferentieerd korten van pensioenen' en 'het omzetten van onvoorwaardelijke toeslagverlening naar voorwaardelijke toeslagverlening (zie ook paragraaf 2.3). Over deze maatregelen dient vooraf overleg met DNB plaats te vinden. Deze maatregelen kunnen pas worden toegepast één maand nadat de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, de Werkgever en DNB over het besluit zijn geïnformeerd.

Omzetten onvoorwaardelijke toeslagverlening

Per 1-1-2001 is het toeslagenbeleid van het Pensioenfonds aangepast van onvoorwaardelijke naar voorwaardelijke toeslagverlening. Pensioenrechten die voor 1-1-2001 premievrij waren gemaakt werden tot 1-1-2010 onvoorwaardelijk verhoogd met een toeslag. In 2009 heeft het Pensioenfonds een aanbod gedaan aan alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden met pensioenrechten met een onvoorwaardelijke toeslagverlening. In ruil voor een verhoging van de pensioenen met 10% zou de onvoorwaardelijke toeslag worden omgezet naar voorwaardelijk. 8% van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden heeft hiertegen bezwaar gemaakt; de overige (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden worden geacht het aanbod te hebben geaccepteerd. Het omzetten van onvoorwaardelijke naar een voorwaardelijke toeslagverlening in het kader van het financieel crisisplan betreft de pensioenrechten van een overgebleven groep van 47 gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Het Pensioenfonds is genoodzaakt een extra reservering te treffen om de pensioenrechten met onvoorwaardelijke toeslagverlening jaarlijks te verhogen. Dit gebeurt door de rentetermijnstructuur, waarmee de verplichtingen voor de onvoorwaardelijke rechten verdisconteerd worden, te verlagen met 2,5%-punt. Deze extra reservering voor onvoorwaardelijke toeslagverlening drukt onevenredig zwaar op de verplichtingen van de nominale pensioenrechten. Wat zichtbaar is in het effect van deze maatregel op de dekkingsgraad (zie ook paragraaf 2.4). Ondanks dat het omzetten van onvoorwaardelijke toeslagverlening een vermindering van de pensioenrechten van individuele deelnemers betreft, ziet het bestuur in een crisissituatie voldoende redenen deze wijziging eenzijdig door te voeren (zie ook paragraaf 2.6).

Verminderen (korten) van pensioenen

Het korten van pensioenen is het laatste middel dat wordt ingezet in een crisissituatie. Door de pensioenrechten en uitkeringen te korten, worden de verplichtingen van het Pensioenfonds evenredig lager. Wanneer het Pensioenfonds zich in een crisissituatie bevindt en wanneer blijkt dat het korten van pensioenen onvermijdelijk is (alle beschikbare sturingsmiddelen zijn ingezet en de onvoorwaardelijke toeslagverlening is omgezet naar voorwaardelijke toeslagverlening en de dekkingsgraad van het Pensioenfonds is minder dan de kritische ondergrens), dan zal het korten van pensioenen zo snel mogelijk worden doorgevoerd, om direct effect te geven en te voorkomen dat aan het einde van de herstelperiode een mogelijk grotere korting moet worden doorgevoerd. Het bestuur acht het uitvoeren van deze maatregel in een crisissituatie haalbaar omdat alle mogelijke maatregelen om korten te voorkomen zijn genomen en de crisissituatie het noodzakelijk maakt om te korten. De juridische grondslag voor het korten van pensioenen is vastgelegd in de Pensioenwet en het pensioenreglement zoals hierboven beschreven.

2.6 Hoe is bij de maatregelen rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging?

Het bestuur zal bij het nemen van maatregelen de impact hiervan zo evenwichtig mogelijk proberen te verdelen over de belanghebbenden. In een crisissituatie zijn alle sturingsmiddelen zoals beschreven in de ABTN, reeds benut.

Omzetten onvoorwaardelijke toeslagverlening

De 47 gewezen deelnemers en pensioengerechtigden met pensioenrechten met een onvoorwaardelijke toeslagverlening genieten een verhoging van de opgebouwde pensioenen en pensioenuitkeringen, terwijl alle overige (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden geen verhoging toegekend krijgen als de financiële positie van het Pensioenfonds dat niet toelaat.

Uit de volgende tabel blijkt dat vanaf 2009 gewezen deelnemers en pensioengerechtigden met onvoorwaardelijke toeslagverlening geen koopkrachtverlies hebben geleden, terwijl gewezen deelnemers en pensioengerechtigden met voorwaardelijke toeslagverlening een koopkrachtverlies leden van $15,133\% - 0,767\% = 14,366\%$ ⁴.

⁴ Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden met pensioenrechten die premievrij werden gemaakt voor 1-1-2001 en die geacht worden te hebben ingestemd met het omzetten van onvoorwaardelijke toeslagverlening naar voorwaardelijke toeslagverlening per 1-1-2010, ontvingen hiervoor een compensatie per 1-1-2010 door de opgebouwde rechten met 10% te verhogen.

Tabel 7: Toeslagverlening gewezen deelnemers en pensioengerechtigden

toegekende toeslagen vanaf 2009		
voorwaardelijk/onvoorwaardelijk	onvoorwaardelijk	voorwaardelijk
maatstaf	CPI huishoudens okt-okt	Vaste maatstaf 2% - 2,25%
01-01-2009	2,780%	0,000%
01-01-2010	0,710%	0,000%
01-01-2011	1,570%	0,084%
01-01-2012	2,610%	0,000%
01-01-2013	2,910%	0,039%
01-01-2014	1,560%	0,354%
01-01-2015	1,050%	0,288%
01-01-2016	0,660%	0,000%
01-01-2017	0,420%	0,000%
cumulatief	15,133%	0,767%

Door de onvoorwaardelijke toeslagverlening om te zetten naar voorwaardelijke toeslagverlening, wordt de lasten meer evenredig verdeeld. Alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden verliezen dan evenveel koopkracht als het Pensioenfonds de pensioenen niet verhoogt met een toeslag.

Verminderen (korten) van pensioenrechten

Door de pensioenrechten uniform te korten worden de aanspraken en pensioenuitkeringen van alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden evenredig bijgesteld. Indien het bestuur besluit een additionele gedifferentieerde korting toe te passen dan zal het bestuur aan de hand van de actuele situatie en op basis van het uitgangspunt van evenwichtige belangenafweging hieraan invulling geven.

Wanneer worden maatregelen ongedaan gemaakt?

Het omzetten van onvoorwaardelijke toeslagverlening wordt niet ongedaan gemaakt om ook in de toekomst te voorkomen dat pensioenrechten van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden met onvoorwaardelijke toeslagverlening onevenredig worden verhoogd. Immers (gedeeltelijke) toeslagverlening voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden met een voorwaardelijke toeslagverlening vindt alleen plaats als de beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds > 110%. Bij het ongedaan maken van korting van pensioen geldt het toeslagenbeleid als uitgangspunt.

Als volgens het toeslagenbeleid wordt voldaan aan de voorwaarden om gemiste toeslagverlening in te halen, dan is het bestuur ook bevoegd de pensioenkorting volledig of gedeeltelijk te repareren, zolang de financiële positie van het Pensioenfonds dat toelaat. Het inhalen van gemiste toeslagverlening en het repareren van pensioenkorting geschiedt naar de actuele status van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden per 1 juli van enig jaar en geschiedt met terugwerkende kracht tot 1 januari van enig jaar.

2.7 Op welke wijze wordt met belanghebbenden gecommuniceerd en wanneer?

In deze paragraaf beschrijft het Pensioenfonds de communicatie over het financieel crisisplan en de communicatie wanneer zich een crisis voordoet. De in de Pensioenwet opgenomen uitgangspunten duidelijkheid, begrijpelijkheid en tijdigheid vormen de basis voor de communicatie die voortvloeit uit dit financieel crisisplan. In onderstaand tabel staat weergegeven hoe het Pensioenfonds zal communiceren over het crisisplan en in de verschillende stadia van de crisis.

Communicatiefase	Moment	Hoofdboodschap	Doelgroep	Kanalen/middelen
Fase 1: Communicatie over het crisisplan	Na vaststellen crisisplan / ABTN.	<ul style="list-style-type: none"> • Bestaan en doel • Inhoud van de maatregelen in hoofdlijnen • Belangenafweging 	<ul style="list-style-type: none"> • (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. • Werkgever • VO • Toezichthouders 	<ul style="list-style-type: none"> • Intranet • Nieuwsbrief • Afstemmings-overleg
Fase 2: Aanvang crisissituatie	Binnen twee weken na aanvang crisis	<ul style="list-style-type: none"> • Verslechtering financiële situatie Pensioenfonds • Mogelijke maatregelen • Impact en afweging maatregelen • Gevolgen van de maatregelen • Belangenafweging 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgever • VO • Toezichthouders 	<ul style="list-style-type: none"> • Afstemmings-overleg • Memo
Fase 3: Bestuursbesluit (en) over maatregelen	Binnen twee weken na besluit bestuur	<ul style="list-style-type: none"> • Financiële situatie • Genomen maatregel(en) • Impact en afweging maatregelen • Gevolgen van de maatregelen • Belangenafweging 	<ul style="list-style-type: none"> • (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. • Werkgever • VO • Toezichthouders 	<ul style="list-style-type: none"> • Intranet • Brief • Nieuwsbrief • Afstemmings-overleg
Fase 4: Ongedaan maken maatregel(en)	Binnen twee weken na besluit bestuur	<ul style="list-style-type: none"> • Verbetering financiële situatie • Ongedaan maken maatregel(en) • Impact en afweging ongedaan maken maatregelen • Gevolgen van ongedaan maken maatregelen • Belangenafweging 	<ul style="list-style-type: none"> • (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. • Werkgever • VO • Toezichthouders 	<ul style="list-style-type: none"> • Intranet • Brief • Nieuwsbrief • Afstemmings-overleg

Het Pensioenfonds informeert de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden regelmatig via nieuwsbrieven. Het Pensioenfonds heeft hiertoe een communicatieplan opgesteld. Indien in een crisissituatie maatregelen worden genomen die reeds ingegane en reeds verworven aanspraken aantasten dan zullen de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, de Werkgever en DNB hierover van te voren worden geïnformeerd. Deze maatregelen kunnen op zijn vroegst worden toegepast één maand nadat de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, de Werkgever en DNB hierover zijn geïnformeerd. Voorts zal in een crisissituatie tijdige en uitgebreide communicatie en toelichting plaatsvinden naar (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden via nieuwsbrieven en/of informatie bijeenkomsten.

2.8 Hoe is het besluitvormingsproces vormgegeven?

Voor een beschrijving van de besluitvorming bij het treffen van maatregelen in een crisissituatie wordt verwezen naar paragraaf 2.5.

stap	Omschrijving	verantwoordelijk	tijdslijn
	maandelijks monitoring beleidsdekkingsgraad (BDG) en feitelijke dekkingsgraad (DG)	bestuur	
	Voorfase		
	melding DNB indien BDG < MVEV	bestuur	
	overwegen maatregelen in de voorfase (verhogen reguliere premie, bijstorting)	bestuur	
	Crisis		
	monitoring DG (crisis --> indien DG structureel < 92,9% en Werkgever stort niet bij)	bestuur	
	maatregel 1: onvoorwaardelijke toeslagverlening omzetten naar voorwaardelijk		
1	voornemen omzetten onvoorwaardelijke indexatie	bestuur	mnd 1
2	besluit omzetten onvoorwaardelijke indexatie	bestuur	mnd 2
3	brief met mededeling aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	secretaris	mnd 2
4	administratieve verwerking (voor jaar einde)	administrateur	
	maatregel 2: uniform korten van pensioenrechten		
1	voornemen tot uniform korten van pensioenrechten	bestuur	mnd 1
2	overleg DNB voornemen uniform korten van pensioenrechten	bestuur	mnd 1
3	besluit tot uniform korten van pensioenrechten	bestuur	mnd 2
4	brief met besluit tot uniform korten aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, Werkgever en DNB	secretaris	mnd 2
5	administratieve verwerking (tenminste een maand nadat deelnemers, Werkgever en DNB zijn geïnformeerd)	administrateur	mnd 3
	maatregel 3: gedifferentieerd korten van pensioenrechten		
1	voornemen tot gedifferentieerd korten van pensioenrechten	bestuur	mnd 1
2	overleg DNB voornemen gedifferentieerd korten van pensioenrechten	bestuur	mnd 1
3	besluit tot gedifferentieerd korten van pensioenrechten	bestuur	mnd 2
4	brief met besluit tot gedifferentieerd korten aan betrokken (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, Werkgever en DNB	secretaris	mnd 2
5	administratieve verwerking (tenminste een maand nadat (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, Werkgever en DNB zijn geïnformeerd)	administrateur	mnd 3

2.9 Op welke wijze wordt het financieel crisisplan jaarlijks herzien?

Het financieel crisisplan van het Pensioenfonds is als bijlage opgenomen in de ABTN. De ABTN wordt jaarlijks door het Pensioenfonds geëvalueerd en zo nodig aangepast. Hierbij wordt ook het financieel crisisplan herzien. Daarnaast worden de sturingsmiddelen premiebeleid, toeslagenbeleid en beleggingsbeleid periodiek herzien aan de hand van (een update van) een ALM-studie. Eventuele wijzigingen in genoemde sturingsmiddelen worden in de herziene versie van de ABTN en het financieel crisisplan betrokken. Ten slotte zal de effectiviteit van het financieel crisisplan worden beoordeeld, nadat zich een crisis heeft voorgedaan en het financieel crisisplan ten uitvoer is gebracht.

3. NOODPROCEDURE

In geval van extreme financieel-economische omstandigheden (noodsituatie), kan het noodzakelijk zijn snel te handelen om de realisatie van de doelstellingen van het Pensioenfonds te beschermen. Wel is het relevant dat het Pensioenfonds onderkent dat ten aanzien van het vermogensbeheer van het Pensioenfonds zich situaties kunnen voordoen die op zeer korte termijn ingrijpen door het Pensioenfonds vereisen, aangezien de gevolgen voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zeer ingrijpend kunnen zijn. Het gaat dan om situaties zoals in september/oktober 2008 na het 'omvallen' van Lehman, die enorme implicaties voor de beleggingsportefeuille kunnen hebben. Een dergelijke situatie vereist, los van het verleende beleggingsmandaat aan de Vermogensbeheerder, acuut ingrijpen in de beleggingsportefeuille. Een ingrijpen dat waarschijnlijk verder reikt dan het mandaat van de Vermogensbeheerder toestaat.

De gebruikelijke procedure voor besluitvorming binnen het bestuur is dat voor het nemen van besluiten die verder reiken dan het verleende mandaat aan de Vermogensbeheerder, de BC van het Pensioenfonds een advies aan het bestuur opstelt, waarbij de instemming van minimaal vier (4) bestuursleden vereist is. Een dergelijke werkwijze in een noodsituatie is voor het Pensioenfonds werkbaar, met inachtneming van hoofdstuk 2.5 en hoofdstuk 2.8 van dit crisisplan.

Aangezien het lastig is om een noodsituatie tevoren op een sluitende wijze te definiëren, zullen de Vermogensbeheerder, de BC en de secretaris van het Pensioenfonds de markten monitoren.

De vier belangrijkste manieren om risico's van een noodsituatie tijdig te signaleren zijn:

- De Vermogensbeheerder informeert de BC regelmatig over de marktontwikkelingen en/of over redenen zijn om het beleid te wijzigen.
- De Vermogensbeheerder informeert de BC indien gedefinieerde signaleringniveaus worden overschreden.
- In rapportage van de Vermogensbeheerder is een overzicht toegevoegd met de belangrijkste marktindicatoren.
- De Vermogensbeheerder informeert de BC wanneer de kosten van bescherming tegen potentiële risico's laag zijn.

De signalering van een noodsituatie is in eerste instantie opgedragen aan de Vermogensbeheerder. In geval van een noodsituatie, zal direct getracht worden het bestuur binnen zeer afzienbare tijd om tafel / aan de telefoon te krijgen. De secretaris van het Pensioenfonds en de Vermogensbeheerder nemen hierbij het initiatief. Het bestuur stelt vast dat er sprake is van een noodsituatie die inzet van de noodprocedure noodzakelijk maakt. Het kan vervolgens uit zijn midden een crisisteam benoemen dat de uitvoering (en het advies aan het bestuur) van de noodprocedure verzorgt. Het bestuur kan ook besluiten de noodprocedure niet in te zetten en de normale besluitvormingsprocedures te hanteren.

Samenstelling Crisisteam

Functie	Naam	Plaatsvervanger
Voorzitter bestuur	Fons van der Hall	Miranda van Harten
Voorzitter BC	Rob Klouth	Richard Nibbering
Voorzitter VO	Casper Pastoor	Gert Bouwman
Secretaris	Peter Buschman	Koen van Spanje
Vermogensbeheerder	Vincent Heinink	Eva Wustefeld

Processtappen

In geval van een noodsituatie worden de volgende processtappen doorlopen.

1. De Vermogensbeheerder, een lid van het bestuur of de secretaris neemt een (markt-)situatie waar die mogelijk als noodsituatie geïdentificeerd kan worden.
2. Indien de situatie wordt gesignaleerd door iemand die niet de Vermogensbeheerder is, neemt hij/zij (telefonisch) contact op met de secretaris en/of de voorzitter van de BC welke contact opnemen met de Vermogensbeheerder.
3. De Vermogensbeheerder stuurt per e-mail een analyse van de noodsituatie aan de secretaris en/of de voorzitter van de BC.
4. Indien na verloop van vier uur géén reactie van de secretaris en/of voorzitter van de BC is ontvangen, neemt de Vermogensbeheerder telefonisch contact op met de voorzitter van het Pensioenfonds.
5. De voorzitter van het Pensioenfonds roept binnen vier uur het bestuur in (telefonische) vergadering bijeen.
6. Het bestuur besluit binnen deze vier uur of er inderdaad sprake is van een noodsituatie waarin inzet van de noodprocedure gewenst is. Het bestuur bepaalt tevens of het crisisteam moet worden ingezet.
7. Als stap 6 niet kan worden uitgevoerd, wordt het crisisteam bijeengeroepen. Dit bepaalt binnen vier uur of er inderdaad sprake is van een noodsituatie waarin inzet van de noodprocedure gewenst is en bepaalt in overleg met de Vermogensbeheerder de vervolgactie(s).
8. Het crisisteam of het bestuur (afhankelijk van de keuze bij stap 6) instrueert de Vermogensbeheerder om de vastgestelde vervolgactie uit te voeren, waarbij, in geval van het crisisteam er vier bestuursleden afzonderlijk akkoord dienen te geven (telefonisch, via handtekening of per e-mail).
9. Het crisisteam informeert het bestuur zo snel mogelijk dat er sprake is van een noodsituatie, over de inzet van de noodprocedure en over de vervolgactie(s). In geval het bestuur besloten heeft het crisisteam niet bijeen te roepen, vervalt deze stap.
10. De Vermogensbeheerder voert de vervolgactie(s) zo spoedig mogelijk uit.
11. De Vermogensbeheerder informeert het crisisteam en/of het bestuur als de uitgevoerde vervolgacties, de gevolgen hiervan op het risico en de portefeuillesamenstelling en de beleggingskosten.
12. Het crisisteam legt zo spoedig mogelijk verantwoording af aan het bestuur betreffende de inzet van noodprocedure en vervolgacties en de impact van de vervolgacties op hoofdlijnen. De complete verantwoording wordt geagendeerd voor de eerstvolgende bestuursvergadering. In geval het bestuur besloten heeft het crisisteam niet bijeen te roepen, vervalt deze stap en zal de gang van zaken in de volgende bestuursvergadering worden geëvalueerd.
13. Het bestuur stelt vast of de besluitvorming conform de richtlijnen van de noodprocedure heeft plaatsgevonden en of de vervolgactie aan de voorwaarden heeft voldaan.

Het tempo waarmee de procedure wordt gestart en wordt doorlopen, is op voorhand moeilijk in te kaderen. Intentie achter het stappenplan is dat binnen 24 uur door het bestuur van het Pensioenfonds een beslissing dient te zijn genomen.

BIJLAGE 4 - Actuariële grondslagen -

Overlevingstafel	Prognosetafel AG 2016
Starttafel	2017
Sterfteccorrecties	Zie tabel Sterfteccorrectie Atradius – Willis Towers Watson 2016
Rekenrente	Rentetermijnstructuur DNB, geldend per einde maand
Opslag excasso	3%
Opslag latent Wzp	3% op latent NP voor niet gepensioneerde deelnemers
Gehuwdheidsfrequenties	100% tot pensioenleeftijd
Vast leeftijdsverschil	3 jaar (m -/- v)
Uitkeringswijze	continu

Leeftijd	Hoofdverzekerde		Medeverzekerde	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw
0	0,210	0,387	0,641	0,704
1	0,210	0,387	0,641	0,704
2	0,210	0,387	0,641	0,704
3	0,210	0,387	0,641	0,704
4	0,210	0,387	0,641	0,704
5	0,210	0,387	0,641	0,704
6	0,210	0,387	0,641	0,704
7	0,210	0,387	0,641	0,704
8	0,210	0,387	0,641	0,704
9	0,210	0,387	0,641	0,704
10	0,210	0,387	0,641	0,704
11	0,210	0,387	0,641	0,704
12	0,210	0,387	0,641	0,704
13	0,210	0,387	0,641	0,704
14	0,210	0,387	0,641	0,704
15	0,210	0,387	0,641	0,704
16	0,210	0,387	0,641	0,704
17	0,210	0,387	0,641	0,704
18	0,210	0,387	0,641	0,704
19	0,210	0,387	0,641	0,704
20	0,210	0,387	0,641	0,704
21	0,210	0,387	0,641	0,704
22	0,210	0,387	0,641	0,704
23	0,210	0,387	0,641	0,704
24	0,210	0,387	0,641	0,705
25	0,210	0,387	0,641	0,706
26	0,211	0,387	0,641	0,707
27	0,213	0,390	0,641	0,707
28	0,219	0,394	0,641	0,708
29	0,227	0,402	0,642	0,707
30	0,241	0,414	0,644	0,708
31	0,258	0,430	0,650	0,710
32	0,278	0,446	0,658	0,713
33	0,300	0,462	0,670	0,718
34	0,321	0,476	0,684	0,724
35	0,342	0,488	0,699	0,730
36	0,361	0,496	0,712	0,737
37	0,378	0,501	0,724	0,743
38	0,394	0,504	0,733	0,748
39	0,409	0,505	0,740	0,752
40	0,422	0,506	0,746	0,756
41	0,436	0,507	0,752	0,759
42	0,448	0,507	0,758	0,760
43	0,459	0,507	0,763	0,760
44	0,468	0,507	0,767	0,759
45	0,476	0,508	0,771	0,758

46	0,481	0,509	0,773	0,757
47	0,486	0,510	0,774	0,757
48	0,489	0,514	0,775	0,756
49	0,491	0,518	0,776	0,757
50	0,493	0,525	0,778	0,759
51	0,496	0,534	0,781	0,762
52	0,498	0,546	0,785	0,765
53	0,500	0,560	0,790	0,768
54	0,502	0,575	0,796	0,772
55	0,503	0,593	0,803	0,774
56	0,503	0,612	0,811	0,776
57	0,502	0,632	0,819	0,779
58	0,502	0,653	0,828	0,781
59	0,501	0,674	0,837	0,784
60	0,501	0,698	0,845	0,788
61	0,503	0,723	0,852	0,791
62	0,508	0,750	0,859	0,795
63	0,515	0,779	0,864	0,797
64	0,525	0,808	0,869	0,799
65	0,538	0,836	0,874	0,799
66	0,554	0,862	0,877	0,798
67	0,572	0,885	0,880	0,797
68	0,590	0,903	0,883	0,795
69	0,609	0,918	0,885	0,793
70	0,628	0,927	0,887	0,791
71	0,647	0,933	0,889	0,789
72	0,666	0,934	0,891	0,788
73	0,685	0,933	0,893	0,787
74	0,703	0,929	0,894	0,787
75	0,722	0,925	0,895	0,787
76	0,740	0,921	0,896	0,788
77	0,758	0,917	0,895	0,790
78	0,775	0,914	0,895	0,792
79	0,791	0,912	0,894	0,794
80	0,806	0,911	0,894	0,797
81	0,820	0,911	0,894	0,799
82	0,834	0,912	0,895	0,802
83	0,845	0,912	0,896	0,806
84	0,856	0,913	0,899	0,810
85	0,865	0,914	0,901	0,815
86	0,873	0,916	0,905	0,821
87	0,880	0,918	0,909	0,829
88	0,887	0,920	0,914	0,838
89	0,894	0,924	0,920	0,849
90	0,902	0,929	0,927	0,861
91	0,912	0,936	0,934	0,875
92	0,921	0,943	0,941	0,888
93	0,931	0,950	0,949	0,902
94	0,941	0,957	0,956	0,916
95	0,951	0,964	0,963	0,930
96	0,961	0,971	0,971	0,944
97	0,971	0,979	0,978	0,958
98	0,980	0,986	0,985	0,972
99	0,990	0,993	0,993	0,986
100	1,000	1,000	1,000	1,000
101	1,000	1,000	1,000	1,000
102	1,000	1,000	1,000	1,000

103	1,000	1,000	1,000	1,000
104	1,000	1,000	1,000	1,000
105	1,000	1,000	1,000	1,000
106	1,000	1,000	1,000	1,000
107	1,000	1,000	1,000	1,000
108	1,000	1,000	1,000	1,000
109	1,000	1,000	1,000	1,000
110	1,000	1,000	1,000	1,000
111	1,000	1,000	1,000	1,000
112	1,000	1,000	1,000	1,000
113	1,000	1,000	1,000	1,000
114	1,000	1,000	1,000	1,000
115	1,000	1,000	1,000	1,000
116	1,000	1,000	1,000	1,000
117	1,000	1,000	1,000	1,000
118	1,000	1,000	1,000	1,000
119	1,000	1,000	1,000	1,000
120	1,000	1,000	1,000	1,000
121	1,000	1,000	1,000	1,000
122	1,000	1,000	1,000	1,000
123	1,000	1,000	1,000	1,000
124	1,000	1,000	1,000	1,000
125	1,000	1,000	1,000	1,000
126	1,000	1,000	1,000	1,000
127	1,000	1,000	1,000	1,000
128	1,000	1,000	1,000	1,000
129	1,000	1,000	1,000	1,000
130	1,000	1,000	1,000	1,000